در حقیقت مالک ہر شے خداست

این امانت چند روزہ نزد ماست

ہدیہ عبد الباری آسی الدنی الموطن لکھنؤ المسکن

محمد ابراہیم [illegible] ۲۶ء

ان من الشعر لحکمة وان من البیان لسحرا
LYTTON LIBRARY
ALIGARH
MUSLIM UNIVERSITY

بسم اللہ الرحمن الرحیم

ردیف الف

حریفِ بادہ کجا عاشقِ خراب کجا
جنونِ عشق کجا نشۂ شراب کجا

رسید یار و من افتادہ ناتوان بیدل
طپیدنِ تو کجا رفت و اضطراب کجا

شب از فراقِ تو خوابم بود خیال است این
شبِ فراق کجا و خیالِ خواب کجا

بدورِ عشقِ تو اے دلربا نمے دانم
کہ دل کجا شد و طاقت کجا و تاب کجا

خوشست نمکدہ ام در گرفتہ ز آتش آہ
فروغِ شمع ... خانۂ ... کجا

مجوے گرمی عشق از دمِ فسردہ دلاں
...

طمع مدار ز ...

سفالِ ...

شبِ عید است ساقی چرخ ...

تقاضا ست رمستان ...

حریفِ آں مسیحا مشـ ...

زلالِ خضر بر خاک ...

تعالی الله چه عید است این که در دوران نمیابم
دلے از شوق محرومی سرے از ذوق خالی را

بتان در جلوهٔ نازند تا زم بر خداوندے
که می بخشند بر عنایان چنین نازک نهالی را

غنیمت دان بدورِ خسروِ والا جلال الدین
نشاطِ عید اسفندار مذ ماهِ جلالی را

خوشا اقبالِ بدستانِ دریادل که چون فیضی
ز بزمِ اکبری دارند فیضِ لایزالی را

الهی چون جهان آسوده شد در سایهٔ چترش
مکنی محدود تا خورشیدِ حشر این ظلِ عالی را

اے همنفسانِ محفلِ ما
رفتید ولے نه از دلِ ما

ما دست ز غم نهاده بر سر
غم پاے فشرده در گلِ ما

دریاے غم و گوهرِ اشک
کشتی کشتی بساحلِ ما

گنجایشِ گل نبود اکنون
شد کوهِ فراق حائلِ ما

زود است که شوق بے سر و پا است
دنباله شتاب محملِ ما

زه واست که آرزوے شید است
اے عقده کشاے مشکلِ ما

مگذار گره بکارِ فیضی
محمل کش میر منزلِ ما

سحر بمیکده مقبول شد عبادتِ ما
دمید صبح سعادت زهے سعادتِ ما

مرید پیرِ مغانیم در طریقتِ عشق
باو درست بود نسبتِ ارادتِ ما

شهیدِ خنجرِ عشقیم و شاهدانِ جهان
بروزِ حشر گواهند بر شهادتِ ما

چنین که بے لب جان بخش یار بیماریم
روا بود که مسیحا کند عیادتِ ما

بغیر عشق نخواهیم یافتن فیضی
کرا [illegible] عبادتِ ما

زخم بالاے دیده است اورا — چشم زخمے رسیده است اورا

زاں بابروے او رسیده شکست — کہ کماں بس خمیده ست اورا

میچکد خوں ز تیغِ مژگانش — کس باین رنگ دیده است اورا

گلشنِ جاں بود کہ صد گلِ تر — پیشِ نرگس دمیده است اورا

دلِ خوں گشتهٔ شهید انست — خوں کہ بر زود دیده است اورا

حالِ **فیضی** ببیں کہ ابرویت
تیغ در دل خلیده است اورا

در بادیهٔ عشق مزن گامِ تمنّا — عاشق نبود آنکه برد نامِ تمنّا

کو آنکه بهر چشم زدن غمزهٔ شوخش — میداد بدستِ مژه پیغامِ تمنّا

من مضطرب از شوق و بهم راست نیایم — آغازِ وصالِ تو و انجامِ تمنّا

همکاسهٔ آں دُرد کشم من کہ دریں بزم — زهرابِ فنا ریخته در گامِ تمنّا

اے واے من و واے دلِ پُر هوسِ ما — زیں گونه اگر بگذرد ایامِ تمنّا

اد انجمن آراے حریفان و من از دور — خونابهٔ حسرت کشم از جامِ تمنّا

پے در پے آں رهروِ عشقم کہ چو **فیضی**
کامِ دلِ خود یافت بهنگامِ تمنّا

نماند گر شبِ وصل بیقراراں را — سهیلِ طلعتِ آں ماه برد باراں را

سوار چابکِ من رخش چوں برانگیزد — قیامتے بود آں روز خاکساراں را

اسیر طرهٔ آں ترکِ سرکشم کہ کشید — بقیدِ حلقهٔ فتراک شهسواراں را

[illegible] سنبلِ زلفش [illegible] — ز دود آهِ سیه ابرِ نو بهاراں را

سزد کہ بردمد از ہر گل زمیں نرگس | زمیں کہ خاک فرو بردہ تاجداراں را
شرابِ صافِ بتاں در پیالہ ریزند | بنوش مے کہ صفا در صفاست یاراں را

مجو ز بوالہوساں گرمیِ نفس فیضی
کہ سوزِ عشق ندادند خامکاراں را

زہے بخاکِ درت سجدہ سرفرازاں را | سرِ نیاز براہِ تو بے نیازاں را
دلم ز دست رہا کردہ و میخواہی | کہ سر دہند و بخوانند شاہبازاں را
تبارک اللہ ازاں غمزہ کہ افسونش | بباد دادہ خیالِ فسانہ سازاں را
چہ جادویست ندانم بطرزِ گفتارش | کہ باز بستہ زبانِ سخن طرازاں را
چہ چشمہاست کہ از یک نگاہِ شعبدہ باز | بساطِ صبر نوردیدہ پاکبازاں را
توانگرانِ محبت ز گنج بیزارند + | بکیمیا نظرے نیست جانگدازاں را

سریرِ کلاہِ تو فیضی . بنزگاہِ مسیح
نوا بلند کند ارغنوں نوازاں را

ریختہ خونِ جگر از چشمِ ما | کُلُّ اِنَاءٍ یَتَرَشَّحُ بِمَا
ریختم از دیدہ و بادم سرشک | فَامْتَلَأَ الْاَرْضُ بِہٖ وَالسَّمَا
پردہ کش از پیش و نما روے خود | تا دل و جاں پیش کنم رونما
سرکش از من کہ بجونِ دلم | سروِ قدت یافتہ نشو و نما
ہر کہ بخورشیدِ رخت گرم شد | سایہ نخواہد اگر آید ہما
رفتم و باندم دل و جاں بر درت | قَدْ حَصَلَ الْجَنَّۃُ مَثْوَاہُمَا
سیمبراں از خرد و صبر و ہوش | ہر چہ ز فیضی ست ازاں شما

اے حسن تو بربستہ نظر دیدہ وراں را
در دیدہ نمک ریختہ صاحب نظراں را

چشم تو کہ ہرگز مژہ از ہم نکشاید
از بخت من آموختہ این خواب گراں را

دلہا بگدازند و جگرہا بشگافند
این قاعدۂ غمزہ بود عشوہ گراں را

اے درد و غم از من بدہم مژدہ بیائید
رحمت گہہ کوچ خبر ہمسفراں را

سر باختۂ بازی آں شاہسوارم
کز پاے در انداختہ زریں کمراں را

اے بوالہوساں دیدہ بہ بندید کہ این عشق
شرطست کہ دل خوں بکند بے جگراں را

چشمے کہ تو فیضی برخ دوست کشودے
باید کہ باں چشم نہ بینی دگراں را

ساقی و جام و مے و گوشۂ دیر است اینجا
للہ الحمد کہ احوال بخیر است اینجا

نکتۂ عشق مپرسید کہ ہوشم باقیست
سخن از یار مگوئید کہ غیر است اینجا

آب این میکدہ جانبخش تر از آب بقاست
برس اے خضر کہ سر منزل سیر است اینجا

باد در جلوہ و مرغان چمن مے جوشند
کو سلیماں کہ ہمہ منطق طیر است اینجا

فیضی افسانۂ عیسیٰ نفسانم ہوس است
چہ سر قصۂ موسیٰ و عزیر است اینجا

این چہ مستی است کہ بے بادہ و جام ست اینجا
بادہ گر خام بنوشند حرام است اینجا

ایکہ از بادیۂ عشق خبر مے پرسی
پاے بردار کہ کونین دو گام ست اینجا

زاہدا منتظر چشمۂ کوثر منشیں
کہ بیک جرعۂ مے کار تمام ست اینجا

ہیچکس نیست کہ در دائرۂ حیرت نیست
صیدگاہیست کہ جبریل بدام ست اینجا

راز سربستۂ خم پیش خرد مکشائید
سخن پختہ مگوئید کہ خام ست اینجا

نام و ناموس ز ما خاک نشینان مطلب — این مقامیست که ناموس ز نام ست اینجا

چون شدی معتکف میکده فیضی هشدار
کز دم پیر مغان فیض مدام است اینجا

الله الله چه فریبنده مقام ست اینجا — بهر مرغان اولی اجنحه دام ست اینجا
نیست در انجمن ما خبر از دور فلک — گردش چرخ همین گردش جام ست اینجا
شب وصلست کلیم از ارنی لب بربند — چشم بکشای چه حاجت بکلام ست اینجا
هیچ مرغی به نهانخانهٔ ما پر نزند — جز بط باده که طاوس خرام ست اینجا
قاصدا با تو چه گویم ز حال دل خویش — یار با ماست چه حاجت به پیام ست اینجا
ایکه سرچشمهٔ حیوان طلبی در ظلمات — کار صد خضر بیک جرعه تمام ست اینجا

فیضی از دائرهٔ پیر خرابات مرو
کز کفش کار دو عالم بنظام ست اینجا

حسنی تمام داده ام آن ماه پاره را — مه کرده ام بزور توجه ستاره را
بنگر تصرف نظر اهل دل که چون — طوفان آتشی بنمودم شراره را
آن قطره که چشم منش داشت در کنار — بحری شد و نهفت ز چشمم کناره را
ای آفتاب این همه بر آسمان مرو — من هم بعشق ساخته ام سنگ خاره را
خلقی بحسن چشم تماشا گشاده اند — کو دیده که فرق شناسد نظاره را
آه این چه فتنه هاست که دوران تمام کرد — در روزگار او ستم نیم کاره را

فیضی فریب خوردهٔ عیار پیشه ایست
کز گوش آفتاب کشد گوشواره را

تا صحت است عنصر شاہ یگانہ را — پیداست اعتدال مزاج زمانہ را

در خواب راحت‌اند دو بیمار نرگسش — کوتہ کن اے طبیب فسونگر فسانہ را

گو شمع گوشہ گیر کہ از صبح عافیت — افروخت آفتاب خوش صحن خانہ را

دولت نوید عمر ابد میدہد باد — اے بخت گوش دار کہ گویم نشانہ را

اے عیش گریہ رفت زمن ورنہ کردمے — ایثار مقدمت گہر دانہ دانہ را

اے خوشدلی کہ ماندی ازیں بزمگاہ دور — فرسودہ کن ز بوسہ زدن آستانہ را

فیضی گذشت کز دل بے صبر ہر سحر
آہم بآفتاب ساندی زبانہ را ؎

قامتت کرد سربلند مرا — سر زلفت ز پا فگند مرا

بودہ ام ہمچو قامت آزاد — زلفت آورد در کمند مرا

تا کے اے خندہ زن بزم کساں — غیرت آرد بزہر خند مرا

من دیوانہ دل باو دادم — عاقلاں پند میدہند مرا

از ازل من ربودہ عشقم — نہ باید کسے زپند مرا

اے طبیباں جنون من ازلیست — داغ سر نیست سودمند مرا

شعر فیضی بگو پسندم نیست
این سخن کے فتد پسند مرا

سر و سودائے تو نگذاشت دل و دیں مارا — عشق دزدیست کہ با خانہ برد کالا را

گرہ دل اگر از پیک صبا نکشاید — قاصدے را زکنم شوق جہاں پیما را

حیرتم سوخت کہ چوں طاقت یک لمعہ نداشت — آنکہ بنمود باعجاز ید بیضا را

جرمم سوخت کہ چوں طاقتِ یک لمعہ نداشت
آنکہ ننمود باعجاز یدِ بیضا را

ما ازاں کوہ کنانیم کہ گر کار افتد
از خروشے بشگافیم دلِ خارا را

گر بروزِ سیہم سوختگاں بنشینند
نفسِ صبح شمارند شبِ یلدا را

محتسب گر نمک انداختہ در مے سہل است
وائے آں مست کہ آتش نزند صہبا را

سوخت فیضی ز دمِ گرم و اگر عشق این است
آتش آشام کند طوطیِ شکّرخا را

ذوقِ لبت جاں دہد عاشقِ بیچارہ را
زہر بود جز شکر مرغِ شکرخوارہ را

یاد مدہ غمزہ را فتنہ کہ بے حاصل است
عربدہ آموختن ترکِ ستمگارہ را

گر نہ پیاپے رسد ناوکِ دلدوزِ او
از چہ فراہم کنم ایں دلِ صدپارہ را

زاہدِ فردوس جو رَو کہ طلبگارِ دوست
کے بدو عالم دہد یک دمِ نظارہ را

من کہ وطالع کدام کآہِ جہانسوزِ من
دادہ بباد آسماں سوختہ سیّارہ را

سنگدلی تا بچند یک نفس آہستہ باش
تا بفسونِ وفا موم کنم خارہ را

جانِ تو فیضی ز تن رفت و نیامد بجا
خانہ نیاید بکار عاشقِ آوارہ را

گر راہ روش ایں بود آں ناقہ دواں را
گمراہ کند قافلۂ کعبہ رواں را

کس دیدہ برآں شکل و شمائل نکشاید
کز جان و دل و نبرد تاب و تواں را

مائی رہ ور و کفر ز ایماں نشناسیم
حُسنست کہ از راہ برد پیر و جواں را

خوباں ہمہ مائل بزر و سیم ولیکن
جز نقدِ محبت نبود جاں کہ رواں را

فیضی چہ کنی نالہ ز بیدادِ نکویاں
فریاد چہ تاثیر کند ناشنواں را

اے زلف تو در سلسلہ جنبانیِ دلہا
در جنبشِ زلفِ تو پریشانیِ دلہا

حسنِ تو برآراستہ صد خوانِ ملاحت
وانگاہ صلا دادہ بمہمانیِ دلہا

بگذار تغافل کہ محالست بتاں را
بے غمزۂ بیدار نگہبانیِ دلہا

اقلیمِ بتاں نادرہ ملکیست کہ باشد
آبادیِ آں ملک ز ویرانیِ دلہا

سختی مبر از حد کہ دگر تاب ندا ریم
اے شوخ حذر کن ز گرانجانیِ دلہا

استادیِ چشمِ تو کشیدہ اہلِ فسوں را
در مکتبِ تعلیم زباندانیِ دلہا

فیضی سرِ خود گیر کہ اندازہ برونست
در طرۂ او بے سر و سامانیِ دلہا

من و رندی و سیر شہر بہا
تا بگیرد قرار مذہب ہا

جاں فدا کردہ ہائے جاناں را
چہ تفاوت ز حشر قالب ہا

آں گراں خواب را بخلوتِ ناز
چہ خبر از خروشِ یارب ہا

بخیالش خوشم کہ نگذارد
خواب برگردِ دیدہ ام شب ہا

غرق دریائے عشق آزاد است
از بلندیٔ موج غبغب ہا

لے فلک سوے او رہم بنما
ورنہ آتش زنم بکوکب ہا

فیضی از گفتگوے عشق خموش
سوخت ایں آتشیں زباں لبہا

تا فسوں آموختی آں غمزۂ بیباک را
تا قیامت خواب بستی خفتگانِ خاک را

کشتگانِ او بمحشر زندہ نتوانند شد
صد اجل قرباں شود آں غمزۂ چالاک را

میروی چابک سوارِ من بآہنگِ شکار
کاشکے از خونِ من رنگیں کنی فتراک را

آتشم از پرده بیروں شعله زد اے گرم خو
تا یکے در پرده داری روے آتشناک را

عاشقاں از جنبشِ شوق اند سرگردانِ دوست
نیست تاثیرے بعاشق گردشِ افلاک را

برق استغنا نیفتد جز بدلہاے خراب
آرے ایں آتش نسوزد ہر خس و خاشاک را

طعنه بر فیضی مزن زاہد بپرس از نگارخاں
پاکدامانی رندانِ گریباں چاک را

غمزه آموزد بچشمت شیوهٔ بیداد را
طرفه شاگردی که میگوید سبق استاد را

از پے دل بردنِ من چیست چندیں اضطراب
بے تحمل صید چوں آید بکف صیاد را

با ہجومِ عشق صبر از من چه میجوئی که گرد
لشکرِ بیگانه ویراں کشورِ آباد را

ره نوردانِ بلا بردند ہر یک ره بوصل
پا بسنگ آمد دریں ره زاں میاں فرہاد را

بوے زلفِ او نمی آید بسوے من مگر
طرهٔ او پاے در زنجیر دارد باد را

بگذر از آہن دلی با من که از غیرت بدل
آتشے دارم که بگدازد دلِ فولاد را

فیضی بیتاب دیگر از سرِ کویش برد
نازک است اینجا ببر جاے دگر فریاد را

نیست امروز نظر بر منِ دلسوز ترا
تا چه گفتند حریفانِ بد آموز ترا

اے که داغِ دلِ من دیده چو گل خنده زنی
ہیچ تاثیر ندارد مگر ایں سوز ترا

بر تو روشن نشد ایں آتشِ پنہاں که مراست
گرچه بینم ہمه شب انجمن افروز ترا

بر سرم تیغ بزن کز تو نخواہم گله کرد
که بریں داشته خوے ستم آموز ترا

بو الہوس در صفِ غمزه زناں سہل مبیں
که خطرہاست دریں ناوکِ دلدوز ترا

بر ولے محتشمِ دہر که ارزانی باد
دلِ بدبخت مرا طالعِ فیروز ترا

فیضی مروز ادلے تو جنوں آمیز است
دی بایں حال نبودی چه شد امروز ترا

محتسب بگذر ز من تا چند آزاری مرا
چشمِ من از گریہ سرخ و ست پنداری مرا

برہمن دیوانہ ہر دم تہمتِ مستی منہ
من ز خود بگذشتہ ام آں بہ کہ بگذاری مرا

بیخودیہائے کہ من دارم ز جام و بادہ نیست
چشمِ مستش میبرد از راہِ ہشیاری مرا

از کجا گیرم رہِ تقوی کہ خطِ دورِ جام
داد از باب طاعت خطِ بیزاری مرا

ناصحا از لطف میگوئی کہ ترکِ عشق گیر
میکنی لطفے اگر سند ور بیداری مرا

تا یکے از زاہدانِ شہر بینم سرزنش
از عزیزانِ جہاں تا کے رسد خواری مرا

داشتم فیضی سرے با عالمِ آزادگی
عشق پیدا کرد اسبابِ گرفتاری مرا

بیک دو روز مہِ روزہ برد تاب مرا
کہ بر شکست چنیں رنگ آفتاب مرا

قدش بجلوہ ازیں پیش داشت مضطربم
کنوں فزودہ بآرام اضطراب مرا

ز تشنگی لبِ خشک بنگر اے ہمدم!
دگر مپرس سبب دیدۂ پُر آب مرا

ز ضعفِ روزہ بود نے ز روے استغنا
کہ گر سوال کنم کم دہد جواب مرا

مدار روزہ کہ از صدقِ نیتی کہ مراست
کند فرشتہ بنامت رقم ثواب مرا

سپہر کاش مہِ روزہ را براندازد
کہ تلخ کرد شب و روز خورد و خواب مرا

زیادہ دست کشیدم روا بود فیضی
کہ بشکنند دلِ توبہ ارتکاب مرا

آوارہ کرد عشق بیکبارگی مرا
در عاشقی خوش است بآوارگی مرا

اے ہمدماں بچاشنی شکرستم چہ کار
کآموخت عشقِ او بجگر خوارگی مرا

از صبرِ تلخ چارۂ من مے کند طبیب
بیچارہ ام چہ چارہ ز بیچارگی مرا

من در تبِ فراق ببالیں نہادہ سر
مرگ از کنار آمدہ نظّارگی مرا

در کف کمندِ غمزہ و بر دوش تیغِ ناز
چشمت فریب دادہ بعیارگی مرا

فیضی ز نعلِ توسنِ او سرمہ کشم
گر بادپائے چرخ شود بارگی مرا

خواہم کہ بر بندم دگر ایں چشمِ عاشق ساز را
در پردۂ معنی کشم ایں عشقِ صورت باز را

اے عندلیب ایں پر زدن مہلت گرد بوستاں
مے باید از پروانہ آموختن پرواز را

نازم بآں بت کز ادب بہرِ قدومش قدسیاں
از پرِّ مرغانِ حرم گستردہ پا انداز را

نیرنگ سازِ من ببیں و ر گوشہ گیرانِ حرم
تا سحرِ چشمت نشکند ہنگامۂ اعجاز را

یا چشمِ ناوک زن بگو کز غمزہ ہا دلجوں کند
کز تازہ دلہا طعمہ بآں نازنیں شہباز را

آمد سمند انگیختہ ہر سو شکار آویختہ
فیضی تو یکرہ سر بدہ گلگونِ میداں تاز را

اے کردہ تیغ تیز دل از غمزہ کمینہا
در طرہ بصیدِ نظر انداختہ چینہا

ہم سلسلہ پرداختۂ زلفِ تو دلہا
ہم خانہ برانداختۂ چشمِ تو دیں ہا

با اہلِ نظر چینِ جبیں نیست بتاں را
از بسکہ بدرگاہِ تو سودند جبیں ہا

آں طائفہ را خاتمِ عشقِ تو بدست است
کز سنگِ جنوں ساختہ باشند نگیں ہا

گہ آہ کشند از دل و گہ گریہ کنند زار
از سوختۂ عشق عجب نیست چنیں ہا

در راہِ تمنائے تو من ماندم و آہے
در عشق ز ثابت قدماں ماند ہمیں ہا

فیضی ز غم و شادیٔ ایام چه خیزد
گر عاشق صادق نفسی بگذر ازیں ہا

ده چه موزون ست آں گلگوں قبا
کاش در بر گیرمش ہمچوں قبا

با وجودِ حسنِ روز افزونِ او
حسن او را مے کند افزوں قبا

بے دلاں را جاں بروں آید ز تن
از برِ خود گر کند بیروں قبا

چیست گلگوں آں قبا در بر مگر
ریختی خون و تر دیدی در خوں قبا

مے خرامد در قبا آں سروِ ناز
میشود پیراہنم اکنوں قبا

قامتش موزون و موزوں تر بود
در برِ آں قامتِ موزوں قبا

نیست فیضی قدر پیشِ دلق فقر
گر کنی از اطلس و اکسوں قبا

اے گرم فسوں داشتہ بازارِ ہوس را
بکشاے لبِ من کہ اثر ہاست نفس را

آں سلسلہ بر پا کہ پے محملِ لیلی است
داند کہ زنجیر چہ راز است جرس را

با غمزه بود چشمِ تو پیوستہ ہم آغوش
خوش صحبت گرمی ست بہم دزد و عسس را

آزاده دلاں در حرمِ امید نمانند
مرغانِ بہشتی نشناسند قفس را

ہر سبز خطے را نرسد پیشِ تو دعوی
رعنائیٔ طاوس ندادند مگس را

خاکِ منِ از آں کو مبرا بادکہ دوراں
اکسیرِ وفا ساختہ ایں سوختہ خس را

از خوانِ سخن ذوق دگر یافتہ فیضی
ایں چاشنیٔ فیض نباشد ہمہ کس را

وہ کہ ما و اے بلا شد جاے ما
واے بر ما و لے بر ماو لے ما

رفته رفته عرصهٔ عالم گرفت / موکبِ شنگِ جهان پیمای ما

موج خیزِ عشق بیرون میکشد / گوهرِ رازِ دلِ دریای ما

ذره مقداریم اما چُه بُود / نه صدف از گوهرِ یکتای ما

ما و زندانِ شکیبائی که عشق / ماند زنجیرِ گران بر پای ما

عشق مارا کرد چون سلطان فقیر / خامشی بس کوسِ استغنای ما

رفتم از کویت مگر پرسی چه شد / فیضی دیوانهٔ شیدای ما

زهی بغمزهٔ زره برده رهنمایان را / گره بکار ز زلفت گره کشایان را

چه غم ز خانه سیاهی تیره بختانش / کسیکه چشم سیه کرده دلربایان را

غریب نیست ز من گر غریب شهر خودم / که گردِ عشق تو بیگانه آشنایان را

بشوقِ کعبه چنان میروند رقص کنان / که بر زمین نرسد پا برهنه پایان را

درآن مقام که سیمرغِ عقل پر نزند / کنند طعمهٔ زاغ و زغن همایان را

بده بدستِ توکل زمامِ کشتیِ دل / که غیر باد بکف نیست ناخدایان را

طریقِ زهد ز فیضی مجو که مرشدِ عشق / نمود راهِ خرابات پارسایان را

چو عشقِ مغبچه شد از ازل نصیب مرا / کلیدِ کعبه نباشد کم از صلیب مرا

چه کار با رگ و پے دارد آتشِ دلِ من / به نبضِ بیهده ناخن مزن طبیب مرا

ز برگ و شاخِ چمن برترست پروازم / ز اهلِ عشق چه نسبت بعندلیب مرا

چنیں که تن بجرم شد اسیر و دل بصنم / به پیشِ کعبه بسوزند عنقریب مرا

بخواری عجمم میکشد چه تدبیر است	غم تو یافته در شهر خود غریب مرا

چنیں کہ پردہ برافتاد از حقیقتِ عشق
چہ غم ز حاجب و اندیشہ از رقیب مرا

ستم و عشق و بیقراری ها	دمبدم نالها و زاری ها

تیغِ خونی کشیده مے آید	پیرسد وقتِ جان سپاریها

ناامیدم مکن ز نیم نگاه	کز تو دارم اُمیدواری ها

صد بلا میرسد بدل ز غمت	باشد اینها میانِ یاری ها

اشکِ ما مے فتد ز پرده برون	نیست در عشق پرده داریها

بارِ عشقِ تو مے بریم بخاک	شرطِ یاریست بردباری ها

فیضی از گردِ چهره پاک مکن
مده از دست خاکساری ها

بتے شد روبرو ناگاه ما را	بیک نظاره برد از راه ما را

کسے کاین حسن پیدا کرد ایکاش	نمیداد ای دلِ آگاه ما را

نمے آید برون از پردهٔ دل	بغیر از نقشِ خاطرخواه ما را

دلِ ما مائلِ بالا بلندی ست	نباشد همتِ کوتاه ما را

اگر این ست سوزِ عشق پیدا	که خواهد سوخت برقِ آه ما را

چو اختر چشمِ ما باز است تا صبح	مگر پرسد شبے آں ماه ما را

ملامت گر ز پندِ ما چه خیزد	رها کن حسبةً لله ما را

بحمد الله چو فیضی نسبتے هست	بفیضِ بزمِ اکبر شاه ما را

ملائک را بود بر حال ما رشک / کہ میخوانند سگ درگاہ ما را

چنیں کہ ترک من آغاز کردہ عربدہ را / دگر چہ حال بود عاشقان غمزدہ را
ز چشم ما بجمال بتاں تماشا کن / تو کور دیدہ چرا منکری مشاہدہ را
سیاہ نامۂ مستاں بباده مے شویند / مجبر برید ملامت کشان میکدہ را
فریب عقل چہ حاصل کہ مے دہد بر باد / فسون غمزۂ ساقی ہزار شعبدہ را
تمام کشتیٔ مے استوار کن فیضی / کہ موج عربدہ خیز است آب نزبدہ را

سواد کلک مرا آفتاب مے داند / کہ بردہ ام بہ بیاض سحر سوّدہ را

گر بداند قدری لذت یکتائی را / بدو عالم ندہی یک دم تنہائی را
من و وابستگیٔ عشق کہ دیوانۂ دلم / اعتبارے ننہد سلسلہ فرسائی را
ہست ہر ذرۂ از ریگ رواں مجنونی / کہ ز سر کردہ قدم بادیہ پیمائی را
دست بر سر زدم آں روز کہ زریں کمراں / بشکستند کلہ گوشۂ رعنائی را
گہ بچشم تو نظر بازم و گہ با مژہ ات / دل بیک جا نبود عاشق ہرجائی را
اے نصیحت گر بے درد چہ داری با من / منع نظارہ مکن چشم تماشائی را

فیضی احسنت ازیں عشق کہ دوراں امروز / گرم دارد ز تو ہنگامۂ رسوائی را

لعل تو افسانہ کرد عشرت پرویز را / چشم تو از یاد برد فتنۂ چنگیز را
شاہسواران حسن جلوہ تمکیں کنند / گرم مراں بر سرم ایں ہمہ شبدیز را
نیم نگاہ ترا ما ہمہ بسمل شدیم / ایں ہمہ بر دل مزن غمزۂ سرتیز را
آہ سحرگاہ ما سوختہ دارد نفس / نالہ گلو سوز شد مرغ سحر خیز را

غمزهٔ شیر افگنت پا چو نهد در رکاب
حلقهٔ فتراک کن زلفِ دلاویز را

زیستنم مشکلست خاصه که آن چشمِ مست
داد بدستِ نگه دشنهٔ خونریز را

فیضی از افسونِ تو نیست اثر در دلش
شعبده بازی چه سود عربده انگیز را

یارب بناز پرور نازک نهال ما را
خورشیدِ عافیت کن ابرو هلال ما را

چوں چشمِ خویشش تا کے باشد بناتوانی
در جلوه آر دیگر مشکیں غزال ما را

سرچشمهٔ دلِ ما بشگاف و غم بروں کن
مگذار تیره زینسان آبِ زلال ما را

بر مصحفِ جمالش بکشاے دیدهٔ ما
از آیتِ شفا کن فرخنده فال ما را

اے عافیت کجائی زین خانه سر بدر کن
صافِ نشاط گردان دردِ ملال ما را

آں ماه را برآور از احتراق امشب
مپسند اے سعادت دیگر وبال ما را

در حلقهٔ ملایک ذکرے ست تازه گوئی
فیضی کمالِ صحت خواهد کمال ما را

تا گزیدی دو لعلِ خنداں را
کرده ام در تو تیز دنداں را

چشمِ جادوگرت به نیم فسوں
چشم بربسته خواب بنداں را

چه تطاول که نیست بر دلها
غمزهٔ عنبریں کمنداں را

خودپسندی مکن که اہلِ نظر
کم پسندند خودپسنداں را

سرِ طوبی فرو نمے آید
پیشِ سروت نظر بلنداں را

بجفایم بیا ز ما و ببیں
از محبت هزار چنداں را

چشمِ فیضی کجا غنودن گو
مرگ خوابست دردمنداں را

ساقی کشد برقص دلِ خون فسردہ را ‏— گر بر لبم نہد قدحِ نیم خوردہ را

وہ چون کنم کہ عشقِ تو آوازہ میکند ‏— صد جانِ پے بمنزلِ مقصود بردہ را

اے مستِ ترکتاز یکے بر سرم بنہ ‏— پائے بخونِ اہلِ محبت فشردہ را

اے کاش ہمدمے کہ رساند نامہ ات ‏— گوید بمن حقیقتِ حرفِ ستردہ را

چون بگذری ز تربتِ من ور دو دیدہ کش ‏— خاکے بآستانِ محبت سپردہ را

بہر تمام کردنِ ما غمزہ بس است ‏— در کارِ غیر کن نگہِ ناشمردہ را

فیضی تو کیستی کہ زند تیغِ غمزہ ات
یک زہر چشم بس چو تو صد نیم مردہ را

جاں شکارے کہ بپا ناوک و تاز است اورا ‏— غمزہ سر تیز تر از چنگلِ باز است اورا

زہرہ ام آب شود تا فگند گوشۂ چشم ‏— وہ چہ خوبی نگہِ عربدہ ساز است اورا

مکنش عیب اگر مائلِ خون ریز افتاد ‏— کاین ہمہ فتنہ بفرمودۂ ناز است اورا

اے دل کام طلب طپ رم چون نہ طپد ‏— مرغِ پابستہ کہ سررشتہ دراز است اورا

میکند از نظرم تا نگہی مے کنمش ‏— جنبشِ غمزۂ عجب دیدہ گداز است اورا

جائے رحم است بر آن غمزۂ بے دل و دین ‏— کہ بہر ناز تو صد عرضِ نیاز است اورا

فیضی از شیوۂ دل دزدیِ او آگہ باش
کہ ہمہ قاعدۂ شعبدہ باز است اورا

اے خمِ ابروے تو تیغِ جفا ‏— حلقۂ گیسوے تو دامِ بلا

خنجرِ پہلوے تو تیغِ اجل ‏— غمزۂ بدخوے تو تیرِ قضا

بستۂ بازوے تو ترکِ ختن ‏— کشتۂ آہوے تو شیرِ خطا

در رخِ نیکوے تو نورِ ازل ‏— در لبِ جادوے تو سرِّ خدا

غمزهٔ شیر افگنت پا چو نهد در رکاب / حلقهٔ فتراک کن زلفِ دلاویز را
زیستنم مشکلست خاصه که آں چشمِ مست / داد بدستِ نگه دشنهٔ خونریز را

فیضی از افسونِ تو نیست اثر در دلش
شعبده بازی چه سود عربده انگیز را

یارب بناز پرور نازک نهال ما را / خورشیدِ عافیت کن ابرو هلال ما را
چوں چشمِ خویش تا کے باشد بناتوانی / در جلوه آر دیگر مشکیں غزال ما را
سرچشمهٔ دلِ ما بشگاف و غم بروں کن / مگذار تیره زیتساں آبِ زلال ما را
بر مصحفِ جمالش بکشاے دیدهٔ ما / از آیتِ شفا کن فرخنده فال ما را
اے عافیت کجائی زیں خانه سر بدر کن / صافِ نشاط گرداں دردِ ملال ما را
آں ماه را بر آور از احتراق امشب / مپسند اے سعادت دیگر وبال ما را

در حلقهٔ ملایک ذکریست تازه گوئی
فیضی کمالِ صحت خواهد کمال ما را

تا گزیدی دو لعلِ خنداں را / کرده ام در تو تیز دنداں را
چشمِ جادوگرت بنیم فسوں / چشم بربسته خواب بنداں را
چه تطاول که نیست بر دلها / غمزهٔ عنبریں کمنداں را
خود پسندی مکن که اہلِ نظر / کم پسندند خود پسنداں را
سرِ طوبے فرو نمے آید / پیشِ سروت نظر بلنداں را
بجہانم بیا ز ما و ببیں / از محبت ہزار چنداں را

چشمِ فیضی کجا غنودن گو
مرگ خوابست دردمنداں را

ساقی کند برقص دلِ خون فسردہ را — گر برلبم نہند قدح نیم خوردہ را

وہ چون کنم کہ عشق تو آوازہ میکند — صد جان پے بمنزلِ مقصود بردہ را

اے مست ترکِ نازکے بد سرم بنہ — پاسے بجونِ اہلِ محبت فشردہ را

اے کاش ہمدمے کہ رسانید نامہ ات — گو یدبمن حقیقتِ حرفِ ستردہ را

چون بگذری ز تربتِ من فرد و دیدہ کش — خاکے بآستانِ محبت سپردہ را

بہرِ تمام کردنِ ما غمزۂ بس است — در کارِ غیر کن نگہِ ناشمردہ را

فیضی تو کیستی کہ زند تیغِ غمزہ ات
یک زہر چشم بس چو تو صد نیم مردہ را

جانشکاری کہ بہ اہا تک وتاز است اورا — غمزہ سر تیز تر از چنگلِ باز است اورا

زہرہ ام آب شود تا فگند گوشۂ چشم — وہ چہ خوبی نگہ عربدہ ساز است اورا

کنمش عیب اگر مائلِ خون ریز افتاد — کاین ہمہ فتنہ بفرمودۂ ناز است اورا

اے دل کام طلب طپیدم چون نہ طپید — ہر نیغ پابستہ کہ سر رشتہ دراز است اورا

میگدازد نظرم تا نکنی مے کنمش — جنبشِ غمزہ عجب دیدہ گداز است اورا

جاے رحم است بران غمزۂ بے دل و دین — کہ بہر ناز تو صد عرضِ نیاز است اورا

فیضی از شیوۂ دل دزدی او آگہ باش
کہ ہمہ قاعدۂ شعبدہ باز است اورا

اے خمِ ابروے تو تیغِ جفا — حلقۂ گیسوے تو دامِ بلا

خنجرِ پہلوے تو تیغِ اجل — غمزۂ بدخوے تو تیرِ قضا

بستۂ بازوے تو ترکِ ختن — کشتۂ آہوے تو شیرِ خطا

در رخِ نیکوے تو نورِ ازل — در لبِ جادوے تو سرِ خدا

تا فتنه زادوی تو دست هوس | دوخته هر سوی تو چشم هوا

خستهٔ هندوی تو فیضی زار
تشنهٔ داروی تو بهر دوا

ردیف ب

میرود آن شهسوار برده ز جانها شکیب | عشوه معارف شکار غمزه ملائک فریب

مست و شکار افگنان رخش بلا تگ زنان | دستِ جفا در عنان پای ستم در رکیب

جلوهٔ او دل گسل خون حرامش بحل | هر قدم از چشم و دل دیده فراز و نشیب

سنگدلی کوه کوه فتنه گروها گروه - | هم مژه اش پُر شکوه هم نگهش پُر نهیب

یاسمنش تازه رو سنبلش آشفته مو | طوطیٔ فردوس او داده بجبریل سیب

غنچهٔ او باده نوش لالهٔ او گل فروش | برگِ گلش سرو پوش سروِ قدش جامه زیب

او ز دو سو بسته صف جلوه کنان هر طرف
فیضی بیدل ز کف داده عنانِ شکیب

بزم چون وادیِ ایمن شده پُر نور امشب | شمع را خنده بود بر شجرِ طور امشب

آن شبستانِ تجلی است که گر دست دهد | دوده زین شمع پئے وسمه برد حور امشب

بزمگاهیست که عیسی نفسان می بخشند | شربتِ صحتِ جاوید برنجور امشب

برو اے محتشم از مجلسِ رندان کاین جا | سرِ خاقان شکنند کاسهٔ فغفور امشب

نیم مستانِ طرب را سرِ بد مستی نیست | ساقی آن به که دهد باده بدستور امشب

اهلِ دل راست بهم زمزمهٔ کاش دگر | مطرب آهسته برو دست بطنبور امشب

هست نزدیک بهم مستی و هشیاری ما | این چه بزمیست کزو دیدهٔ بد دور امشب

اعتدالیست بمستان که اگر روی دهد | عاشقِ مست زند طعنه بمستور امشب

فیضی از کنجِ طرب خانہ اش آباداں باد
آنکہ ویرانۂ ما ساختہ معمور امشب

دارم ز آتشِ تب حالِ مشوش امشب ‌ ‌ یاراں دمید بر من افسونِ آتش امشب
ہمخوابۂ اجل را خواہم کشید در بر ‌ ‌ کز خونِ دیدہ کردم بستر منقش امشب
اے طالعِ غنودہ بیدار شو کہ بر من ‌ ‌ دارد سرِ شبیخون ہجرِ پریوش امشب
باید دو اسپہ کردن شبگیر ازیں ولایت ‌ ‌ کآمد بعزمِ غارت غم راندہ ابرش امشب
باز از چپیدنِ خود مستانہ شوق دارم ‌ ‌ کز ریشِ دل روان شد خونابۂ بیغش امشب
خونابہائے پنہاں گو شو رواں کہ من ہم ‌ ‌ خواہم فرو کشیدن زیں بادہ خوش خوش امشب

شرمندہ ایم فیضی زیں بیخودی کہ ناگہہ
دیوانگی ما را دید آں پریوش امشب

اے نرگسِ مستِ تو گراں خواب ‌ ‌ در ہر مژہ ات جہاں جہاں خواب
من کشتۂ نرگست کہ پیوست ‌ ‌ مستانہ کند بگلستاں خواب
بر خوابِ دو چشمِ او نگیرید ‌ ‌ گیراست بطبعِ ناتواں خواب
چشمِ تو از آں نمیشود باز ‌ ‌ کآموخت ز بختِ عاشقاں خواب
پوشم بدرت دو چشم و افتم ‌ ‌ چوں سگ کہ کند بر آستاں خواب
خوابے کہ درو تو رخ نمائی ‌ ‌ بیداریٔ دل شمارم آں خواب
مجلس بسر آمد و حریفاں ‌ ‌ کردند ہمہ یگاں یگاں خواب

بیدار نشیں بعیش فیضی
کآخر بردت بہ ناگہاں خواب

ردیف ت

بهار مے که غم از روزگار برطرف ست / سپهر در کرم و آفتاب در شرف است

مفرح دل خود ساز اگر غمے داری / از آن گهر که بلورین پیاله اش صدف ست

پیاله گیر که ناهید حسن پرده سرا ست / بعیش کوش که ماه نشاط بے کلف ست

ز غنچه غنچه بخورشید مے تواند زد / درین بهار کسے را که جام مے بکف ست

چرا جگر نخراشد حریف مجلس را / که از کمانچه مطرب خدنگ بر هدف ست

بغنچه گو که ز آثار پا بدارد دست / که مستحق خراش و طپانچه چنگ و دف ست

درائے غنچه صبا مے زند ببانگ بلند / که کاروان چمن در کمینگه تلف ست

مباش غافل ازین نغمه بهار که باد / درین زمان که زباده بهیچ منتصف ست

خوش آن کسے که چو فیضی به دور دولت شاه
زباده در کف او جام آفتاب تف ست

امشب که سپهر بے ملال ست / در طبع زمانه اعتدال ست

بر مجلس اُمید در نشاط است / بهرام هراس در وبال ست

هم گردن وصل سر بلند ست / هم فرق فراق پائمال ست

طاؤس مراد خوش خرام ست / عنقائے هوس کشاده بال ست

خالی نکنیم ساغر از مے / در مذهب ما خلا محال ست

گفتی قدحے دهم پیاپے / ساقی چه مقام این سوال ست

فیضی نبود خروش ما را
پیغام دل از زبان حال است

زود است که در ملک دلم شور و شرے هست / واز گردش سلطان محبت خبرے هست

در زائچه طالع اقبال تو دیدم / در سلطنت حسن تو آخر خطرے هست

تا فتنہ بہانہ‌ئے کہ خیزد کہ زخوباں
در مملکتِ عشق قرانِ دگرے ہست

دورِ فلک آں نیست کہ در دستِ تو باشد
آخر شبِ بیدادِ مرا ہم سحرے ہست

اے دیدہ کجائی کہ دل افروزیٔ را
با سوختہ سیارۂ بختم نظرے ہست

زاں تازہ خبرہا کہ حریفان تو گفتند
ہشدار کہ در مجلس با تازہ ترے ہست

فیضی چہ شوی ایں ہمہ دل خوں ز جفایش
دنداں بجگر نہ کہ ترا ہم جگرے ہست

برائے کوہکن از کاخ بے ستوں کم نیست
صدائے تیشہ ز آوازِ ارغنوں کم نیست

اگر ز بزم برآیم ملامتم مکنید
کہ جوشِ مستیم از نشۂ جنوں کم نیست

کدام ساقیِ بدمست گرمِ خونریز است
کہ بوئے مے بدماغم ز بوئے خوں کم نیست

ز شاہراہِ محبت نشاں چہ مے پرسی
اگر قدم نہی از صدق رہنموں کم نیست

خمارِ بادۂ وصل است در سرم ورنہ
ببزمِ عشرتِ ما جامِ لالہ گوں کم نیست

چہ سود عرضِ تمنا بہ پیشِ غمزۂ او
کہ از دقیقہ شناسانِ ذوفنوں کم نیست

صفیرِ کلکِ تو فیضی زبانِ مرغاں است
فسانہائے خیالِ تو از فسوں کم نیست

چہ ہندوے کہ چو موئے تو روی زنگی نیست
بجوہرِ رخت آئینۂ فرنگی نیست

بلشکرِ نگہ و موکبِ کرشمہ مناز
کزیں سپاہ بلا غیرِ غمزہ جنگی نیست

کدام مرغِ حرم را شکار خود کردی
کہ شاہبازِ نگاہت بہ تیز چنگی نیست

مگر تو ساقیِ بدخو حریفِ بزم شدی
کہ لالہ ہائے قدح را شگفتہ رنگی نیست

بصد ہزار بلا مبتلا دلے دارم
کہ روزگار بر آں تیرگی و تنگی نیست

ہلاکِ عشوۂ خوبانِ ہند شد فیضی

خراب چہرۂ رومی و موے زنگی نیست

امشب وداعِ یار ز سر گرم علامت است — شامم وداع نیست کہ صبحِ قیامت است
تا من ز کوے او بسلامت گذشتہ ام — از ہر طرف کہ میگذرم صد ملامت است
عمرے اگرچہ در سفرِ عشق بودہ ام — اکنون بر آستانِ تو عزمِ اقامت است
در حسن خلق کوش کہ اسبابِ دلبری — تنہا نہ زلف و خال و خط و قد و قامت است
ما را براہِ میکدہ ارشاد میکند — معلوم شد کہ پیرِ مغاں را کرامت است

فیضی براہِ دوست اگر سر نہادۂ
از جا مرو کہ شرطِ طلب استقامت است

در دلِ من ہوسِ وصلِ کسے افتادہ است — کہ از و درد دلِ ہر کس ہوسے افتادہ است
دلِ من در کفِ طفلے است کہ از بے خبری — بلبلش مردہ بکنجِ قفسے افتادہ است
روشِ راہ بتاں از منِ سودا زدہ پرس — کہ مرا کار بایں قوم بسے افتادہ است
صبر در عشقِ تو میکردم و میگفت خرد — دزد را راہ بکوے عسسے افتادہ است
کاروانِ حرم از بیم مگر تیز گذشت — کہ بہر گام دریں رہ جرسے افتادہ است
حالِ مرغانِ گرفتار کسے میداند — کہ جدا از قدمِ ہمنفسے افتادہ است

چشمِ فیضی اگر افتد برخت عیب مکن
تو ہماں گیر کہ در باغ خسے افتادہ است

مستِ عشقت چہ سرخوش افتادہ است — مے حسنت چہ بیغش افتادہ است
میفریبد دلِ مرا چہ کنم — لوحِ صورت منقش افتادہ است
گہ کشم آہ و گہ کشم نالہ — کارِ من در کشاکش افتادہ است
چوں نگردم بعشق دیوانہ — کہ نگارم پریوش افتادہ است

دلم از داغ تازہ مے سوزد | باز در خانہ آتش افتادست

گفتہ طرۂ پریشاں نیست
بخت فیضی مشوش افتادست

صبرم از چرخ بے مدار تراست | روزم از شب سیاہکار تراست
اے کہ مرہم نہی بسینۂ ریش | جگر از سینہ ہم فگار تراست
چوں کسے جاں برد کہ ترکاں را | غمزہ از عشوہ جاں شکار تراست
سوختم از ستارہ پیکرِ خویش | کہ ز بختم ستیزہ کار تراست
اے نہاں در نگار خانۂ دل | دیدہ از دل بخوں نگار تراست
گرچہ از کاہ بیقرار ترم | عشقم از کوہ برقرار تراست

فیضی از آسماں منال کہ او
از تو آشفتہ روزگار تراست

مجلسِ ما کہ ایں چنیں گرم است | از نفسہاے آتشیں گرم است
گو ببر شمع دود تیرہ کہ بزم | ز آفتابانِ مہ جبیں گرم است
تاہم آواز شد بسوختگاں | چنگ را نالۂ حزیں گرم است
عاشقاں بسکہ پاے کوبانند | پا بہر سو نہم زمیں گرم است
من و گلگون مے اگر بستیز | فتنہ را خانہاے زیں گرم است
بزم شد رزمگاہ بسکہ درو | ترکِ بدمستِ من بکیں گرم است

دلِ من سوخت فیضی از سخنت
کہ ز معنیٔ دلنشیں گرم است

در جہاں شوخ پُر عتابے ہست
آسمان کینہ آفتابے ہست

چشم برہم زنم چو تیغ کشد
کہ ہنوزش زمن حجابے ہست

مے شمارید مردہ مجنوں را
تا چو من خانماں خرابے ہست

شب ہجراں بمرگ مشتاقم
ہیچ جائے دیدہ چشم خوابے ہست

من نگویم کہ تیغِ جور مکش
گر بجد ترا جوابے ہست

تاکہ خواہد گذشت در نظرم
کہ بچشم من اضطرابے ہست

فیضی آخر بمرگ خواہد مرد
غمزہ را گو اگر شتابے ہست

عاشق ز لبے نقل و مے روح سرشت است
زاہد بہوائے شکر و شیر سرشت است

منعم مکن از مے کہ بدریا نتواں شست
آں حرف کہ بر ناصیہ ام عشق نوشت است

از موجۂ طوفاں غم اندیشہ ندارد
آنرا کہ رواں کشتی مے بر لبِ کشت است

چوں از سر خم خشت بگیرند حریفاں
گر عقل برد نام ملامت سرِ خشت است

آں کعبہ پرستیم کہ دیوانہ دلِ ما
قندیل فروزِ سرِ ایوانِ کنشت است

در زلفِ بتاں طعنِ اسیراں نپسندند
گر خلق بدانند کہ ایں رشتہ کہ رشت است

دادِ من از الست کہ بیداد بہ فیضی
خوبانِ جہاں خوب بدانند کہ زشت است

دی کہ چشمش جلوہ بر نیرنگ داشت
غمزہ میدانِ نظر را تنگ داشت

ہم سرم بشکست و ہم خونم بریخت
کو بدستے تیغ و دستے سنگ داشت

گرچہ رویش سادہ لوحی مے نمود
چشمِ او نیرنگ در نیرنگ داشت

بادپا میراند و صف صف مے شکست — فتنه فتراک از دو سو در چنگ داشت

آنچه امروز از نگاهش یافتم — یا اشارتهائے دوشیں جنگ داشت

از میاں تیغش بسختی شد بروں — بسکه از خونِ شهیداں رنگ داشت

صبحِ فیضی خوش که بر یادِ گلے
همچو بلبل دل خراش آهنگ داشت

شب کزاں گل مجلسِ ما رنگ داشت — همت از عرضِ تمنا ننگ داشت

عندلیبِ دیده رنگیں بالِ او — شاهبازِ غمزه خونیں چنگ داشت

بود با ما نرم دل چوں نخلِ موم — آنکه با آهن دلی همسنگ داشت

ساختم با تلخ کامی گرچه او — از طبرزد تنگ را بر تنگ داشت

غمزه اش پایندگاں درجِ عقیق — بر تبسم روزگارے تنگ داشت

داشت گرچه صد نگه در آشتی — هر نگه با آشتی صد جنگ داشت

نظمِ فیضی را چه مے بینی که عشق
صد چنیں گلهائے رنگارنگ داشت

ز مهر پنبه نهادن بداغِ من غلط است — نهفتنِ گهرِ شب چراغِ من غلط است

نرفته ام که ز راهِ عدم بگردم باز — بحشرگاهِ قیامت سراغِ من غلط است

شگوفه در جگر الماس پاره میشکند — دریں بهار تماشائے باغِ من غلط است

چنیں که سوخته ام سر بداغهائے جنوں — نسیمِ خلد زدن بر دماغِ من غلط است

ورع فریب بود دامنِ مے آلودم — نظر به پیرهنِ داغ داغِ من غلط است

دلم خروش کشید و سرم بجوش آمد — ترانه سنجی بزمِ فراغِ من غلط است

چو فیضیم که بخونابهٔ جگر مستم
نگاهِ باده کشاں بر ایاغِ من غلطست

چشم ز خواب و گوش ز افسانه پر شده است — ساقی مرا گذار که پیمانه پر شده است
مطرب ز ارغنوں قدرے دست باز کش — کیں بزمگه ز نعرهٔ مستانه پر شده است
یا رب که فاش کرد چنیں بوے باده را — کز زاهدانِ صومعه میخانه پر شده است
چشم گهرشناس نداری چه گویمت — کیں نه صدف چگونه بیکدانه پر شده است
این است کز کرشمهٔ گرم پری رخاں — فردا زمینِ حشر ز دیوانه پر شده است
شمع من از هجوم اسیراں میانه تنگ — فانوس دیده که ز پروانه پر شده است

فیضی سر نیاز نیارد بکس فرو
یعنی ز خود تهی و ز جانانه پر شده است

روزِ عید است و مرا بادهٔ گلگوں هوس است — دورِ گل گر نبود دورِ شهنشاه بس است
بزمِ رنگین شهنشاه مرا باید و بس — ورنه ایں لاله و گل در نظرم خار و خس است
سرفرازانِ جهاں مستِ مرامے بوسند — که بپابوس شهنشاه مرا دسترس است
نے که در بزمِ شهنشاه سرافراز آمد — صحبتش را نگذاریم که صاحب نفس است
شاه عیسی نفس خضر بقا اکبر شاه — که مے ساغرِ او آتشِ موسیٰ قبس است
هر کجا مجلسِ او عیش و طرب صف بصف است — هر کجا موکبِ او فتح و ظفر پیش و پس است

قدر دانا دل فیضی مده از دست کہ آں
طفل اقبال ترا طوطی رنگیں قفس است

دوش خشت از سرِ خم باده کسانے برداشت — گو نیا از دلِ ما غمزده بارے برداشت

کعبه و بیاں مکن اے عشق شمع رہِ ماست
هر که سنگے ز سرِ راهگذارے برداشت

با همه کوهِ غم و درد که دارد دلِ من
نتواند ز تو معشوق غبارے برداشت

مکن اندیشه دلم را چو بدست آوردی
شهسواری چه شد از راه شکاری برداشت

باغ دل مے بردا مروز مگر ابرِ بهار
نسخهٔ حسن ز همچوں تو نگارے برداشت

اے خوش آں سر که ز کوے تو غباری برچید
وے خوش آں دیده که از راه تو خارے برداشت

چند پرسید که با ایں همه حسرت فیضی
رخت برداشت ازیں مرحله آرے برداشت

دل گرم خریداریِ آں عشوه پسند است
زاں شوخ بپرسید که یک عشوه بچند است

دل سوختهٔ برقِ نگاهے ست که در چشم
بر آتشِ رویش گلِ فردوس سپند است

آزاده تر از عاشقِ بیدل نتواں یافت
گر پاے بزنجیر دگر سر بکمند است

تا دامنِ مقصود بچنگِ که در آید
بس ناخنِ امید که در دلِ تو بند است

مشکل که بود طاقتِ گرمیِ نگاهش
آں را که بر خسار ز گلبرگ پرند است

اے از پے خونریزیِ ما تیغ حمائل
خنجر بنه از کف که نگاهِ تو کمند است

فیضی چه غم از شعرِ تو حاسد نه پسندد
المنة لله سخنت شاه پسند است

فتنهٔ نیست کا آشنائے تو نیست
یا بلائے که مبتلائے تو نیست

چه بلا عشوه ساز و فتنه گری
که بلا نیز بے بلائے تو نیست

فتنه سر کن که نیست آشوبے
که کمر بسته در قفائے تو نیست

نتواں یافت فتنه آبادی
که در و آهنیں بنائے تو نیست

آتش افتادہ مے بینم ⁺ … کہ سینہ کز تمنائے تو نیست
دوش عشرت در دلم میزد … نالہ فریاد زد کہ جائے تو نیست

فیضی از عشق نا امید مشو
ہیچ غم نیست کز برائے تو نیست

مستانہ رخ نقاب بشکست … مہ بر سر آفتاب بشکست
مست آمد و از لب مے آلود … بازار گل و گلاب بشکست
زانگونہ سوار شد بتمکیں … کز بار گراں رکاب بشکست
من کشتہ آنکہ زہر چشمش … نرخ شکر و شراب بشکست
در سینہ نگاہ دیر دیرش … صد دشنہ اضطراب بشکست
ترسم کہ ز دیدہ سر برآرد … خارے کہ بپاے خواب بشکست

در نظم طرازی تو فیضی
ما را قلم جواب بشکست

مرا براہ محبت دو مشکل افتاد است … کہ خوں گرفتہ ام و یار قاتل افتاد است
زیادہ نوشی بدمست من مپرس امشب … کدام بادہ کہ آتش بمحفل افتاد است
بخاک تربت من استخواں چہ مینگری … کہ پل شکستہ و رختم بساحل افتاد است
بگیر دہم ز تو تعویذ دوستی ایں بس … کہ زخم تیغ شہادت حمائل افتاد است
مسافران طریقت ز من جدا مشوید … کہ دور بینم و چشمم بمنزل افتاد است
میانہ من و آں شوخ تا چہ انجامد … من آتشیں دل و او آہنیں دل افتاد است
شکار ہمت فیضی بسوی صید گہیست … کہ صد ہزار ہما نیم بسمل افتاد است

هیولای عشق مرا تا نه در دل افتاد است — نظر کنید که دریا بساحل افتاد است
گمان مبر که بدریوزه دست بگشایم — مرا که گوهر شب تاب در گل افتاد است
پرید مرغ دلِ من بطرف صید گهی — که صد فرشته بهر گام بسمل افتاد است
خدای را چه کنم چون ز بیم مسلمانان — که سیمتن بتِ من آهنین دل افتاد است
مپرس ره که ز سرهای رهروانِ حرم — نشانهاست که منزل بمنزل افتاد است
زمن بقافله سالار راهِ عشق بگوی — که ناقه مانده و در دشت محمل افتاد است

مپوش چهره ز فیضی که پاک بینان را
نظر بآئینهٔ دل مقابل افتاد است

بزمِ نشاط باده کشاران غنیمت است — ساقی بیا که صحبتِ یاران غنیمت است
فریادِ عاشقان بگشاید ز دل گره — گلبانگِ دلکشای هزاران غنیمت است
درجلوه اند تازه نهالانِ بوستان — رقصِ چمن ز بادِ بهاران غنیمت است
برخیز تا ز خانه بمیدان برون ویم — جولانِ رخشِ شاهسواران غنیمت است
خود را اسیرِ حلقهٔ فتراک غمزه کن — صید افگنی شیر شکاران غنیمت است

فیضی درونِ کلبهٔ تاریک گریه چند
بر سبزها تراوشِ باران غنیمت است

شب کز و خانهٔ ما حاجتِ مهتاب نداشت — چشمش از کشمکشِ غمزه سرِ خواب نداشت
دیده بدمست نظر شوقِ هم آغوش هوس — دل همخواست ولی حوصله ام تاب نداشت
ای دلِ سوخته بسیار طپیدی امشب — ورنه ریشِ کهنت اینهمه خوناب نداشت
بست همسایهٔ من بارِ اقامت آخر — چه کند طاقتِ فریادِ جگر تاب نداشت

دوش ہر بادہ کہ بر یادِ حریفاں خوردم
دلِ من سوخت و لے گرمیِ احباب نداشت

صد جگر سوز دار آں بادہ کہ در لب داری
جامِ جمشید بدیں گونہ مے ناب نداشت

دلِ فیضی کہ تو با خاک برابر داری
تاجِ خورشید چنیں گوہرِ شبتاب نداشت

در فراقت چشمِ گریانم بخاک و خوں نگیست
گر ہزاراں نامہ بنویسیم ہماں مضموں یکیست

کم بود سر بستہ طومارِ جنونم پیشِ یار
گرچہ مرغِ دشت میدانم کہ با مجنوں یکیست

سیر رود بیداد بیداد بر من چوں کنم
ہجر بیداری دریں ایام با گردوں یکیست

اے درونِ بزم با شیریں لباں پیمانہ کش
گاہ گاہے ہم بیاد آور کہ در بیروں یکیست

تا ترا کشتی رواں بر دجلہ بیند بغیر
زندہ رود چشمِ پر خونِ من و جیحوں یکیست

جامِ امیدت ز صہبائے طرب لبریز باد
گرچہ ما را بے تو خوناب و مے گلگوں یکیست

از خیالت نیستم فارغ نخواہم بود ہم
با غمت عمریست فیضی را دلِ محزوں یکیست

سر کردہ ام رہے کہ خطرہا در و کم است
طے کردہ وادئے کہ اثرہا در و کم است

بر ساحلِ مراد رسیدن نہ حدِ ماست
گرداب آرزوست کہ سرہا در و کم است

اے خضر ہمتے کہ مرا قطع کردنی است
دشتے کہ کوہہا و کمرہا در و کم است

در ذوقِ آرزو نگوارد طبر زدم
زہرے چشیدہ ام کہ شکرہا در و کم است

قاصد برو برو کہ بمن روئے کردہ باز
عشقے کہ نامہا و خبرہا در و کم است

در بحرِ زخم مبند کہ در عالمِ خیال
راہیم سخانہ ایست کہ درہا در و کم است

منگر بجوہرِ دلِ فیضی بچشمِ کم
ایں نیم قطرہ بیں کہ گہرہا در و کم است

دو چشمِ ما محیط بساحل برابر است آبِ بقا بزہرِ ہلاہل برابر است
غافل مشو کہ دیدۂ اہلِ نظر بود پیمانۂ کہ با قدحِ دل برابر است
ناصح مرا گذار کہ دیوانۂ بتاں با صد ہزار مردم عاقل برابر است
زنجیرِ آہنیں منِ دیوانہ گرد را در گردنِ ہوس بحمائل برابر است
مجنونِ عشق را چہ بزنجیر میکشی یکتارِ مُو وفا بسلاسل برابر است
بے رحم دل سپردہ ام از تا زخوں مکن کیں مرغِ پرشکستہ بہ بسمل برابر است

فیضی براہِ عشق منم آں قتیل دوست
کش خونبہا بغمزۂ قاتل برابر است

آنکہ بنشست براہت زسرِ دل برخاست وانکہ افتاد دریں بادیہ مشکل برخاست
رشکِ صد نعرۂ زنجیر بود مجنوں را بانگِ خلخال کہ از دامنِ محمل برخاست
نیم کشتہ نگہم کن کہ شہیدانِ ترا است رشک بر حالتِ آں مرغ کہ بسمل برخاست
اے خوش آں صبح کہ عاشق زشکرخوابِ وصال دست در گردنِ معشوق حمائل برخاست
زیں ہمہ عضو کہ بردوشِ عنایت بستند خونِ ما بود کہ از گردنِ قاتل برخاست
خسروِ عشق مگر خانہ برانداز رسید چہ غبار است ندانم کہ زمنزل برخاست

دوش رنداں نشنیدند ز فیضی غزلے
کہ نہ صد نعرۂ مستانہ زمحفل برخاست

بر سینہ ام زبارِ محبت کوہسارہاست وز خونِ دل بہر طرفش لالہ زارہاست
احوالِ عاشقانِ بلاکش زمن مپرس کیں قوم را بقدرِ جنوں اعتبارہاست
اندیشۂ زوبالِ ابد کن کہ عاقبت - در حشر کشتگانِ ترا با تو کارہاست

پیمانِ من اگر شکنی جائے شکوہ نیست | خوئے ترا بعہد تو دائم قرار ہاست
ذوقِ خدنگہائے تو از دل نمے رود | مارا ز لطفہائے تو با خود شمارہاست
گلگوں سوارِ من چہ بلا تند میرود | فتراکِ او اگرچہ گران از شکارہاست

فیضی تو از کجا پے گلگونش از کجا
آہستہ رو کہ در کفِ پائے تو خارہاست

مرو کہ نخلِ قدت سروِ نو رسیدۂ ماست | طراوتے کہ تو داری ز آبِ دیدۂ ماست
بداغِ عشق بلاہا کشیم مے گوئی | کہ این ز سوختہ ہائے بلا کشیدۂ ماست
ترحمے بدلِ مبتلائے ما میکن | کہ این اسیرِ غریبِ فراق دیدۂ ماست
فغاں ز خوئے ستم پیشہ کہ در مجلس | بہ تنگ آمدہ از حرفِ ناشنیدۂ ماست
بخلوتِ دل کہ دمادم چکد ز دیدہ خوشم | کہ این ز بزمِ محبت مے چکیدۂ ماست
گزیدہ ایم ز یاران غمِ نہانی را | کہ او ز ہمنفساں یار برگزیدۂ ماست

بشوق تازہ گلے گفتہ این غزل فیضی
بیادگار کہ از نکتہ ہائے چیدۂ ماست

کدام سر کہ درو خارِ خار سودا نیست | کدام سینہ کہ خار زیدۂ تمنا نیست
کدام دیدہ کہ از دیدنت فریب نخورد | کدام دل کہ ز عشقِ تو ناشکیبا نیست
کدام کوہ نوردی کہ سر بسنگ نہ زد | کدام بادیہ گردی کہ خار در پا نیست
کدام عرصہ کہ نظارہ گاہِ عشق نشد | کدام گوشہ کہ ہنگامۂ تماشا نیست
کدام ذرہ کہ دیدیم و آفتاب نبود | کدام قطرہ کہ چوں بنگرند دریا نیست
کدام وعدہ کہ بر روزِ حشر موقوف است | کدام رتبہ کہ آنجا دہند و اینجا نیست

کدام سوختهٔ فیضی که نورِ عشق نیافت
کدام خم که درین بزم پر ز صهبا نیست

گر باده در کفِ من ساغرِ شکسته نیست
نومید نیستم که درِ فیض بسته نیست

برخاستند بزم نشیناں پے سماع
غیر از سبو بمجلسِ ما کس نشسته نیست

عشاق دردِ عشق بصد جاں خریده اند
بے درد سینه کز تیغِ تو خسته نیست

اختر شناس رو که منِ تیره روزگار
زاں خارِ غم که کوکبِ بختم خجسته نیست

مردانِ راه سلسله جنبانِ محنت اند
یک شیر دل ز دائرهٔ عشق جسته نیست

یارب چه ظالمی تو ندانم که در جهاں
آزادهٔ دو کون ز قیدِ تو رسته نیست

فیضی ز دستِ سنگدلاں اهلِ بزم را
خم گو شکسته باش اگر دل شکسته نیست

عاشقم سرگرمیِ من از شرابِ ناب نیست
ورطهٔ دریاے آتش جلوه گاهِ آب نیست

بخت بیدارم ببیں کآرامگاهِ چشمِ من
از خیالِ او چناں پر شد که جائی خواب نیست

عشوه مفروش ای فلک چندیں که شبهاے فراق
تیره شامانِ محبت را سرِ مهتاب نیست

روے با دیوار آوردن دلیلِ کافری ست
سجده گاهِ عارفاں را حاجتِ محراب نیست

زیں کجی هاے که با دل میکنی آزاده ام
کیں نهنگِ مست را اندیشه از قلاب نیست

ما کجا و ذوقِ عشرت خانهٔ سلطاں کجا
در خورِ آتش نشیناں بسترِ سنجاب نیست

فیضی آبِ دیده خوں آمیز میریزی هنوز
ایں جراحتهاے پنهانِ تو بے خوناب نیست

عید بدروزاں درین ایام نیست
روزه دارانِ بلا را شام نیست

میخورم پرکالهٔ پرکاله جگر   نقلِ عاشق پسته و بادام نیست

کعبه و تعلیم آدابم مکن   گرمِ رهرو را فرصتِ احرام نیست

تا بکے گوئی که خواهم آمدن   منتظر را حاجتِ پیغام نیست

بر سمندِ طینتِ دل سر زنی مزن   هرکه در آتش بسوزد خام نیست

کاروانِ کعبه شد منزل نشین   رهروانِ عشق را آرام نیست

نشئهٔ فیضی بود از بزمِ خاص
جرعهٔ جامش ز فیضِ عام نیست

یکدل ز آفتابِ ازل بے شعاع نیست   هر ذره که می نگری بے سماع نیست

ناصح بعقل و ما بجنون شهره گشته ایم   در کارِ بخت هیچ کسے را نزاع نیست

در سینهٔ تنگ تنگ غمِ دل نهاده ایم   در چار سوے عشق ازین به متاع نیست

من دردمندِ عشقم و پیوسته پیشِ من   آمد شدِ طبیب بغیر از صداع نیست

بر گریهاے زارِ من اے سنگدل مخند   عشق از قدیم آمده ست اختراع نیست

رازِ فلک مجو ز منجم که عقل را   بر حکمتِ قضا و قدر اطلاع نیست

فیضی خرابِ نشئهٔ دورِ دمادم ست
ساقی بیا که فیض ترا انقطاع نیست

خوشم که در دلِ من ذرهٔ تمنا نیست   که نا امیدیِ عاشق کم از تقاضا نیست

بپاک دامنیِ حسنِ یوسفی نازم   که عشق پرده درِ عصمتِ زلیخا نیست

دگر بوعدهٔ روزِ قیامتم مفریب   که تنگ حوصله را انتظارِ فردا نیست

توئی که گردِ سرا پردهاے مژگانت   هجومِ غمزه چنان شد که ناز را جا نیست

دلم گرفته فراموش کردهٔ چه کنم　　بکارِ خویش کسے چون تو دیر پروا نیست
چه سود سوے تو دیدن بدل نگه کردن　　که تا نگاهِ دگر کرده ایم از ما نیست

ترا چه زهرهٔ دیدن بسوے او فیضی
که تابِ جلوهٔ دیدار کار موسےٰ نیست

زہے لعلت بافسون روح راقوت　　دو چشمِ ساحرت ہاروت و ماروت
چه رنگین است یارب خط برآن لب　　که پیوست این زمرد را بیاقوت
براے کشتهٔ بالا بلنداں　　زشاخ سدره باید نخل تابوت
خیالِ روے او در دیدهٔ تر　　رأینا طالعاً کالشمس فے الحوت
طبیبا ورده آن شربت که باشد　　جوان سازندهٔ پیرانِ فرتوت
پروبال از نظر خواہم که دارم　　سرِ پرواز با مرغانِ لاہوت

براهِ عشق فیضی بگذر از خود
که سالک بگذرد اول ز ناسوت

بازم جنون سپه کشِ غوغاے دیگر است　　سلطانِ عشق بر سرِ یغماے دیگر است
ملکِ دلم گرفته ستم پیشهٔ دگر　　کشور خراب معرکه آراے دیگر است
یارب چه مظهری تو که چشم من از رخت　　در ہر نگاه محوِ تماشاے دیگر است
اے دل صبور باش که در بارگاهِ دوست　　نومیدیِ تو عرضِ تمناے دیگر است
آه از دروغ وعدهٔ من کرتپے فریب　　فرداے حشر طالبِ فرداے دیگر است
عاشق چگونه سیر تواند نظاره کرد　　جاے که ہر نگاه تقاضاے دیگر است
فیضی بحرفِ عشق تو کس پے نمیبرد　　سربستہ نکتهٔ تو معماے دیگر است

ساقی بروکه مستیم از جاے دیگر است
سرگرمیم ز آتشِ سوداے دیگر است

پروانه وار عاشقِ هر شمع نیستم
سوزِ دلم ز انجمن آراے دیگر است

اے خضر سوے آبِ حیاتم چه مے بری
مخمورِ عشق تشنهٔ دریاے دیگر است

آں مرغ نیستم که خروشم ز شاخ و گل
فریادِ من ز قامت و بالاے دیگر است

بوے گلِ بهشت ندارد دماغ من
داغ دلم ز لالهٔ صحراے دیگر است

حالِ مرا ز حالتِ مجنوں مکن قیاس
دیوانهٔ تو بادیه پیماے دیگر است

بکشا دگر بگفتهٔ فیضی زبانِ طعن
اے مدعی بروکه سخن جاے دیگر است

باز آتشے که داشتم افروختن گرفت
واز سرِ درونِ سوخته ام سوختن گرفت

عشقت ز بهرِ خانه برانداختن رسید
ور دست متاعِ حادثه اندوختن گرفت

جاں از وصال صفحهٔ امید ساده یافت
دل از فراق حرفِ غم آموختن گرفت

گوئی نداشت از دلِ صد پاره ام خبر
آنکس که چاکِ پیرهنم دوختن گرفت

زد آتشے بخانه چو فیضی بشامِ غم
دیوانهٔ که شمعِ من افروختن گرفت

فروغِ شمعِ محبت ز آتشِ دگر است
درونِ سوختهٔ او بلاکشِ دگر است

درختِ وادیِ ایمن نسوزد آتشِ طور
که بهرِ سوختن هیمه آتشِ دگر است

براهِ عشق مرا نسبتے بمجنوں نیست
ربودگیِ دلم از پری وشِ دگر است

سرم بعشوهٔ ساقی فرو نمے آید
که مستیِ دلم از جامِ بیغشِ دگر است

ز نقشِ کوچهٔ گردوں مگو که طفلِ دلم
فریب خوردهٔ لوحِ منقشِ دگر است

بکن ملامتِ فیضی اگر قدح بکشید
کہ او ز بادۂ توحید سرخوش دگر است

بحرِ غم بیکرانہ افتادہ است
دلِ من در میانہ افتادہ است

عشق بحریست بیکرانہ کزو
مدعی برکرانہ افتادہ است

مستئ شہسوارِ من بنگر
کز کفش تازیانہ افتادہ است

شب کہ آہے کشیدہ ام چمن
مرغ از آشیانہ افتادہ است

غرض از ہر دو کون بیخبریست
بادہ خوردن بہانہ افتادہ است

عشق و چندیں ہوس کسے چہ کند
رسمہا در زمانہ افتادہ است

گرچہ فیضی براہِ زہد افتاد
غزلش عاشقانہ افتادہ است

من براہے میروم کانجا قدم نامحرم است
از مقامے حرف میگویم کہ دم نامحرم است

خوشدلم گر دیدۂ من شد سفید از انتظار
کز پئے دیدارِ جاناں دیدہ ہم نامحرم است

باخیالِ او نگنجد یادِ خوباں در دلم
ہر کجا سلطان کند خلوت حشم نامحرم است

اے اسیرِ عشق طعنِ بیغمی برمن مزن
خلوتے دارم بیادِ او کہ غم نامحرم است

ما اگر مکتوب ننوشتیم عیبِ ما مکن
درمیانِ رازِ مشتاقاں قلم نامحرم است

منزلِ تردامناں نبود حریمِ کوئے عشق
ہر کہ نبود پاک دامن در حرم نامحرم است

فیضی از بزمِ نشاطِ ما حریفاں غافلند
ہر کجا ما جامِ مے گیریم جم نامحرم است

روئے زمیں زگریۂ ماتم گرفتہ است
طوفانِ اشکِ ماست کہ عالم گرفتہ است

مشکل کہ ہیچ کام کند یار آرزو — زینساں کہ پشتِ طاقتِ ما خم گرفتہ است

اے من حریفِ آنکہ لطبعِ زمانہ ساز — پیمانۂ طرب زکفِ غم گرفتہ است

آسایشِ دلی کہ زخاطر شکستگاں — داغ ترا قرینۂ مرہم گرفتہ است

محروم باد از تو کسے کو بغمِ من — خود را ببزمِ وصلِ تو محرم گرفتہ است

بیہودہ بر کسے مفشاں آستین ناز — کو دامنِ امید تو محکم گرفتہ است

فیضی ببزمِ شاہ حریفیست کامیاب
کو جامِ آرزو زکفِ جم گرفتہ است

امشب نہ بس کہ آتشِ گل درگرفتہ است — شب خویش را بروز برابر گرفتہ است

شمع از صبا بمیرد و در باغ شمعِ گل — از بادِ صبح زندگی از سر گرفتہ است

نہ ہر چراغ صبح فروغ و چراغِ گل — ہر صبح روشنائی دیگر گرفتہ است

ہر نکتہ کہ بر ورقِ گل نوشتہ اند — بلبل زروے خواندہ و از بر گرفتہ است

اہل جہاں ہمہ پیِ کارے گرفتہ اند — خوش وقت آں حریف کہ ساغر گرفتہ است

فیضی کتابِ عشق ترا جدول طلاست — یا پادشاہ نظمِ تو در زر گرفتہ است

آں خسروِ یگانہ کہ در گلشنِ جہاں
جز نرگس از سرِ ہمہ افسر گرفتہ است

دوش از شمع نہ پروانہ بدعوی میسوخت — شعلے بود کہ از نورِ تجلی میسوخت

گر شجر ماند سلامت چہ عجب کاتشِ طور — آتشے بود کہ از روے دلِ موسیٰ میسوخت

نیست بر دیدۂ مجنوں سرِ یکمو حجاب — ورنہ از آہِ سیہ خانۂ لیلیٰ میسوخت

خانہ در روے ہوس ساختمی گرنہ چنیں — برقِ عشقت خس و خاشاکِ تمنا میسوخت

پرتوِ روے تو بگرفت جہاں را و ہنوز — دلِ زاہد زِ غمِ جنتِ اعلیٰ میسوخت
بود محرومِ دل از جلوۂ آں پردہ نشیں — گر نہ از آتشِ مے پردۂ تقویٰ میسوخت

شب کہ فیضی سخن از سوزِ دلِ خود میگفت
دلِ صاحب نظر از گرمیِ معنی میسوخت

طرۂ کاں شوخِ فتنہ گر بشکست — صد گرفتار را کمر بشکست
بندۂ ساقیِ نگہ خیزم — کہ خمارِ مرا سحر بشکست
ہر کجا باغِ عاشقی گل کرد — عقل را خار در جگر بشکست
فتنۂ کشد ز ہر گوشہ — تا کلہ گوشہ را ز سر بشکست
سینہ ام چاک زد دلم خوں کرد — حقہ بر سنگ زد گہر بشکست
آفریں بر شکار پیشۂ من — کہ ز مرغانِ روح پر بشکست

دلِ فیضی درست نتواں کرد
کہ ز اندازہ بیشتر بشکست

پیوستہ ترکِ چشمِ تو جویاے بسمل است — صیاد را ہمیشہ تمناے بسمل است
دلبستگانِ عشقِ تو دانند گاہِ قتل — کز بہرِ چیست بند کہ بر پاے بسمل است
اے خوں گرفتگاں ہمہ بر تیغ سر نہید — کاں طفل را سرے بتماشاے بسمل است
جاں یافتند تازہ شہیدانِ غمزہ اش — شمشیرِ عشق زندگی افزاے بسمل است
از خوں مشوے جیب کنارِ شہیدِ عشق — کیں داغ تازہ بال پر آراے بسمل است
دل صید کافریست کہ در صیدگاہِ ناز — نے جا جنبش بہ نگہ و نہ پرواے بسمل است
فیضی چنیں کہ دوختۂ ناوکِ تو شد — بسم اللہ اے حریف دگر جاے بسمل است

حسنت کہ بر اندیشہ حیرت زدہ بست
چشمم ہمہ بکشاد و لے راہِ نگہ بست

دلہا ہمہ در چاہِ زنخدانِ تو افتد
زین گونہ کہ آں سبزۂ نورس سرِ چہ بست

بہ فرقِ شہنشاہ بود چترِ سعادت
بر روے ہوا پردہ کہ از ابرِ سیہ بست

آلودہ نگردد بہوس دیدۂ پاکاں
بر دوشِ ملایک نتواں بارِ گنہ بست

آں کج کلہ امروز چناں رفت کہ یکدل
طرفے نتوانست از آں طرفِ کلہ بست

اے آمدہ غافل ز غمِ دیدۂ عشاق
آں زنگ ندیدی کہ بر آئینۂ مہ بست

یاراں ہمہ در طاعتِ حق دست بہ بندند
فیضی کمرِ بندگیِ حضرتِ شہ بست

ہر جا حکایتِ دلِ دیوانۂ من ست
مجنوں بخاک گوش بر افسانۂ من ست

ترسم کہ رفتہ رفتہ شود برقِ خانہ سوز
ایں شمعِ دلفروز کہ در خانۂ من ست

چندے کہ در نشیمنِ مجنوں مقام داشت
در جستجوے گوشۂ ویرانۂ من ست

نزدیک شد کہ سترِ ملایک براَفگند
ایں شوخ چشمے کہ ز جانانۂ من ست

از پردہ سازِ مجلسِ جمشید فارغم
رقصِ دلم ز نعرۂ مستانۂ من ست

حسنِ ازل بدیدۂ من بیں کہ کس نیافت
ایں بادۂ کہن کہ بہ پیمانۂ من ست

فیضی بہ بحرِ دیدۂ من گر فرو روی
خورشید نرخ گوہرِ یکدانۂ من ست

بد مستِ من نہ چشمِ خود از خوابِ ناز بست
کاں چشمِ مست راہِ مژہ ہاے دراز بست

از حسن بندہ شاہ شود ورنہ از چہ رو
پورِ سبکتگیں دلِ خود در ایاز بست

روے تو دیدہ و بسرِ خویش مے زند
آں دستہا کہ زاہدِ ما در نماز بست

بے صبر بودم از نگہش و خست دیدہ ام — تا ترکِ اضطراب کند چشم باز بست

گوئی ز کعبۂ دلِ مجنوں خبر نداشت — لیلے شبے کہ محملِ راہِ حجاز بست

تنہا ہمیں نہ نغمۂ عشق است پردہ دَر — بس نقشِ دلفریب کہ آں پردہ ساز بست

فیضی بیکدو معنیِ رنگیں زرہ مرو
بسیار در ز فیض کہ بکشاد و باز بست

ہر کس بکار مرتبۂ ارجمند یافت + — فرہاد کوہ کند و مقامِ بلند یافت

روزِ ازل نصیبۂ خود برد ہر کسے — عاشق ازآں میانۂ دلِ دردمند یافت

از محتسب کجا شکند قدرِ مے کشاں — میخانہ گر شکستی ازاں نالوند یافت

غافل مشو ز گریۂ مستاں کہ بیتواں — صد گوہرِ مراد ازیں آب کند یافت

رُو از بلا متاب کہ آسودۂ وصال — کامے کہ یافت از دلِ مشکل پسند یافت

عیار پیشہ ہندوے زلفِ تو از دو سو — تا دست بر دکنگرِ دل در کمند یافت

فیضی کہ مست بود سحر بوسہ از لبش
دانم کہ یافت لیکِ ندانم کہ چند یافت

رفتہ ز چشم فروغ گریہ گواہِ من ست — مردمکِ دیدہ نیست خون سیاہِ من ست

نیست طبیب این ہمہ سوختنِ من ز تب — خونِ دلِ من بجوش از تفِ آہِ من ست

خونِ جگر میچکد از مژہاے ترم — آنکہ بخوں پرورش یافت گیاہِ من ست

گرچہ نکویاں بچشم گرم درآیند لیک — در نظر آتش فگن برقِ نگاہِ من ست

لالہ و گل زیرِ پا رفتہ حریفان و من — ہر طرفے میروم سنگ براہِ من ست

قافلۂ عقل و ہوش راہِ دگر میرود — وادیِ خونخوارِ عشق مرحلہ گاہِ من ست

فیضی اگر بروزِ حشر کار به نیت فتد
طاعتِ قدوسیاں نیم گناهِ من است

تبسمِ چابکِ من کز لبش فسوں میریخت
برهنه بود چو تیغ برهنه خوں میریخت

به تیز دستیِ آں شوخِ فتنه گر نازم
که کس ندید که خونِ حریف چوں میریخت

اگرچه بسته هزاراں خرد به هر سرِ موے
ولے ز هر شکنش مایهٔ جنوں میریخت

چه گریه بود سحر چشمِ خوں فشانِ مرا
چه باده بود کزاں جامِ سرنگوں میریخت

بدورِ تازه بهارِ جمالِ او چه عجب
که سیلِ دیدهٔ باراں غمِ فزوں میریخت

مرا تحیرِ حسنِ تو بست راهِ سرشک
وگرنه دیده چه خوں نابها که خوں میریخت

فسونِ چشمِ تو امشب بیانِ فیضی بست
وگرنه قصهٔ شوقِ تو از دروں میریخت

عالم خرابِ حسنِ قیامت نشانِ کیست
دورِ کدام فتنه گر است و زمانِ کیست

در بزمِ اهلِ حال حدیثے که میرود
هنگامه سازِ خلوتیاں داستانِ کیست

ناوک زنانِ قلب شکن صف کشیده اند
تیرے که بر [illegible] میرسد از کمانِ کیست

خنجر کشیده از پئے خونریزِ عالمیست
ایں فتنه در جهاں ز دلِ بدگمانِ کیست

از دیدها تراوشِ خونابهٔ جگر
از زخمِ خنجرِ مژه خوں چکانِ کیست

قربانِ آں تغافل و آں پرسشم که دوش
فریادِ من شنیدی و گفتی فغانِ کیست

فیضی توئی ببزمِ سخن آتشیں نفس
خاموشیست زغمزهٔ جادو زبانِ کیست

گرم خوے من که خویش آتش اندر آتش است
چوں پری در طبع پنداری سراسر آتش است

دل اگر در پہلوے ہم نالان بود معذور دار
چون ننالد دردمندے را کہ بستر آتش است

من کہ آتش پرور عشقم بہ گلگشتم مخوان
ہم تو میدانی کہ گلزار سمندر آتش است

عاشقان را نیست امکان صبوری در فراق
صبر و مجبوری یکے خاشاک و دیگر آتش است

کافر عشقیم و مے بینیم در روے بتان
ہمچنان کآتش پرستان را نظر بر آتش است

آتش ایمن تواند سوخت مستی کلیم
گرمئ خورشید دیدارش نہ در ہر آتش است

سوخت فیضی در تمناے لب شیرین او
آدمی را در مزاج گرم شکر آتش است

گرچہ جان بے تو بلب نزدیک است
دور بودن با ادب نزدیک است

گر کمند افگنی از رشتۂ جان
کنگر وصل عجب نزدیک است

راہِ امید کہ دور است و دراز
چون نہی گام طلب نزدیک است

زار جان میدہم از دوریِ او
اے اجل رو کہ سبب نزدیک است

قدر شامِ غم اگر بشناسی
از تو تا صبحِ طرب نزدیک است

گفتہ شب بتو نزدیک شوم
روزِ عشاق بشب نزدیک است

سوخت فیضی و طبیبان دانند
گرمئ عشق بہ تب نزدیک است

اے خونِ خلق ریختہ چندین وبال چیست
چندین ہزار سر بہ رہت پایمال چیست

نزدیک و دور در رہِ عاشق برابر است
اے بیخبر فراق کدام و وصال چیست

خونخوارگانِ عشق نگیرند جامِ مے
با آتش تو لذتِ آبِ زلال چیست

گر جست و جوے گم شدہ مجنون نمیکند
در دشت ہر طرف تگ و پوے غزال چیست

گر کبر ہائے حسن ندارد ہیولائے عشق ‏ — ‏ چندیں تجلیات جلال و جمال چیست
ناصح ملامت من دیوانہ میکند ‏ — ‏ تا دردمند عشق چہ داند کہ حال چیست

فیضی ز رقامتِ تو سخن تا بلند کرد
دانستہ ام کہ مرتبۂ اعتدال چیست

صبر و قرار با من محزوں نماندہ است ‏ — ‏ جمعیتے کہ داشتم اکنوں نماندہ است
خوں میخورم ز دست جفائے تو عمر ہاست ‏ — ‏ ویں طرفہ تر کہ در تن من خوں نماندہ است
با من یگانہ باش کہ در گوش روزگار ‏ — ‏ جز قصۂ ز لیلے و مجنوں نماندہ است
مجنوں ہمیں نماندہ ز سرگشتگان عشق ‏ — ‏ ریگ رواں بعرصۂ ہاموں نماندہ است
یارب چہ ساحری کہ بدوران غمزہ ات ‏ — ‏ تاثیر در تصرف افسوں نماندہ است
گر روزگار زیر و زبر شد مرا چہ غم ‏ — ‏ عاشق مدار کار بگردوں نماندہ است

فیضی حریف مجلس رنداں بود مدام
ہرگز قدم ز دائرہ بیروں نماندہ است

بازم دل پر خوں ز غم بزم نشینی است ‏ — ‏ شورابۂ اشکم بخیال نمکینی است
آں چشم کہ عمرے بمہ نو بکشودم ‏ — ‏ سیارہ فشاں از غم خورشید جبینی است
از رہزنی غمزہ زناں باک ندارم ‏ — ‏ در راہ نظر گرچہ بہر گام کمینی است
ہرچند بود دام محبت خم زلفش ‏ — ‏ ہر چینے ازاں حلقہ نہانخانہ کینی ست
گر غمزۂ ترکش نگرم فتنہ شہریست ‏ — ‏ در ہندوئے چشمش نگرم آفت دینے است
بے دوست بجاں کندن ازانکم کہ ز غم ‏ — ‏ ہر روز کہ بے او گذرد روز پسینے است
از نالۂ فیضی مگذر ایں ہمہ فارغ ‏ — ‏ زنہار بیندیش کہ فریاد حزینے ست

گل کرد عشق و در کفِ من خارِ غیرتست
خون شد دلم چہ کار کنم کارِ غیرتست

گر میکنی بنائے محبت غیور باش
کین خانہ را مدار بدیوارِ غیرتست

خود را لبوئے غیر مکش ورنہ بگسلد
سر رشتۂ وفا کہ نگہدارِ غیرتست

بے درد غافل از گرہِ سینہ ام مباش
کین ناشگفتہ غنچۂ گلزارِ غیرتست

چون غیرتست زادِ رہِ کعبۂ مراد
اے خوش سبکدلی کہ گرانبارِ غیرتست

آسودہ سینہ کہ بر و بارِ عاشقی است
آزادہ خاطرے کہ گرفتارِ غیرتست

فیضی ز باغ او ہمہ گلچین عشرتند
در گلشنش نصیبۂ من خارِ غیرتست

دوش غم رخصتِ اقامت از دلِ ناشاد بست
گر ز درم تنہا در آمد یار و در را باد بست

گفتیم خاموش چون ماندی ز افغان ہیچ من
آرزو در دل گرہ شد کار بر فریاد بست

عاشق از نیروئے غیرت کوہ بردار در پیش
بگذر اے خسرو کہ نتوان راہ بر فرہاد بست

زار نالیدم بحالِ تو گرفتارانِ عشق
ہر کہ از دامِ فریبے صید را صیاد بست

دی کہ دستافشان ز زلف آشفتہ در باغ آمدی
با دو دستِ سرو را از طرۂ شمشاد بست

سر بخاک افگندہ شمشیر آن کافر دلم
کز فسون چشمش زبانِ خنجر و جلاد بست

ماند پیکانہائے او فیضی بچاکِ سینہ ام
سنگدل بنگر درِ عیشِ من کہ از فولاد بست

ساربان از محملِ لیلے کہ بر جمازہ بست
بر دلِ مجنون ز ہجران بارِ بے اندازہ بست

غلغلِ زنجیرِ مجنون ناقہ را وادر برقص
ساربان چندین جرس بیہودہ بر جمازہ بست

نے ہمین تنہا رخِ زردم بخون آغشتہ شد
عشق رنگ آمیز ازین بسیار نقشِ تازہ بست

بندۂ آں رندِ بیجایم کہ از غوغاے خلق
در درونِ خانہ رفت از برون در وازہ بست

زلف و رخسار ست کز دل مہر و صبر و قرار
دیدۂ کوتاہ بین تہمت بمشک و غازہ بست

ساقیا از بادۂ دوشینہ مخمورم بیے
میتواں از جرعۂ مے راہ بر خمیازہ بست

رشتۂ معنی باریکم ز بس رنگیں فتاد
میتواں دیوانِ فیضی را بآں شیرازہ بست

ہزار جاں بپے آں شوخ جرعہ نوش برفت
کہ جاے گرم بمجلس نکردہ دوش برفت

کدام وعدہ بیاد آمدو چہ شد کہ چنیں
سخن نگفتہ تغافل زناں خموش برفت

چہ بادہ بود دریں انجمن کہ از بویش
سرم بجوش در آمد دلم ز ہوش برفت

تو خضرِ راہ شو اے ہمنفس مسیح مرا
کہ بر لب آمدہ جانم بیک خروش برفت

بہ دُردنوشیٔ ما محتشم مزن طعنہ
کہ صاف بادۂ رندانِ نیم جوش برفت

فسانۂ جم و جامش مگو کزیں دستاں
بیے نگوش در آمد بیے زگوش برفت

چہ شکر است بہندوستاں ترا فیضی
کہ آبروے دکانِ شکر فروش برفت

باز در سوختنم خوے تو آتش خیز است
کاسۂ چشم تو از زہر نگہ لبریز است

دل بجوے تو گرفتار و تو بے پروا است
از کبابم خبرے گیر کہ آتش تیز است

با کہ آمیختۂ باز چہ انگیختۂ
کہ بکامم شکر ناز تو زہر آمیز است

کوہکن را مشگر خوار دریں رہ شیریں
کوہکن نیست کہ بنیاد کن پرویز است

پردۂ عافیت از خود ندریدم چہ کنم
جنبشِ غمزۂ بدمست بلا انگیز است

کیمیا در عملِ حسن بہ بینم ورنہ
دامنِ پاکِ من اکسیرِ محبت بیز است

فیضی از ہند شدم سوے خراسان مرا
تازہ گلدستۂ دیوانِ تو دست آویز است

باز بر نامہ نے کلک تو آتش خیز است
باز نوکِ مژہ چون خامہ سیاہی ریز است

باز صورِ نفسم را شدہ آواز بلند
کہ بصحراے دلم جنبشِ رستاخیز است

کاغذ و کلک چہ از سوزِ دلم بر تابد
خس و خاشاک بکف دارم و آتش تیز است

عیبِ من نیست اگر حرفِ پریشان گویم
دود سودا ز سرِ خامہ جنون انگیز است

داروے تشنگی افزاے جگر مے سازم
کہ ز یاقوتِ سرشکم مژہ گوہر ریز است

گر دلِ خود ز سرِ نامہ بر آویختہ ام
دوستان خردہ مگیرید کہ دستاویز است

فیضی از حالِ دل و دیدہ سخن میرانی
کہ سیاہیِ سرِ کلکِ تو خون آمیز است

سرِ ازل از فلک مجوے کہ دور است
روز و شب اینجا حجابِ ظلمت و نور است

نیست کلیمی کہ چشمِ دل بکشاید
ورنہ بہر ذرہ تجلیِ طور است

پاے ببالا منہ کہ پایہ بلند است
دم ز تقربِ مزن کہ شاہ غیور است

نکتہ سربستہ گو کہ مجلسِ انس است
بادہ باندازہ کش کہ بزمِ حضور است

پردۂ ہستی بسوز و حسنِ ازل بین
روی نماید عیان چو آئینہ عور است

چند طلب میکنی نشانِ قیامت
از دمِ ما غافلی کہ نفخۂ صور است

بہرِ تو آراستند عالمِ دیگر
خیمہ برون زن کہ رفتنِ تو ضرور است

طالبِ دیدار بہرِ خلد نخواہد
زاہدِ ما عاشقِ کرشمۂ حور است

ہر دو دلی فیضی از نشاط قدم کش
ما ہمہ خود دار این چہ مجلسِ سور است

دلِ خوبانِ شهر مائلِ تست — سنگِ آهن ربا مگر دلِ تست
گر ز آهن دلی برین دارد — از چه آئینه در مقابلِ تست
گر دلم خون شد از تو نیست عجب — طائرِ قدس نیم بسملِ تست
خیز و در چشمِ پاکِ من منشین — دلِ پُرخونِ من نه منزلِ تست
هر کرا عشق کرد دیوانه — بستهٔ عنبرین سلاسلِ تست
تو چنین مست و هر کجا که روم — مجلسے از نوائے محفلِ تست

مشکلات حل نکرده کس فیضی
مشکلِ کائنات مشکلِ تست

فغاں که چشمِ تو بیباره بلا نگذاشت — هجومِ غمزه پیاپے یک نگاه جا نگذاشت
زبس که عربده انگیز شد کرشمهٔ تو — میانِ ما و اجل ذرهٔ صفا نگذاشت
چناں ز خوے تو بیگانگی رواج گرفت — که صبر را بخیالِ تو آشنا نگذاشت
چه ساحری تو ندانم که دردمنداں را — فسونِ عشقِ تو تاثیرِ درد و دوا نگذاشت
زبس هجومِ هوس پرورانِ کام بپست — سفر ز کوے تو میخواستم وفا نگذاشت
تبارک الله از آں غمزه‌هاے پیاپے — که آرزوے جهاں گرد را گدا نگذاشت

هزار مرتبه فیضی ز عشق ممنونم
که در هوس کدهٔ سینه مدعا نگذاشت

ردیف ثاء مثلثه

ساقی دلها خواست درین دیر حوادث — آں دخترِ رز را که بود اُمِّ خبائث
بودم ز ازل تا به ابد محوِ تماشا — حسنِ تو قدیم است و دگرها همه حادث

زان فتنہ ایام بسر رسید کہ جنبش
آشوب و بلاے و جہانرا شدہ ثالث

مشکل کہ شہید تو سر از خاک بر آرد
گر روز قیامت نبود شوق تو باعث

طوفان غم ست اے دل ازین جا وفنہ خودرا
درکشتی مسکینش کہ نہ نوحست و نہ باعث

عشاق تو مُردند و غم و درد تو بردند
این طائفہ چیزے نگذارند بوارث

فیضی ز فلک غم مخور امروز کہ فردا
صد چرخ زجا میرود از سیل حوادث

بگو کہ بر اجل من طبیب شد باعث
طبیب را چہ ملامت نصیب شد باعث

چنیں کہ محمل امید بستم از در دوست
زمن مپرس کہ حال غریب شد باعث

جفا و جور رقیباں تفاوتم نکنند
بلاست این کہ براینہا حبیب شد باعث

بلاکشاں کہ ز وصل حبیب نگسستند
ستیزہ کاری خوے رقیب شد باعث

زنالہ بس کن اے دل بشاہراہ وصال
کہ تا نفس زدہ عنقریب شد باعث

نہ مست بوے گلم در چمن کہ شوق مرا
خروش بیخودی عندلیب شد باعث

چنیں کہ رندی و مستی است مشرب فیضی
نہیب واعظ و پند ادیب شد باعث

ردیف جیم

کیست در پردہ برین ناقہ مشکین ہودج
کہ از و قافلہ کعبہ رواں ماند زحج

ناقہ حضرت سلمی ست کہ مشتاقاں را
نیست رہ درحرم محملش از ہیچ ہیچ

ناقہ گرم رو اوست شتابان چو سپہر
کز جرسہا بودش انجم خورشید درج

محمل دوست گذارند و رہ کعبہ روند
ہرزہ گرداں کہ ندانند رہ راست زکج

ز لب آنگہ بود از حرفِ تمنّا نہ زباں — حرفِ عشق است کہ بیروں بود از ہر مخرج
از دلم تاب و تواں بُردی و جاں مطلبی — نامرادیست بر و اینہمہ مپسند حرج

صدق پیش آر براہِ طلب و **فیضی**
انما الصدق الی حضرتہ اقرب فرج

بدہ ساقی آں آبِ آتش مزاج — کہ باشد دلِ افسردگاں را علاج
شراب است آبے کہ شد روزِ ازل — بآں آب خاک مرا امتزاج
بیا تا فروشیم دیں را بمے — کہ بازارِ تقوے ندارد رواج
اگر منکرِ مے نشود شیخِ شہر — ندارند رنداں باو احتیاج
پے روشنائی ایں بزم بس — فروغِ شراب از صفائی مزاج

بود **فیضی** آں خسروِ ملکِ عشق
کہ از ترکِ تاجش بود تُرکِ تاج

ساقی غنیمت است نشاطِ دمِ صبوح — آں گرم و تر بیار کہ دارد مزاجِ روح
رندی کہ بوئے مے چو نفسش در دماغ رفت — از خشتِ خُم شکست سرِ توبۂ نصوح
بکشا درِ طربکدہ و آنکہ سرِ سبوے — تا و مبدم ز غیب کشاید درِ فتوح
عمرِ دراز چیست حیاتِ ابد بخواہ — کوتہ نہند در نظرِ خضر عمرِ نوح
حسنت چو عشقِ من چہ عجب گر جہاں گرفت — لِلْبَدْرِ اَنْ یَلُوْحَ وَ لِلْمِسْکِ اَنْ یَفُوْحَ
آزادہ ام ز نامہ و قاصد براہِ عشق — تِبْیَانُ لَوْعَتِیْ لِیَغْنِیْ عَنِ الشُّرُوْحِ

فیضی ترانۂ سحری مے کند بلند
لاحَ الصَّبَاحُ فَاغْتَنِمُوْا عِشْرَۃَ الصُّبُوْحِ

سعادتیست جوانِ صبیح و جامِ صبوح | کہ آں مفرحِ ذات است و ایں مروحِ روح
مجروانِ طریقیم و مرشدِ رہِ دیر | بود ز غیب رسد بادہ بر رسمِ فتوح
ملامتی و قدح خوار رند و بے باکیم | باہلِ حال نمودیم حالِ خود مشروح
فتادہ ایم ز طوفانِ غم بگردابے | کہ غرق گشتہ دراں صد ہزار کشتی نوح
بیار ساقی ازاں مے کزو فرو شویم | ز لوحِ خاطرِ خود نقشِ توبہائے نصوح
بگوی مطرب ازاں صوتِ دلخراش دگر | کہ زخمہائے دلِ ما را میکند مجروح

ز فیضِ بادہ شوی آگہ ار شود فیضی
درے ز مبدارِ فیاض بر دلت مفتوح

بہار شد بکشا دستے از برائے قدح | کہ دورِ دورِ گلست و ہوا ہوائے قدح
نفس نفس غم و شادیست در دلو شناز | ز گریہائے صراحی و خندہائے قدح
اگر قدح چو من از غصہ خون خورد چہ عجب | کہ غافلند حریفاں ز ماجرائے قدح
بمجلسے کہ مسیحا پیالہ مے گیرد | منیر و ذرۂ خورشید در بہائے قدح
بشو درونہ دل دمبدم ز بادۂ صاف | گرت ہوا است کہ یابی بنجو صفائے قدح
خراب عشوۂ آں ساقیانِ جان بخشم | کہ گنجِ عقل ستانند رونمائے قدح

اگر در آرزوے بادہ جاں دہد فیضی
بلوحِ تربتِ او نقش کن دعائے قدح

برکف نہادہ ساقیِ خورشید رو قدح | دست از قدح مکش بکش از دستِ او قدح
از خوے تند نیم کش ناز مے کند * | وہ چوں نہیم اگر کشد آں تند خو قدح
خم خم بدہ شراب کہ از فیضِ پیرِ دیر | دریا کشانِ میکدہ را شد سبو قدح

کردی هزار جوش و خروش از خمارِ من — گر داشتے بسانِ صراحی گلو قدح
زاهد عجب که پاک‌تر و دامنی شوی — دلقِ ترا اگر بکند شست و شو قدح
در فصلِ نوبهار خوش آنها که میکشند — در پاے گل صراحی و بر طرفِ جو قدح

فیضی اگر کسے ز تو پرسد بدورِ گل
کز بزمِ بادشاه چه خواهی بگو قدح

ردیف خاء

کرد از بادِ بهاری جلوه شاخ — غنچهٔ دلتنگ را شد دل فراخ
گل برآورد از نقابِ غنچه سر — صبح چون خورشید ازین فیروزه کاخ
لاله را بنگر که سر برزد ز کوه — همچنان کاتش جهد از سنگلاخ
نقشبندانِ لطافت مے برند — صفحهٔ گل را ز بهرِ انتساخ
مرغِ روحِ عندلیبانِ چمن — مے پرد بر کنگرِ کاخِ صماخ
دل درین گلزار مے بستم ولے — برگ ریزِ عمر نزدیک است آخ

کلکِ فیضی میدهد گلهاے تر
میرود معنی رنگین شاخ شاخ

به بے نیازیِ معشوق چون کنم آوخ — که در وصال ز من تا باوست صد فرسخ
به بند دیده ز خوبان که رهروان گیرند — بشاهراهِ حقیقت مجاز را برزخ
چه حاجت ست که صد خانه کرد زیر و زبر — کرشمهاے سمن غبغبانِ ساده زنخ
منم که از نفسِ گرمم ست زبانه کشد — ز جوشِ چشمهٔ فردوس شعلهٔ دوزخ
خوش ست شستهٔ جامها ز خونِ دل گلگون — فراقنامهٔ عشاق را چه رنگ نسخ

اگر دو کون نثارت کنم ز من بپذیر　　ز دست مور چہ آید بغیر پائے ملخ

حذر کن از نفس سرد مدعی فیضی
کہ آب چشمۂ خورشید ازاں بہ بندد یخ

ردیف دال مہملہ

دہر را مژدہ کہ روزے دگرے پیدا شد　　کہ ز خورشید سحر خیز ترے پیدا شد
خفتہ بختانِ شبِ تفرقہ بیدار شدند　　کہ در آفاق مبارک سحرے پیدا شد
آسماں دید شب و روز جہا نگردی او　　گفت خورشید مرا ہمسفرے پیدا شد
اے کہ از نیرِ اقبال نظرے خواہی　　چشم بکشائے کہ صاحب نظرے پیدا شد
نیست یک ذرہ ز خورشیدِ ضمیرش پنہاں　　ہمچو خورشید عجب دیدہ ورے پیدا شد
گمرہانِ رہِ تقلید بحیرت بودند　　شکر کیں قافلہ را راہبرے پیدا شد

چند تاریک نشینی شبِ ہجراں فیضی
خیز کز صبحِ سعادت اثرے پیدا شد

سروِ من پائے چو در جلوہ گہِ ناز نہاد　　ہر کجا مرغ دلے روے بپرواز نہاد
اے سلامت و ازیں شہر بروں رو کہ دگر　　ترکِ عاشق کشِ من رو بتگ و تاز نہاد
داد ازاں فتنہ کہ آں عشوۂ پرکار نمود　　آہ ازاں قاعدہ کآں غمزۂ طناز نہاد
گوہرِ اشک کہ در ہر صدفے نتواں یافت　　عشق در دیدۂ زندانِ نظرباز نہاد
کاشکے اشکِ من از پردہ نیاید بیروں　　آنکہ در درجِ محبت گہرِ راز نہاد
چہ تواں کرد کہ دیوارِ غم افتاد بلند　　کیں بنائیست کہ آں خانہ برانداز نہاد
قصۂ فیضی و رسوائی او میگفتند　　ہر کہ در انجمنے گوش بر آواز نہاد

دست قضا کہ طاق بلند تو خم نہاد
طرح بلا فگند و بنائے ستم نہاد
ہنگامہ بر شکستن رندان بزم را
یک لحظہ میتوان مژہ بالائے ہم نہاد
روزیکہ عشق معرکہ آرائے فتنہ شد
بر دوش آفتاب قیامت علم نہاد
منت پذیر دولت عشقم کہ از ازل
غم بر غمم فزود و الم بر الم نہاد
این واژگونہ بختی عاشق نظارہ کن
کز آتش جگر مژہ ام رو بنم نہاد

ہر کس ز تنگنائے عدم وادئے گرفت
فیضی بشاہراہ محبت قدم نہاد

تا طرح کرشمہ یار ننہاد
بر غمزہ بنائے کار ننہاد
در نیم نگہ ہزار خون ریز
مژگان تو در شمار ننہاد
دوران نہ کشید نقش یوسف
تا لوح تو در کنار ننہاد
آسودہ سبک روی کہ در عشق
بر دوش امید بار ننہاد
سرگشتہ شکارئے کہ بیخود
سر در پئے آن سوار ننہاد
در عشق کدام رسم بیداد
کان ترک ستیزہ کار ننہاد

فیضی سر و تن بہر ز کویش
کس رخت برہگذار ننہاد

ترکے کہ شوخ کج کلہش نام کردہ اند
تیرے کہ میزند نگہش نام کردہ اند
آن طرہ کہ چون پر طاؤس دلکشا ست
مرغان قدس دام رہش نام کردہ اند
قہرے کہ غافلند ز ناز و کرشمہ اش
خورشید خواندہ اند و مہش نام کردہ اند
یارب ز سیل میکدہ طوفان رسیدہ باد
بتخانہ کہ خانقہش نام کردہ اند

در سجدهٔ که سر نه ز تن بشود جدا	در ملتِ وفا گہش نام کردہ اند
جانہاے اہلِ ذوق کہ در جنبش آمدہ	مستانِ نسیمِ صبح گہش نام کردہ اند

فیضی بچشمِ غمزہ گری تا نگاہ کرد
عشاق خان و ماں سیہش نام کردہ اند

شوخِ من چند در سخن پیچد	بر سرِ ہر سخن بمن پیچد
پس کہ پیچی بہر سخن زو دست	کہ زبانِ تو در دہن پیچد
چوں کشائی زطرہ نافہ چیں	نافِ صد آہوے ختن پیچد
عشقت آنرا کہ گوشہ گیر کند	پاے در دامنِ کفن پیچد
باغباں دیدہ آں کلاہ و قبا	بر سرِ سرو یاسمن پیچد

فیضی اوراقِ نظم بکشاید
غنچہ طومارِ خویشتن پیچد

زلفِ تو دلم شکستہ دارد	مژگانِ تو سینہ خستہ دارد
من کشتۂ آنکہ در جگرہا	صد تیرِ اجل نشستہ دارد
ناوک فگنیش بہ دلِ من	لطفے است کہ جستہ جستہ دارد
مشکل کہ کمند سازِ زلفش	یکدل ز شکنج رستہ دارد
گلشن چہ کند کہ از دو ساعد	گلہا ست کہ دستہ دستہ دارد
دل بستۂ او کہ در کفِ ناز	صد رشتۂ جاں گسستہ دارد

گفتی چہ بود بدستِ **فیضی**
دیوان شکستہ بستہ دارد

ترکِ چشمے کہ تیرِ مژہ سوے می‌زند
ہر کہ دارد نظرے دیدہ بروے می‌زند

جامۂ را کہ بُرید ند ببالاے بلا
فتنہ بر قامتِ آں عربدہ جوے می‌زند

دلِ من خستۂ چشمے ست کہ پُر فن نگہش
سینۂ میدوزد و لب بیاز نکوے می‌زند

آنکہ پیراہنِ خوبی بقدِ یوسف دوخت
حالیا خلعتِ آں غالیہ بوے می‌زند

گر خموشم ز فغاں طعنِ صبوری مکنید
محرمِ عشق ز فریادِ گلوے می‌زند

سیر از روے تو دیدن نتوانم چہ کنم
عشق چشمِ ہوس از شرم فروے می‌زند

چشمِ سید وخت ازیں پیش زمستان فیضی
حالیا لب بلبِ جام و سبوے می‌زند

ساقیاں دست بجامِ می بخشش کردند
خضر را تشنۂ ایں چشمۂ آتش کردند

ایں چہ ہی بود کہ ساقی بقدح ریخت فرو
کہ مسیح و خضر از رشک کشاکش کردند

خضر را آب ز حسرت بدہاں مے آید
زانچہ در میکدہ رندانِ قدح کش کردند

ایں چہ مستیست کہ اصحاب بدست افشانی
طیلسانِ فلک از بادہ منقّش کردند

ساقیا را بچۂ بادہ براں قوم حرام
کہ دماغِ طرب از عقل مشوّش کردند

وقت آں غنچگاں خوش کہ ز میخانہ برو
زاہد انرا بہمیں رایحہ سرخوش کردند

بہ نہ کردند کہ دیوانۂ دل فیضی را
بستۂ سلسلۂ مویانِ پریوش کردند

آں کہ تمناے تو در سینہ نگنجد
خورشیدِ جمالِ تو در آئینہ نگنجد

حیراں فسوں سازئی عشقم کہ خیالت
از دیدہ بروں آمدہ در سینہ نگنجد

نزدیکتر آنکس کہ فزوں ستر ز غمِ عشق
در کیشِ بتاں نسبتِ دیرینہ نگنجد

ہر چند گدائیم ولے در کمرِ ماست
آں گوہرِ یکتا کہ بگنجینہ نگنجد

زاہد گذر از زرق کہ زنّارِ محبّت
تار یست کہ در خرقۂ پشمینہ نگنجد

واعظ شدہ از غلغلہ بیہودہ برباد
زانگونہ کہ در مسجدِ آدینہ نگنجد

اے حاسدِ بیچارہ میندیش ز فیضی
خوش باش کہ در سینۂ ما کینہ نگنجد

بمجلسے مے از آں لعلِ آتشیں نچکید
کہ خونِ گرمِ من از دیدہ بر زمیں نچکید

لبِ تو دوش بدنداں گرفتہ جام مدام
اگرچہ زاں لبِ شیریں جز انگبیں نچکید

گہے حرام چو گیسو گرہ زناں میرفت
چہ مشک تر کہ از آں زلفِ عنبریں نچکید

چکید خونِ دل از پردہاے دیدۂ من
بزمِ پیرِ مغاں بادہ ایں چنیں نچکید

نشد ز می عرق آلود عارضش کہ از آں
خوے خجالتِ خورشید از جبیں نچکید

چناں چکید خوی از گوشۂ بناگوشش
کہ شبنمِ سحر از برگِ یاسمیں نچکید

نماند گریہ کناں دست بر جبیں فیضی
کہ خوں بگوشۂ داماں ز آستیں نچکید

مسافراں کہ قدم زیں جہاں بروں زدہ اند
بپای توسنِ خود نعل واژگوں زدہ اند

فلک بکامِ نگردد دگر نہ گرم رواں
چہ تازیانہ بریں توسنِ حروں زدہ اند

بحاجیانِ درِ کعبہ کس نمے گوید
کہ شب روانِ حرم نقب در دروں زدہ اند

نہ داغ بر سرِ دیوانہا کہ اہلِ خرد
بنامِ جور کشاں سکۂ جنوں زدہ اند

تواں ز قہقہۂ شیشہ و صراحی یافت
کہ خندہا ہمہ بر عقلِ ذو فنوں زدہ اند

ز رازِ چرخ کسے سر بروں نکرد دریغ
چہ غوطہا کہ دریں بحرِ نیلگوں زدہ اند

شراب عیش مجو فیضی از جہاں کہ سپہر
خم تہی است کہ بر خاک سرنگوں زدہ اند

ساقیا امروز نوروز است فردا روز عید
یکدو روزے میتواں جام مے عشرت کشید

جام مے بر دست گیر و با گلشن رو کہ باز
باد دست افشاں در آمد آب پاکوباں رسید

عشرتِ نوروز را نتواں بعید انداختن
داد عیش امروز باید داد فردا کہ دید

دامنِ گلزار را چوں سبزہ می باید گرفت
خرقۂ صد توبہ را چوں غنچہ می باید درید

عاقلاں را دامن صحبت از و چیدن خوشست
ہر کہ دامن دامن از گلزارِ عشرت گل بچید

ناصحا امروز از صوتِ غزل گوشم پر است
جائے آں دارد اگر پندِ تو نتوانم کشید

دوش ز دیدارِ دوست بزمم پر از نور بود
شمع برافروختہ چوں شجرِ طور بود

پرتو رویش ز زلف دیدۂ بیدار را
نور فشاں برقِ غیب در شبِ دیجور بود

عاشقِ مشتاق گر تیز نگاہش نکرد
گرم ملامت مشو سوختہ معذور بود

عاشقِ بیصبر و دل زہرۂ دیدن نداشت
بس کہ بنورِ حیا روئے تو مستور بود

کشتنِ عاشق بود بہرِ سرافرازیش
دار بمیدانِ عشق رایتِ منصور بود

حیرتِ فیضی کشید پردہ ز روئے نظر
ورنہ بہ نزدیکِ من صبر از و دور بود

گرد گلشن چو بتاں بر زدہ دامن گردند
از کجا سوخت کہ گرد دلِ من گردند

دست در سر زدن ماند بہ ہیچ اثر
ہر کجا سیمبراں دست بگردن کردند

سوئے من بیں کہ نظر ہم نہ بہ بیں اندازند
شہسواراں کہ بر انگیختہ توسن کردند

اگر آمیزشِ اغیار چنیں سست بتو — دوستاں زود بکامِ دلِ دشمن کردند

ای که سر بهوسِ قتلِ اسیراں داری — بچه شود کشتنی چند معیّن کردند

چوں کنم جا بدلِ سخت نکویاں فیضی
که نه آئینها یند که روشن کردند

شمع بر خرمنِ پروانه بهم بر نزند — ایں مقابیست که هر مرغ درو پر نزند

پُر حذر باش ازآں غمزهٔ بیباک که او — جنگ جوئیست که جز بر صفِ محشر نزند

چینِ ابرو تیوام کشته چو خلقت بگره — هر کرا زورِ کمان است بخنجر نزند

شوخِ من مے شکند معرکهٔ سیمبراں — آه ازیں بت که بجز لشکرِ کافر نزند

بگذرا ای بو الهوس از عشق که آں غمزهٔ مست — شاهبازیست که بر صید محقّر نزند

خالِ هندوی تو شوخے ست که از جاں نرود — چشمِ بیباکِ تو مستے ست که ساغر نزند

چوں زید فیضی ازیں درد که دارد در عشق
دردمندانه ادائے که ازو سر نزند

رندانِ گرمرو که رهِ دل گرفته اند — ناکرده قطعِ بادیه منزل گرفته اند

دل خوں مکن چو صید خودش کرده که خلق — شهبازِ ناز از پی بسمل گرفته اند

دعویٔ خوں درست نباشد بروزِ حشر — زاں کشتگاں که دامنِ قاتل گرفته اند

زحمت مکش طبیب که دل خستگانِ عشق — جاں داده اند زهرِ هلاهل گرفته اند

آساں مبیں وصالِ که لب تشنگانِ هجر — دریا فرو کشیده و ساحل گرفته اند

دل داده ام بموی میاناں که در سخن — بر مو هزار نکتهٔ مشکل گرفته اند

فیضی منال از ستمِ چرخ کاهلِ فضل — پای سریرِ خسروِ عادل گرفته اند

یارب آن شوخ دهن تنگ چرا می آید ‌‌ ‌ هر دم از نام لبش ننگ چرا می آید

ما بجولانگهِ نازش سپر انداخته ایم ‌ ‌ او بصد عربده و جنگ چرا می آید

سینه چهره برافروخته شمشیر بکف ‌ ‌ غرضش چیست باین رنگ چرا می آید

گر نه دیوانه خود یافت من سوخته را ‌ ‌ شوخیم آن طفل بکف سنگ چرا می آید

گر نه با غیر سر مطرب و ساقی دارد ‌ ‌ هر شب از بزم وے آهنگ چرا می آید

جیب جان چون نزنم چاک که بیباکانه ‌ ‌ دامنِ وصلِ تو در چنگ چرا می آید

گر نه **فیضی** بخیالِ دهنت نکته سراست
پیش او قافیهٔ تنگ چرا می آید

دل بیقرارِ عاشق چه بغمزه قرار گیرد ‌ ‌ ببلا حریف گردد با جل قرار گیرد

با سیر کردن دل بکن انتظار چندین ‌ ‌ که شکار پیشه صیدے بصد انتظار گیرد

ز شهید کرده هائے نگهش کراست طاقت ‌ ‌ که بحشر دامن او بکف استوار گیرد

چو سفید گشت چشمم ز وصال خوشدلم کن ‌ ‌ که درخت چون شگوفه نبود بار گیرد

مپراسے سپند خاکم بهوا ز جلوه گاهش ‌ ‌ که ز گرد من مبادا دلِ او غبار گیرد

سگِ آن غزال چشمم چه شود بره ز راهم ‌ ‌ چو سگانِ خویش همره ز پیه شکار گیرد

نه فروغ دیده ماند و نه فراغ دل ندانم
که هنوز کارِ **فیضی** زکجا قرار گیرد

گر سوی حرم آن بت یکره نظر اندازد ‌ ‌ هم قبله بگرداند هم کعبه بر اندازد

گر کعبه شود ویران سهل است که عشق از نو ‌ ‌ کاخے دگر افرازد طرحے دگر اندازد

آنرا که برد دولت سوی حرم وصلش ‌ ‌ صد خارِ بلا اول در رهگذر اندازد

شب چون ز لبم و رخون زنیبان کہ خیال او
در خوابگہ عاشق صد نیشتر اندازد

آن ساقی سرمستان چون جرعہ فشان آید
ارباب کرامت را خون در جگر اندازد

شوریست عجب زان لب در بزمگہ مستان
آن مست نمک تا کے در گل شکر اندازد

سر دہ بر ہش **فیضی** کاندر صف سربازان
معشوق کشد تیغ و عاشق سپر اندازد

وہ چہ گویم کہ بمن چرخ ستمگار چہ کرد
کوکب سوختہ و بخت سیہ کار چہ کرد

کس ندانست کہ آن چشم ستمگر چہ نمود
کس نپرسید کہ آن غمزۂ خونخوار چہ کرد

اے کلیم این ہمہ از بیخودیٔ خویش منال
کوہ را بین کہ بیک پرتو دیدار چہ کرد

ہمچو منصور بگو راز سراپردۂ وصل
شاہ را بین تو کہ آن محرم اسرار چہ کرد

گر نہ لیلی ہوس ہمرہیٔ مجنون داشت
ناقہ را بیہودہ در راہ گرانبار چہ کرد

آنکہ میکرد ہمہ منع پرستیدن بت
در حرم رفتہ طواف در و دیوار چہ کرد

عشق صبر و خرد و ہوش ز **فیضی** بربود
دزد رہ بین کہ بآن قافلہ سالار چہ کرد

نہ بتان دل بزد و گیر نگہ داشتہ اند
خسروان ملک بتدبیر نگہ داشتہ اند

حسن و خوبی نہ گرہ در خم کاکل زرنشتہ [?]
ملک و دولت نہ بزنجیر نگہ داشتہ اند

دل ما را مدہ از کف کہ بہ پیری بسپند [?]
نوجوانان کہ دل پیر نگہ داشتہ اند

رہ بہ لیلا کن و صبر و خرد و ہوش ببر
کہ دریں بادیہ نخچیر نگہ داشتہ اند

ہیتوان از دہن تنگ دہانان دریافت
کہ قلم در رقم تصویر نگہ داشتہ اند

دل **فیضی** بکف موی میانان مفرست [?]
کہ بسر رشتۂ تقدیر نگہ داشتہ اند

هر حرف که بر ناصیهٔ جام نوشتند
رمزیست و حریفان مے آشام نوشتند

هر گردشِ چشمے که کند ساقی بدست
پُر فتنه تر از گردشِ ایّام نوشتند

هر نامه که شد نامزد اہلِ ملامت
سر نامه بنامِ منِ بدنام نوشتند

بر لاله و گل آں خطِ رنگیں که تو بینی
از لاله عذاراں گل اندام نوشتند

چوں وصلِ بتاں قسمتِ عشّاق نمودند
در طالعِ ما بوسهٔ پیغام نوشتند

دل سوختگاں که چو من سوختهٔ عشق اند
دل در تو نہادن طمعِ خام نوشتند

حرزِ نظرِ پاک چو دادند به **فیضی**!
گنجینهٔ کونین با نعام نوشتند

در عشق بیقراریِ ما را نگه کنید
سیماب کیمیا رو ما را نگه کنید

مستیت و میدہد باسیراں نویدِ قتل
باز ایں دروغ راست ما را نگه کنید

آمد نشیمنِ دلِ ما تنگنائے عشق
عنقائی آشیانِ بلا را نگه کنید

از یک نگاه قافله از راه می برد
صاحبدلانِ بلائے خدا را نگه کنید

بوئے گلے به بلبلِ شیدا نمیرسد
بد مستیِ نسیمِ صبا را نگه کنید

صد پیرہنِ بخونِ دل آغشته میکنند
ایں گلرخانِ تنگ قبا را نگه کنید

دیوانه **فیضی** ز رقمِ عشق به شده
اے اہلِ ذوق طرزِ وفا را نگه کنید

بجاں رسی تو گر از تن سفر توانی کرد
بسر روی تو اگر راه سر توانی کرد

اگر بسینهٔ سوزاں بخاک و خوں غلطی
چو آفتاب شبے را سحر توانی کرد

نگہے بسجده نظر بر رخش قبول افتد
که غسل دیده بخونِ جگر توانی کرد

حائلِ تو شود ساعدِ عروسِ مراد
ز طوقِ نفس اگر سر بدر توانی کرد

حجابِ دوست ز کوتاہ بینیِ تو بود
نقاب بر فگند گر نظر توانی کرد

رموزِ اہلِ حقیقت بگویمت **فیضی**
اگر بطالبِ معنی خبر توانی کرد

دشمناں باز بہم انجمنے ساختہ اند
از زبانم بتکلف سخنے ساختہ اند

یارب آں تازہ گلِ گلشنِ امید کجاست
کہ بہر گوشہ ز بویش چمنے ساختہ اند

کعبہ و بتکدہ یکرنگ حریفاں دو بیں
خود مسلمانی و خود برہمنے ساختہ اند

رشکم آید ز مقیمانِ نہانخانۂ خاک
کہ ز اسبابِ جہاں با کفنے ساختہ اند

بوئی از دوست بسندست کہ یوسف طلباں
بہمیں رایحۂ پیرہنے ساختہ اند

چہ کسم در چہ شمارم منِ مسکیں ہیہات
کہ غم و دردِ تو با ہیچو منے ساختہ اند

خنک آں سوختہ جاناں کہ چو فیضی ز خویش
ہدفِ غمزۂ ناوک فگنے ساختہ اند

بسیار شد و دہر بناکام بر آید
تا ہیچو تو یک فتنۂ ایام بر آید

آزادہ دلاں را ہمہ در قید کشیدی
عنقا نتواند کہ ازیں دام بر آید

شوقم نہ چنانست بوصلِ تو کہ ہرگز
کامِ دلم از نامہ و پیغام بر آید

مشتاقِ حرم گر نگرد ہیچو توئی را
در نیمہ رہِ کعبہ ز احرام بر آید

زیں گونہ بہر صبح گر از بام بر آئی
خورشید ز خجلت پس ازیں شام بر آید

زیں طالعِ برگشتہ محالست کہ ہرگز
کامِ دلِ **فیضی** ز تو خود کام بر آید

مسوز دل که ز گرمی هلاک خواهی شد | مباش این همه آتش که خاک خواهی شد
بآب دیدهٔ خود هیچ شست و شو نه کنی | مگر در آتش سوزنده خاک خواهی شد
مباش غرهٔ با طلس که عاقبت چون گل | بخاک با کفن چاک چاک خواهی شد
بسر بلندی مسند متاز ای مغرور | که سرنگون بدرون مغاک خواهی شد
ز صیدگاه اجل جان برون نخواهی برد | بحیله گر ز سمک تا سماک خواهی شد
بشادمانی ایام دل مده زنهار | وگرنه تا بابد اندوهناک خواهی شد

مشو فریفتهٔ دوستی کس **فیضی**
که هم بدوستی او هلاک خواهی شد

دردا که در جهان بجز افسرده دل نماند | نبض زمانه را حرکت معتدل نماند
روی زمین ز دود دل تنگ شد سیاه | یک سبزهٔ نشاط درین تیره گل نماند
برخاستند سیم بران تن پرست | یک تن ز صوفیان ثریا گسل نماند
نام و نشان اهل کرم بود در سخن | شد نام ناپدید و نشان سخن نماند
خلقی گرفته پیش عملهای نادرست | و آنهم که ماند از عمل خود خجل نماند
شستند کارنامهٔ معنی بآب زر | جز نقش کارخانهٔ چین و چگل نماند

فیضی - بر آستانهٔ تجرید سر بکش
دانی که تخت طغرل و تاج قزل نماند

عشقبازان شمع در فانوس گلگون بنگرند | کشتهٔ تیغ بلا را جامه پر خون بنگرند
گرچه شد پروانه شیدا شمع هم شام غم | مرغ بر سر موی ژولیده چو مجنون بنگرند
آتش دل را ز آب دیده تسکین میدهند | شمع را آتش شود از گریه افزون بنگرند

بال افشاں بر زباں پروانہ در فانوس رفت
طالع فرخندہ و بخت ہمایوں بنگرند

ہمچو فانوس آتش پنہانِ من شد آشکار
دوستاں سوز درونِ من ز بیروں بنگرند

آتشیں طبعاں چرا از سوز **فیضی** غافلند
یک نفس دیوان او گیرند و مضموں بنگرند

عشق تا کے شرمسارِ کفر و ایمانم کند
نے مسلماں سازد و نے نامسلمانم کند

در دلِ قندیل سوزِ کعبہ آتش در زنم
عشق گر آتش فروزد کافرستانم کند

بندۂ آں چشم طنازم کہ چوں بندد نظر
از پسِ مژگاں اشارتہای پنہانم کند

سختی از حد می بری با من چہ پیوست این
ترسم این سنگیں دلیہایت گرانجانم کند

جذبہ کو کز دلم بیروں برد شغلِ دو کون
تا یکے جمعیت خاطر پریشانم کند

از مسیحا مشربے دلقِ بقا خواہم گرفت
ہجر تا کے با اجل دست و گریبانم کند

نظم من تسخیر خوباں کرد **فیضی** عاقبت
این دم گیرا کہ من دارم پریخوانم کند

آہی کہ در دلِ تو وفا را اثر نماند
در دورِ فتنۂ تو دعا را اثر نماند

کوچو بلا چہ گوشہ کشد دل کہ در جہاں
در جذبِ کاہ کاہ ربا را اثر نماند

پژمردہ شد نہالِ محبت دریں چمن
در گاہِ عشق مہر گیا را اثر نماند

یارب چہ آفتے کہ بہم کرشمہ‌ات
آشوب را فشان و بلا را اثر نماند

طبع جہاں ز مرتبۂ اعتدال رفت
در جانِ دردمند دوا را اثر نماند

افسردہ غنچۂ طرب و سبزۂ نشاط
در بوستاں نسیم صبا را اثر نماند

فیضی اگر فقیہ زبانم نمیگرفت
میگفتم اینقدر کہ قضا را اثر نماند

مستِ گلگون سوارِ من نگرید
ترکِ مردم شکارِ من نگرید

دارم از یارِ خود امیدِ وفا
دلِ امّیدوارِ من نگرید

انتظارش بچشمِ خواهم برد
غایتِ انتظارِ من نگرید

منم از جامِ عشق زہر آشام
تلخیٔ روزگارِ من نگرید

نالۂ زار زارِ من شنوید
در جگر خار خارِ من نگرید

نگہش خونِ خلق میریزد
شوخِ خنجر گذارِ من نگرید

ہمچو **فیضی** ز وصل محرومم
بختِ ناکامگارِ من نگرید

از عشق بمن خبر بگوئید
زین منزلِ پُرخطر بگوئید

ای گرم روانِ وادیٔ عشق
ماہیّتِ این سفر بگوئید

من پندِ کساں نمیکنم گوش
این را بکسے دگر بگوئید

اندیشہ ندارم از ملامت
این قصّہ بلند تر بگوئید

اے سنگدلاں نماند صبرم
گویم غمِ خود اگر بگوئید

بر من شبِ ہجر می کند ظلم
یاراں خبر از سحر بگوئید

ای راہروانِ دل چو **فیضی**
زو دوست کہ ترکِ سر بگوئید

حسنِ تو بداستاں نگنجد
در عالمِ دل زباں نگنجد

گر نالہ کنم گناہِ من نیست
کز تنگیٔ دل فغاں نگنجد

از شوقِ تو جاں بتن نگنجد
سیمرغ در آشیاں نگنجد

در پردۂ دیدہ ام درآمد
من مہرِ تو چوں نہفتہ دارم

حُسنے کہ بلا مکاں نگنجد
کیں گنج بخانماں نگنجد

یک نقطہ ز حرفِ عشق فیضی
در دائرہ بیاں نگنجد

چہ بلاست کز خرامش ز بلا حشم بجنبد
چہ کنم قرار عالم من و عشق شہسوارے
بخیالِ بت چنانم کہ بدوشِ من ملک را
سرِ زلفِ یار جنباں بدلِ صنم پرستم
نفسے اگر درآری لبِ پُرفسوں بجنبش
بخدا ملک نگرد و تبو تیغ در برابر

مژہ چوں بجنبش آرد ز دو سو علم بجنبد
کہ بہ نیم جلوۂ او عرب و عجم بجنبد
ز گرانیٔ گناہم عجب ار قلم بجنبد
بہ از آنکہ حلقۂ زر بدرِ حرم بجنبد
بلبِ خیالِ مشکل ز مسیح دم بجنبد
چو ترا نگاہ دیدن مژہ دمبدم بجنبد

بہشتِ شاخِ طوبیٰ ز خرام باز ماند
چو قلم بدستِ فیضی زپئے رقم بجنبد

ز خانہ سنگدلِ من بدر نمی آید
بجاں رسیدم و جانانِ من بنے پرسید
خیالِ یار چناں جا گرفتہ در دلِ من
عجب کہ کارِ من از ہجر تا بروز کشد
رقیب قدرِ سرشک مرا نمیداند

اُمیدوارم و اُمید بر نمی آید
ز پا فتادم و عمرم بسر نمی آید
کہ غیر جلوۂ او در نظر نمی آید
نوید وصل تو امشب اگر نمی آید
گہر شناسی ازاں بد گہر نمی آید

برآر دستِ دعا بہرِ وصلِ و فیضی
اگر ز دستِ تو کارے دگر نمی آید

در آتش عشق انجم و افلاک نسوزند
در مطبخ سلطان خس و خاشاک نسوزند

دل سوختهٔ داغ نہا نرا چہ تفاوت
در آتش دوزخ کہ بجز خاک نسوزند

بے سوز بود گریہ زاہد عجبے نیست
در آتش اگر ہیمۂ نمناک نسوزند

آتش نفسا نرا دلِ صد چاک پسند ست
از بہر چہ پیراہن صد چاک نسوزند

آں سوختہ جاناں کہ نشستند در آتش
کے پاک بر آیند اگر پاک نسوزند

فیضی نفس گرم بر انگیز کہ خام اند
آں طائفہ کز شعلۂ ادراک نسوزند

خطے کز فتنۂ جاناں نوشتند
گناہِ غمزہ بر مژگاں نوشتند

بشہر نیکواں ہر دل کہ گم شد
بنامِ خندۂ پنہاں نوشتند

چو ناوک در کفِ مژگاں نہادند
نشانِ قتل بر پیکاں نوشتند

بنامِ ہندوی چشم سیاہش
خطِ تاراج ترکستاں نوشتند

فسونِ غمزہ چوں یکیک رقم یافت
فریبِ عشوہ دربا ناں نوشتند

رقم کردند چوں طومارِ ہستی
حدیثِ عشق بر عنوان نوشتند

دراں کشور کہ جا نبازانِ عشق اند
مسیح و خضر را بیجاں نوشتند

چو بر خوانند رنداں شعر فیضی
ہزار احسنت بر دیواں نوشتند

علی الصباح کہ بادِ بہار می آید
ہر از آمدنش بوی یار می آید

بجانِ تو کہ نیامد ز ہجر بر جانم
ہر آنچہ بر دلم از انتظار می آید

خبر ز آمدنِ قاصدِ تو میگویند
وَلے اگر تو نیائی چہ کار می آید

تسلیِ دلِ من در فراق ممکن نیست — اگر ز نامه و قاصد هزار می آید

بگو که از اثرِ گریه ام بود **فیضی**
چنیں که گفتهٔ من آبدار می آید

شب دل از یادِ تو در عالمِ حیرانی بود — هوسِ عشق مرا ذوقِ خدا خوانی بود

نامِ فرهاد مبر کآں هوس اندوخته را — خانه در کوه گرفتن ز گرانجانی بود

یادِ آں زلفِ دلاویز که شب تا بسحر — بر درِ شوقِ تو در سلسله جنبانی بود

میکشم آهِ شرر بار چه میدانستم — کاتشِ آشنائیِ دل را شرر افشانی بود

شوقِ بیطاقتیِ دل بمن آورده هجوم — بر و اے صبر که در معرکه ناتوانی بود

سالها غره باسبابِ سلامت بودیم — وه که جمعیتِ ما عینِ پریشانی بود

حرفِ مقصود ز اوراقِ فلک باز بجست — هر که آگه ز سوادِ خطِ پیشانی بود

فیضی آں بخت کجا رفت که در عالمِ عشق
سر و سامانِ من از بے سر و سامانی بود

کوهکن گرچه فلک دور ز شیرینش کرد — کوه بشگافته جا در دلِ سنگینش کرد

خاک و خوں خوابگهِ عیش و طرب ساخت مرا — آنکه از غنچه و گل بستر و بالینش کرد

تیم بسمل دلِ من بود سر اسیمه بخاک — غمزه اش دشنه بپهلو زد و تسکینش کرد

زاهد از سنگِ درِ کعبه بنیارد بستن — عشق آں سنگ که در بتکدهٔ دینش کرد

آنکه بگشاد ز پا غم بملامت بپیچید — عشق رسوای دو عالم بسبحه آئینش کرد

باغباں پیشِ تو شب آب بگلشن میداد — غنچه بس خنده که بر لاله و نسرینش کرد

فیضی ایں شعر چه سحر است که در مجلسِ شاه — دید دیوان ترا حاسد و تحسینش کرد

افسونِ تو در زبان نگنجد | مجنونِ تو در جهان نگنجد
جائی که دهی تو عرض خوبی | خورشید درآں میان نگنجد
کو رخشِ جفا بران که هرگز | در دستِ ستم عنان نگنجد
عشقت خرد از سرم بروں کرد | کیں مغز در استخوان نگنجد
اے عقل ترا چه کار با عشق | در ملکِ یقیں گمان نگنجد
گفتم درِ وصل کے بود گفت | در وعدهٔ ما زبان نگنجد

بر شکوه بود زبانِ **فیضی**
زانگونه که در دہان نگنجد

ابر با برقِ جهانتاب رسید | سبزه را تا بکمر آب رسید
گل بباغ آتشِ گوگرد افروخت | آب لغزنده چو سیماب رسید
دید از پرتوِ مے خرقهٔ زهد | بکتان آنچه ز مهتاب رسید
زنده مے نوش که بیفائده بود | نوشدارو که بسهراب رسید
شاهد و باده و گل یکجا شده بود | عیش را ایں همه اسباب رسید
آں رسید از نظرِ شاه بمن | که بمستان مے ناب رسید
شاه خورشیدِ علم اکبر شاه | کز دلش نور باقطاب رسید

ولہ

چه می پرسی ز من حالِ دلِ غمدیده ات چوں شد | دلم خوں گشت خونم آب و آب از دیده بیروں شد
سپهرا رحم کن بر تیره بختیهاے من یکره | کزیں خورشید رخساراں سرشکِ من شفق گوں شد
رفیقاں میروید از پیشِ من گر بازپرس افتد | خبر گوئید یاراں را که آں فرزانه مجنوں شد

بگرد و هیچ سنگِ راهِ عشق گر بینایی
ببین کز تندیِ سیلابِ خشمم کوه هامون شد

اشارت نامه کردم رقم در حسبِ حالِ خود
که غیر از یار نتواند کسے آگه ز مضمون شد

اگر از بزمِ او دورم ولے اقبال میگوید
که هم یارم بچنگ افتاد و هم کارم بقانون شد

مرا بخواب دارد قصهٔ فیضی چه دانستم
که بهرِ خواب بندی خواهد این افسانه افسون شد

ترکِ من با سپاهِ ناز رسید
فتنه را وقتِ ترکتاز رسید

هم جفا چنگ فتنه ساز گرفت
هم بلا ارغنون نواز رسید

نطعِ کج باز در نوردیدند
دورِ رندانِ پاکباز رسید

وقتِ فریادِ دلخراش گذشت
دمِ آهِ جگر گداز رسید

دیده حیران که تا چه برجا کم
زاں نگاهِ کرشمه ساز رسید

آں رسید از تو دلفریب بمن
که بمحمود از ایاز رسید

فیضی از وصل دست کوته کن
که بلاست زبان دراز رسید

خطے که بگردِ لبِ آں ساده نوشتند
بر لعلِ لبِ او گنهِ باده نوشتند

من بندهٔ آنها که وفا نامهٔ جاوید
بر بندگیِ هردم آزاده نوشتند

پنهاں نگهے رسمِ بتاں بود و لیکن
آں رسم بدورِ تو برافتاده نوشتند

شد سجدهٔ زهاد قبول از سرِ اخلاص
تا نامِ بتاں بر سرِ سجاده نوشتند

بر صفحهٔ برگِ گلِ فردوس ملائک
از خوبیِ آں حورپری زاده نوشتند

این مطلعِ رنگین ز غزلهایِ تو فیضی
عشاقِ بجورِ من دلداده نوشتند

دلم هزار ملامت ز هرکران دارد | که یک دل است و تمنا جهان جهان دارد
بلند در برِ چرخ من که آهِ نیم شبم | سرِ گشادنِ درهاے آسمان دارد
زمانه زیر و زبر شد هنوز میگویند | که دورِ حسنِ تو زینگونه صد قران دارد
سزاست گر به سرِ دارِ عبرت آویزند | هزار پاره دلے را که نیم جان دارد
رواست چشمِ تو کز خواب بر ندارد سر | که هیچ غمزهٔ بیدار پاسبان دارد
حذر کنید خدارا ز چشم کافرِ او | که تیغ در کمر و تیر بر کمان دارد

مپرس قصهٔ فیضی که از شکایتِ تو
هزار ریزهٔ الماس بر زبان دارد

مے نالم و دلم ز پیِ ناله میرود | وین نیم جان مانده ز دنباله میرود
ابرِ بهار قطره زنان میرسد ولے | زین شست و شو نه داغ دلِ لاله میرود
اے جوهری ز حقهٔ یاقوت لب ببند | کانجا سخن ز جوهرِ سیاله میرود
ده چون کنم ز چشم ملائک فریبِ او | کز یک نگاه طاعتِ صد ساله میرود
اے واے چون نیم که چو می نالم از فراق | با ناله از دلم دو سه پرکاله میرود
دورم بداں ز موکبِ آن شهسوارِ حسن | گر من نمیروم ز پیش ناله میرود

فیضی بگردش آر قدح دمبدم که شاه
گجرات فتح کرده به بنگاله میرود

عشاق را بگو که بهم گرم کینه اند | کاینها بیکدگر چو مے و آبگینه اند
جامِ وفا کشیده بهم در شبِ عدم | تا صبحِ حشر مستِ شرابِ شبینه اند
ساقی بیار باده که مستانِ بزمِ عشق | با هم چو شیشه صافِ دل و صاف سینه اند

دلہاے عاشقاں ہمہ باہم موافقست ‌ ‌ گر واژگونہ نقش چو نقش نگینہ اند
غافل مشو ز کنج محبت کہ خسرواں ‌ ‌ سر کردہ پای در طلب این خزینہ اند
طوفان فتنہ خیز بہر جا کہ سر کشد ‌ ‌ دریا دلان عشق بہم چوں سفینہ اند

فیضی قرین انجمن اہل عشق باش
کیں قوم در طریق وفا بیقرینہ اند

گدایں نہ بدست آئینہ دارد ‌ ‌ کہ چوں آئینہ خود سینہ دارد
برخ آئینہ دارد در برابر ‌ ‌ چرا آئینہ بر آئینہ دارد
مسلمانان فغاں کآں ناخدا ترس ‌ ‌ مسلمانست و در دل کینہ دارد
ز فیض محتسب میخانہ امروز ‌ ‌ ہوای مسجد آدینہ دارد
ز سر موئی کہ بتر دستی زاہد ‌ ‌ ہمہ در خرقۂ پشمینہ دارد
غلام گرد خوبیہاے دردم ‌ ‌ کہ پیوندے بدل دیرینہ دارد

مگو فیضی تہی دستست کز آہ
کلید فتح نہ گنجینہ دارد

آنہا کہ بر وجود و عدم در نہ بستہ اند ‌ ‌ طرفے ز راحت دو جہاں بر نہ بستہ اند
ہمت بلند دار دریں رہ کہ عاشقاں ‌ ‌ خط وفا ببال کبوتر نہ بستہ اند
از جاں مترس تا بحیات ابد رسی ‌ ‌ بر آب خضر سد سکندر نہ بستہ اند
در خود ببیں کہ چہرہ کشایان نقشبند ‌ ‌ نقشے ز سادگی تو خوشتر نہ بستہ اند
بکشا طلسم گنج کہ کار آگہان بخت ‌ ‌ اقبال را بسلسلۂ زر نہ بستہ اند
دل در چمن مبند کہ گر راستانہ نگری ‌ ‌ نخلے بقامت تو برابر نہ بستہ اند

فیضی خموشی تو برین آستانه چیست
بانگی بزن که حلق برین در نه بسته اند

دیگر عنانم از کفِ تدبیر میرود — سر در کمند و پای بزنجیر میرود

این ترکتاز کیست که از کشورِ عدم — صبر برهنه پای بشبگیر میرود

در خاک و خون فتادنِ فرهاد را چه قدر — جائی که قصهٔ شکر و شیر میرود

با کعبه رو بگوی که از کوی دیر هم — راهی بکارخانهٔ تقدیر میرود

باور مکن که جان دهم از زخمِ تیرِ تو — کین جان خون گرفته پیِ تیر میرود

چندان نگاه میکند آن ترکِ تند خو — تا زهرهٔ جوان و دلِ پیر میرود

فیضی چه ساحری تو ندانم باین نفس
کز هند جادوئی تو بکشمیر میرود

دست چو طرهٔ شبگون زند — بر مه و خورشید شبیخون زند

زهرهٔ هاروت فریبت بسحر — با بلیان راهِ افسون زند

هر که مے از دستِ بدمست خورد — سنگ بشیشهٔ گردون زند

هر جگرِ من که چکاند نمی — گر نه دلم آبلهٔ خون زند

چشمِ تو ام از مژه دلدوز کرد — ترکِ خدنگ از همه افزون زند

عقل که در حلقهٔ زلفِ تو رفت — کے قدم از دایره بیرون زند

زد رهِ فیضی صنمے گو رفیق
طعنه که هرگز نزد اکنون زند

ببارگاهِ قیامت که ماجرا بخشند — گناهِ کعبه بخاکِ کلیسیا بخشند

بشاہراہِ ارادت بروئے گرد آلود   شکستہ ایم بدریوزہ تا چہا بخشند
بخاک راہ یکے شو کہ در ولایتِ عشق   سریرِ وصل بزندِ برہنہ پا بخشند
زکار بستۂ دل غم مخور کہ عشوہ گران   گرہ زنند بیں آنگہ گرہ کشا بخشند
سر از زمینِ ادب بر ندار کاہلِ نظر   بخاک خاصیتِ سایۂ ہما بخشند
کجا من و دلِ اندوہ کش ولے چہ کنم   چو تابِ کوہ ربائی بکہربا بخشند
دمے زصدق برآور کہ آرزو بخشاں   ہزار گنجِ اجابت بیک دعا بخشند
مکن تامل اگر قصدِ خونِ ما داری   کہ کشتگانِ تو ہم با تو خونبہا بخشند

بزمِ شاہ چو خوانند نظمِ فیضی را
سزد کہ نقدِ دو عالم بیک ادا بخشند

ساقیٔ جاں خیز کہ شد صبحِ عید   صبّحک اللہ بصبحٍ جدید
از شکرِ ہند شرابم بدہ   تا کشمش ہمچو حجازی نبید
رقص کناں کعبہ بہ پہلوے من   از چہ کنم بیہدہ منزل بعید
جانِ من و سلسلۂ زلفِ تو   علقتِ الرّوحُ بحبلِ الورید
چشمِ تو بس کردہ زخونریزِ خلق   غمزہ بفریاد کہ ہَل مِن مَزید
گر تو نداری سرِ قربانِ من +   میکنم از دستِ تو خود را شہید
بر دمم تیغِ قضا کردہ نقش   انت حدیدٌ لک باسٌ شدید
گر تو دہی وعدہ بخونریز ہم -   پیشِ من از وعدہ بہ است این وعید

فیضی آزادہ اسیرِ تو شد
اسعدک اللہ بعبدٍ سعید

حدیثِ عقل و دین با ما مگوئید　　خردمنداں سخن بیجا مگوئید

کجا عقل و کجا دین و کجا من　　من دیوانہ را اینہا مگوئید

من از حرفِ ملامت سر نہ پیچم　　ولے ایں را بمن تنہا مگوئید

مرا در عشق پروائے کسے نیست　　بگوئید ایں حکایت یا مگوئید

دلم گو خوں شود جاں گو بروں آی　　باں بد مہرِ بے پروا مگوئید

بصد خواری گذشتم زاں سر کوی　　عزیزاں سر گذشتم وا مگوئید

چہ غم آں آہنیں دل را نہ فیضی　　ز حالِ شیشہ با خارا مگوئید

دلم آنقدر شکایت ز جفای یار دارد　　کہ زبانِ تیز امشب لبِ من فگار دارد

چہ شد آں سوار کز ہم مژہا نمیکشاید　　مگر از ہجوم جا نہارہ او غبار دارد

چو قدم نہد ز مستی بر کابِ مرد باید　　کہ عنانِ صبرِ خود را بکف استوار دارد

بتیغ عرق فشانش نظرے تبارک اللہ　　کہ بہار جلوۂ او چہ کرشمہ زار دارد

طپدم دل و تحیر ز خیال یار دارم　　کہ بہ بیقراری دل بدلم قرار دارد

خطِ جادوانہ زاں لب بہزار فتنہ سر زد　　چہ بلا رسد بباغے کہ چنیں بہار دارد

ز بلای عشق فیضی بکسے مبر شکایت　　تو بعشق کار داری نہ بعشق کار دارد

چو من گریہ کردم ترا خواب برد　　ترا خواب برد و مرا آب برد

خیالت ز دل صبر و ہوشم ربود　　چو دزدے کہ از خانہ اسباب برد

مگر دانشت زاہد خمِ ابرویت　　کہ سر در گریبانِ محراب برد

رخت آفتابیست کز روی حسن — بهٔ تاب داد و زمن تاب برد

ز تاب لبت نیست چندان عجب — اگر آب از لعل سیراب برد

خدنگت بسوز دلم ساز راست — که از کج بآتش توان تاب برد

بود فیضی آن طوطی ملکِ هند — کزان لب بسے شکّرِ ناب برد

چه شد که چشمهٔ خورشید زرو مے خیزد — ز صبح عیش نفسهاے سرد مے خیزد

هزار غوطه فلک را بخون زدیم و هنوز — غبار ازین صدفِ لاجورد مے خیزد

اگر زما بچنین تلخ بگذرد دانم — که خضر را دل ازین آبخورد مے خیزد

بدرد ساز و از ناله لب فرو بند و — مگر دلے که از و ذوق درد مے خیزد

نشایم خاک و لیکن ببوی تربتِ ما — توان شناخت کزین خاک مرد مے خیزد

بدشت رو که سراسیمه همچو ریگ رواں — هزار عاشق دیوانه گرد مے خیزد

فسانه خوانی مجنون مکن که در رهِ عشق — چنین هزار بیابان نورد مے خیزد

فتادگانِ رهِ عشق تحملے دارند — مگر ز خاکِ شهید تو گرد مے خیزد

توان شناخت ز آغاز فیضی انجامش — که فرو رفته ز کونین فرد مے خیزد

ردیف ذال

هر مصور که کشد نقشِ ترا بر کاغذ — باید از سیم کند خامه و از زر کاغذ

در نظر بس که مرا صورتِ خوبِ تو گذشت — پردهٔ دیدهٔ من شد چه مصور کاغذ

هر که از سنبلِ زلفِ تو نوشتم حرفے — چون ورقهای چمن گشت معطر کاغذ

گر کشاید بدیوان چمن دفتر گل
همه حسن تو ظاهر شود از هر کاغذ

مژده ای دل که بسر منزل ما می آید
هدهد اوج سعادت زده بر سر کاغذ

چیست مکتوب من دل شده را این همه سوز
شعلهٔ شوق تو افتاده مگر در کاغذ

فیضی از سوز درون چون تو بمکتوب نوشت
آتش افتاد و دل سوخت سراسر کاغذ

بنویسید برای من محزون تعویذ
که خلش بسته ام از رشتهٔ جان چون تعویذ

بهر خط یار ز هر کاغذ پیچیده چه شود
پیش عاشق بود افسانه و افسون تعویذ

چون دلم بستهٔ زنجیر پریرویان شد
ای پریخوان ندهد فایده اکنون تعویذ

دیدم آن زلف گره گیر بخود می پیچم
وه که آشفتگیم ساخته افزون تعویذ

بهر دل خون شده زلف و رخ مشک ختن
گاه از مشک نویسند گه از خون تعویذ

بهر پیش بدر کعبه خدا را کامشب
دست لیلی شده در گردن مجنون تعویذ

زلف لیلی صفتی دیدم و دیوانه شدم
عاقلان را بجهان ساخته مجنون تعویذ

چشم خود را من سودازده خونبار کنم
تا نویسند برای دلم از خون تعویذ

ورنه پیچیدم ز درون فیضی دل سوخته را
آتشی هست که زان سوخت ز بیرون تعویذ

بدر آر قاصد شوق از بغل بیرون کاغذ
که ندیده ام بر بهشت سفید چون کاغذ

خطی بجنون اسیران هجر آورده
وگرنه بی سببی چیست لاله گون کاغذ

فراقنامهٔ غم می نویسم آن بهتر
که خون بگریم و رنگین کنم ز خون کاغذ

نه نحیفی که پیام مرا برد بدرون
نه همدمی که برون آورد ز درون کاغذ

بنامہ دل نہادم کہ ہیچ کم نکند — ز بیقراری دلہاے بے سکوں کاغذ

حدیث بلبل و گل کے تواں تمام نوشت — اگر ز برگ گلستاں شود فزوں کاغذ

بگفت سفینۂ معنی در انجمن فیضی
فسونگریست کہ دارد پر از فسوں کاغذ

ردیف را

ساقیا گرم شود ساغر مے زود بیار — بہر سرگرمی من آتش بے دود بیار

ہمتم پیست قدم چند نہ بزمم دارد — آب فرعون بدہ آتش نمرود بیار

دہ بدہم بادہ ام از ساغر زریں ردہ — تاج اقبال مرا لعل زر اندود بیار

بادہ در جلوۂ و مرغان سلیمان ستند — مطربا زپردۂ تو نغمۂ داؤد بیار

عود سہلست کہ در بزم بزند از پے سوز — از پے ساز گرت دست دہد عود بیار

حاجی بادیہ پیما ز کجا مے آئی — خبرے داری اگر از رہ مقصود بیار

فیضی ایں بزم فشا دلست لب شوق مبند
از سخن زہر جہانے طرب آلود بیار

اے کوکبۂ حسن تو با ماہ برابر — از من بتو تا ماہ فلک راہ برابر

خورشید من از عاشق خود روے مگرداں — در راہ چو آئیم بتو تا گاہ برابر

لب تشنہ دلم در ذقنت ہست بآں زلف — ترسم نبود رشتہ بآں چاہ برابر

بر روے چو روز تو شب زلف بجولاں — گہ کم شود و گاہ فزوں گاہ برابر

با طوبیش از سرو مگوئید کہ نبود — بالاے بلند و قد کوتاہ برابر

در عشق مپرس از شجر طور کہ آمد — صد کوہ [illegible] ادیہ با کاہ برابر

گفتی ز جنونِ تو و مجنوں چہ تفاوت | رسوائے تو ام خواہ کم و خواہ برابر

فیضی مرو از دیر بمسجد کہ نباشد
صد غلغلِ تسبیح بیک آہ برابر

عارض

ہلے در دہانت تنگی ز شکر	ہر دو لبِ تو قند مکرّر
تابندہ ماہ است از برجِ خوبی	خندیدہ لعلت بر درجِ گوہر
وصفِ جمالت طفلاں اشکم	ناخواندہ آرزو کردند از بر
ہر روز آرد در بزمِ حسنت	خورشیدِ تاباں سوزندہ مجمر
چشمِ تو جانہا بردہ پیاپے	زلفِ تو دلہا بستہ سراسر
چوں دو رخِ تو نبود بگردوں	مہر منیر ماہِ منوّر

فیضی کہ رویت صد بار دیدہ
خواہد کہ بیند صد بار دیگر

ساقیا جامِ شکرخند بیار	بادۂ تلخ تر از پند بیار
جوہرِ چشمِ نظر باز بدہ	صیقلِ جامِ خردمند بیار
جاں فدایت کہ ازاں جاں دارد	کہ بجوں دارد پیوند بیار
زود برہ ستیم امشب ہوس است	از پے ہم قدحی چند بیار
غم ز اندازہ بروں پائے نہاد	بہرِ بدمستیٔ او بند بیار
خواہش از مجلسِ ما بیروں ست	چوں بپایے دل خرسند بیار

فیضی از جامِ طرب مست شدی
سجدۂ شکرِ خداوند بیار

صبا بہ گلشنِ اسرارِ قدس راہ ببر
بنوبہارِ کرم زاریِ گیاہ ببر

خروشِ تشنہ زبانی بموج نیل بگو
فغانِ تیرہ نشینی باوجِ ماہ ببر

اگر بکنگرۂ کبریات رہ نبود
طنابِ نالہ بگیر و کمندِ آہ ببر

دلِ مرا کہ قدم برتر از فلک نہد
بنزدبانِ نفسہاے صبحگاہ ببر

ز آسماں قدری بیشتر چو بخرامی
بآستانۂ شاہنشہی پناہ ببر

بنزمِ عشرتِ سلطانِ چار بالش ناز
نیازمندیِ درویش خانقاہ ببر

حدیثِ من پئے تعویذِ آں کمر بسپار
دعاے من پیِ طومارِ آں کلاہ ببر

ببند تازہ دو گلدستہ از دل و جگرم
بارمغانیِ مستانِ صبحگاہ ببر

فراق از غمِ نادیدنش دلم خوں کرد
دو دیدہ ام بکشش واز پے نگاہ ببر

تنم اگر ز گرانی نمے توانی برد
سرم بریدہ بدرگاہِ بادشاہ ببر

کنوں کہ شد سپہ آراے فتحِ ہفت اقلیم
غبارِ من برہِ گردِ آں سپاہ ببر

ہنوز نیم دمے از حیاتِ من باقیست
فغانِ من ز پئے رفعِ اشتباہ ببر

براے سوختنِ منکرانِ شعلۂ شوق
ز ریزشِ نفسِ آتشیں گواہ ببر

صریرِ خامۂ فیضی کہ نالۂ سحریست
بپیشِ شاہ چو فریادِ دادخواہ ببر

اے آنکہ منع دُردکشاں میکنی ز دیر
نشنیدۂ کہ ما صنع اللہ فہو خیر

فیضی ہمیشہ خانۂ ما را دو در بود
یک در بسوے کعبہ و یک در بسوے دیر

[illegible] خاکِ رہت در دیدۂ ظما
غبارِ توسنت کحل الجواہر

خیالِ خود بیین در دیدهٔ دل ‌ ‌ ‌ که ظاهر گشته در چندین مظاهر

کسی داند جنونِ عشقبازان ‌ ‌ ‌ که باشد بر فنونِ عشق ماهر

ردای زرق آلود تو زاهد ‌ ‌ ‌ نگردد جز بخونِ دیده طاهر

نترسند هیچ از باطنِ ما ‌ ‌ ‌ فَوَاوَیْلٌ لِاَصْحَابِ الظَّوَاهِر

چرا با هر کسی گویم غمِ دل ‌ ‌ ‌ فَاِنَّ الْحَالَ عِنْدَ الْخَلْقِ ظَاهِر

ملامت میکند ناصح به فیضی
نه بیند چشمِ ظاهر بیں بظاهر

ای برسمند فتنه عناں را نگاهدار ‌ ‌ ‌ تیرِ نگه بس است کماں را نگاهدار

سلطانِ ملکِ دل توئی امروز در جهاں ‌ ‌ ‌ از دست بُرد فتنه جهاں را نگاهدار

در حشر کشتگانِ ترا با تو کارهاست ‌ ‌ ‌ جاں داده میروند نشاں را نگاهدار

ما مستِ جرعه ایم که می افگند بخاک ‌ ‌ ‌ کو بهرِ غیر رطلِ گراں را نگاهدار

ای مدعی نظارهٔ آں شهسوار کن ‌ ‌ ‌ گر گنجدت بحوصله جاں را نگاهدار

ای دیده اشکِ حسرتِ خونناب غم مریز ‌ ‌ ‌ وی دل تو نیز آه و فغاں را نگاهدار

فیضی چو شمع آتشِ دل درمیاں منه
سر میرود بباد زباں را نگاهدار

باده در جوش است و رندان منتظر ‌ ‌ ‌ ساقیا خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا کَدَرْ

در خرابات مغاں بگذر که هست ‌ ‌ ‌ هر صراحی چشمه هر ساقی خضر

بندهٔ ساقی شوم کز یک قدح ‌ ‌ ‌ منکرانِ عشق را سازد مُقِر

ای رفیق از من مشو غافل که هست ‌ ‌ ‌ عشق در فرهاد و مجنوں منحصر

عشق نتوانست پوشیدن ز غیر — شد از آن مجنون بعالم مشتهر
گر دلم بشکست خوشحالم که دوست — مطمئن هست بقلب منکسر

جام مے خواهی بگو فیضی مدام
همچو حافظ ایها الساقی ادر

ای تشنه لب بچشمهٔ حیوان رسیده گیر — آب خضر ز دست مسیحا کشیده گیر
دست هوس مبر بگریبان آرزو — پیراهن بکوی ملامت دریده گیر
از آسمان چو میرسدت عاقبت زوال — خورشید سان بمشرق و مغرب رسیده گیر
چون از بهار بوی وفا نمیرسد — باد خزان بگلشن عالم وزیده گیر
از همدمی مرده دلان هم فسرده دل — ای آفتاب صبح قیامت دمیده گیر
چشم هوس بدوز ز نظارهٔ بتان — خونابها ز دامن مژگان چکیده گیر

فیضی بهشت دیده ز نقش و نگار دهر
هر صورتی که خوشتر از آن نیست دیده گیر

ردیف ز

پا براه عشق سود و گرم رفتارم هنوز — با وجود کوه غم سبکبارم هنوز
عالمی سرشار وصل و من همان خمیازه ام — دیگران برخورده و من دانه میکارم هنوز
در تنم یک قطرهٔ خون نگذاشت کیمیای عشق — مدعی داند که من با چشم خونبارم هنوز
میخورم صد زخم و بیش و مجال آه نیست — جان بلب آید و دم بر نمی آرم هنوز
بر سرم افتاد دیوار ملامتخانه دوش — همچنان از دست هجران سر بدیوارم هنوز
غمزهٔ در کار من کردی و گشتم نیم کش — ساقیا پیمانهٔ دیگر که هشیارم هنوز

گرچه فیضی خواست عذر شکوه آن پیمان گسل
رشتهٔ الماس می‌بارد ز گفتارم هنوز

ای ز سر تا بقدم مایهٔ ناز	ابرویت قبلهٔ ارباب نیاز
جز بروی تو نبینم هرگز	چشم محمود بود سوی ایاز
هر کس از نخل قدت بر نخورد	همه کس را نبود عمر دراز
حال من از غم خود پرس که نیست	جز غمم هیچ کسی محرم راز
بجفا چاک زدی سینهٔ من	بر دلم شد در احسان تو باز
ز آسمان تا بزمین یکسانست	در ره ما نشیب و چه فراز

فیضی از سوز فراق تو گداخت
نشدی آگه ازین سوز و گداز

بیا و در قدحم آتش شراب انداز	بهم چو جرعه مصلای من بآب انداز
قدح زیاده بگردش در آر دیدهٔ حسن	زمانه را و فلک را بپیچ و تاب انداز
سپاه فتنه برانگیز و در کمین سپهر	غبار ما شود در چشم آفتاب انداز
غنود دیدهٔ عشق و فسرد سینهٔ شوق	بجلوه دو جهان را در اضطراب انداز
هزار پردگی حسن پرده سوز تر است	بر سینه خنجر زند ز تیغ حجاب انداز
حریم مجلس رندان مقام بیدار است	نمک بخندهٔ ساقی بچشم خواب انداز

خمار صحبت برآشفت عشرتم فیضی
مرا ببزم شهنشاه کامیاب انداز

ای عشق منه بر دل ما داغ جگر سوز	در کعبهٔ ما آتش زردشت میفروز

هیهات چه گفتم من واز عشق شکایت — تا چند نصیحت گر من عقل بد آموز

کو عربده بر شیشهٔ من سنگ به بنیاد — کو صاعقه بر خرمن من برق بیندوز

گر مشعل ما مرد زهی اختر فرخ — در خانهٔ ما سوخت زهی طالع فیروز

زین بخت نگون با که بگوییم و چه سازیم — کز روی سفیدان جهانیم سیه روز

مشتاق دلان لذت نظاره نیابند — تا چشم بپیچید نکند شوق نگه دوز

فیضی پی هندی صنمان رو که ز حد شد — یغماگری ترک نژادان قراکوز

نماند صولت شیران درین گروه آز — بحیله سازی سگ لایکان روبه باز

تراست داد فرومایگان چه در عجبی — بجیفه خواری کرکس ببین و عمر دراز

ز ننگ خیره سری غراب تیره نهاد — تراست توبهٔ عنقای مغرب از پرواز

زکوه بادیه بگرفت خاطرم تا چند — بخار سازیم بزم و بسنگ گوییم راز

بگیر دست اگر سر بجای پا ماندم — که باز سر نشناسم درین نشیب فراز

ردیف س

عمری بسر کوی تو بودیم همین بس — خود را سگان تو نمودیم همین بس

آیینهٔ رخسار تو در پیش نظر بود — یکچند بر او چشم گشودیم همین بس

گر ترک تمنای تو کردیم همان به — در سر لقه مهای تو سودیم همین بس

هر کس سخن اهل وفا گوش نکرده — بسیار سخن از تو شنودیم همین بس

جا داشت غم سبز خطی در دل فیضی — این زنگ ز آئینه زدودیم همین بس

نشان راه بیابان عشق ها بشناس
که هست یک و انکش ز ریزهٔ الماس

زهی شگرف بیابان که پے گم ست درو
هزار قافلهٔ عقل و کاروان قیاس

کسے که سر کند این دشت غیر مجنون کیست
که پاے عقل درین راه میکند آماس

چه وادیئے که دو تا نهاده یک دو قدم
بپاے سوخته هم خضر ماند و هم الیاس

گذار ناقه و محمل گرت سفر هوس است
که غیر فتنه درین ره کسے ندارد پاس

چه طرف بندم ازین رهروان قافله کش
که میکشند نخست از تن حیات لباس

من و تنگ و دوایں راهٔ پر خطر فیضی
اگرچه زهرهٔ من آب میشود زهراس

ردیف ش

نمیدانم چه شد کامروز باز از گرمی خویش
ز چین زلف مے بینم فزون چین بر ابرویش

کجا ماندم اتا پیدا لفظ دیدنم خونریزی
که در یکسو من و یکسو بود خنجر به پهلویش

بچندین حیله جادو بهم آن پیمان گسل کردم
ولے بیشترسم از بیم سخن سازان بدگویش

ز بس خبث هوس اغیار یکجا بیند میدانم
که بار آرزو بر بندم آخر از سر کویش

[illegible] نه گو بر رخ خود خال حیل از بهر چشم بد
که تعویذ دل خود بسته‌ام از تار گیسویش

نمیگویم بکش تیغ و بکش این سخت جانان را
ولیکن رحم مے آید مرا بر دست و بازویش

[illegible] رفته میبیند چشم فتانش
که زیر هر مژه باشد نگاه پنهانش

ز پا فگنده جولان چابکی شده ام
که شهسوار نظر نیست مرد میدانش

چرا ز جا نرود آدمی که از حرکات
زمین بلرزه درآید بگاه جولانش

نگاه دمبدمش چیست بر شکسته دلاں
چو صف شکست چه حاجت به تیر بارانش

دلا ز رهزنی غمزه اش چه می پرسی
سر بریده ببیں در چه زنخدانش

ز فرق کرده قدم رو بجا سلی دارم
که کعبه ذرهٔ ریگ است از بیابانش

حدیث فیضی بیدل بخواں که اہل نظر
ز خون دیده رقم کرده اند دیوانش

حذر کنید ز خونریز چشم فتانش
که کرده اند سیه تاب تیغ مژگانش

باہل دل که جہاں کرد عالم نظرند
پیام غیب دہد غمزه ہاے پنہانش

چنیں که بر زده دامن سوار میگذرد
چگونه دست اسیراں رسد بدامانش

بحشر باز سر قتل عاشقے دارد
مگر ہجوم قیامت کند پشیمانش

نشان گرم رواں حرم چه میپرسی
که غیر ریگ رواں نیست در بیابانش

فغاں که رحم نیارد بتلخکامی من
فسونگری که شکر ریزد از نمکدانش

بشوخی تنگ قبایاں ملامت فیضی
بپای رسید که دامن شود گریبانش

گلے که خانه بود رشک گلشن از رویش
ببند در که مبادا بروں رود بویش

کدام گلشن و کو گلستاں که صد فردوس
فداے لاله رخسار و سنبل مویش

پیاده لوحی آں ترک گرم خو نازم
که نیست چین جبین و گره در ابرویش

سیاه چشمی خورشید روے من بنگر
که چون رشیده از آفتاب آہویش

بیک زباں چه توانم چنیں که بخته سراست
بصد ہزار زباں ابروے سخن گویش

نه بسته نقش ز حسن آفریں بصورت او
ز چشم زخم بتاں دور روے نیکویش

کجاست سحر نگارے کہ شعر فیضی را
نویسد از پئے تعویذ دست و بازوی خویش

سیگذاری ہر نفس آئینہ پیش	عاشقیہا میکنی با روے خویش
اے طبیب دردمنداں خستہ ایم	مرہمے بگذار بر داغہائے ریش
بے خمار ہجر جام وصل نیست	نوشدارو کے رسد ناخوردہ نیش
سجدہ می آریم بر روے بتاں	کافران عشق را اینست کیش

تمام شد فیضی حکایتہاے عشق
گرچہ ما گفتیم از صد بار بیش

چہ میپرسید از کاخ بلند عشق بنیادش	کہ خاک از دشت مجنونست و سنگ از کوہ فرہادش
چنیں کز نالہ شبہا قرارے نیست مجنوں را	کجا آرام خواہد بود مرغاں را ز فریادش
چو فرہاد بلاکش کند جوے شیر دانستم	کہ در تعلیم ایں فن غیر شیریں نیست اُستادش
فراموشی گزید آں شوخ و بردانہ یاد خود ما را	رفیقے نیست کز خیل فراموشاں دہد یادش

بود ہر بندہ را روے آزادی ولے فیضی
چنیں شد بندۂ خوباں کہ نتواں کرد آزادش

جفا پسند باں حسن بے عدیل مباش	بیک نظارہ کہ روزے کنم بخیل مباش
ز خون دیدۂ ما آبروئے حسن بجوے	خیال سوختۂ جام سلسبیل مباش
یقین کاری سرگشتگی ذرہ مجوش	با آفتاب مگو کیں قدر جمیل مباش
چو آبروے مرا بستہ اند بوالہوساں	برنگذارد گر جوئی حسن سبیل مباش
مہر بتخانہ خرابان خود گمان ہوس	باین گداختہ بتاں ازیں قبیل مباش

زمانہ با پۂ آشوب مائل است تو ہم ‏— بکارسازی فتنہ را وکیل مباش

سرے بہ تیغ منہ بے نظارۂ فیضی
بدست تنگدلاں بے دیت قتیل مباش

ہرجا سخن طراز و عبارت فروش باش ‏— در بزمگاہ ما چو رسیدی خموش باش
مشاطگان ما بگلو سرمہ میکشند ‏— در شہر ما زبان بستانند گوش باش
بدست را بکاسۂ سر شیشہ بشکنند ‏— از جام ما چو بادہ بنوشی خموش باش
در روزگار ما ز دو رنگی گزیر نیست ‏— مے در پیالہ افگن و خونابہ نوش باش
اے محتشم حریفئ رندان نہ حد تست ‏— جامے بدست گیر و سبو بر دوش باش

فیضی سخن ز نشئہ تجرید میکند
گوشی بشاہراہ پیام سروش باش

اے عشق بیا صیرفئ دیدۂ تر باش ‏— قیمت نہ آب رخ و خوناب جگر باش
چشم است کہ سرچشمۂ پاکان نیاز است ‏— خواہی ہمہ تن پاک شوی پاک نظر باش
شاید بسعادت گل بختے شگفانی ‏— شبگیر کن و ہمنفس باد سحر باش
در آہن و آب آں رخ زیبا نتواں دید ‏— گر عاشقی از شیشۂ دل آئینہ گر باش
کمتر نتواں از نفس سوختہ بودن ‏— باشد کہ بدل راہ بری گرم سفر باش

فیضی چہ بری حاجت خود بر در کعبہ
یک آہ ز دل سردہ و دنبال اثر باش

ایکہ داری سر نظارۂ تمثال خویش ‏— سرمۂ دیدۂ خود ساز ز خاکستر خویش
اوج عشق است کہ یک جلوہ پرواز انجا ‏— نتوانی اگر از برق کنی شہپر خویش

عمرِ من کشتیِ امید بساحل نبری
تا بطوفانِ بلا خود نشوی لنگرِ خویش

دیدهٔ باید از ابرو و مژگاں بکنار
تا بآں دیده شوی صیرفیِ دلبرِ خویش

چند آغوشِ خیالِ تو پریشاں گردد
خویش را به که دگر گرد کنی دربرِ خویش

آستینها بسلامت نگذاری دامن
گر بدانی قدرے قیمتِ چشمِ ترِ خویش

فیضی از گوهرِ والاے تو حیرت دارم
کہ کسے چوں تو نشد ایں ہمہ صیقل گرِ خویش

صبحدم پیشِ من آمد صنمے حلقه بگوش
فتنه اش غمزه تراش نگهش غمزه فروش

دورباشِ نگهِ ترکِ سیاه انگیزش
صف صف انگیخته در پیش ز مژگاں چاوش

نازورده چو گل در تازه بهارِ چمنش
گرد برگرد دلیر زده سر هر بگوش

گوییا پرده برانداخته از چهره پری
یا مگر فتنه بساں آمده از غیب سروش

گفت این هم و هم صحبت درین وقت ترا
غنچه بودن لب و نوخیز و به گلگشت بکوش

لاله و گل چمن خنده زناں لب برلب
سرو و شمشاد بهم جلوه کناں دوش بدوش

چیست با شد همه مرغانِ چمن نغمه سرا
چوں تو جبریل نشسته طائرِ قدسی خاموش

گفتم امروز سرِ خود نتوانم برداشت
که خمارِ سه دوشینم سرم آورده بجوش

گفت ملے مست الهی تو و آنگاه خمار
حکمت آموخته باده حکیمانه بنوش

ایں چه کیفیت که شنگیم شوی از مے روش
غیر دودے نبود در سرت از آتشِ دوش

گفتم از مائده ام ایں طبقِ تازه بگیر
لے که برداشته از طبقِ من سرپوش

نیم آں مست که در انجمنِ مغبچگاں
بشتم باده و چوں باده کنم جوش و خروش

نیست مقصود ز مستی بجز اینم که دمے
رخت بیروں کشدم وغدغهٔ مرگ ز هوش

گفت خواہم دہمت گوہر شب تاب بدست
گرت آویزہ کند گوش دلِ پندنیوش

شاہد ہرگز نہ شوخیست کہ مستت نکند
خواہ ہشیار ہی از تجو خواہی مدہوش

پہلوے ہوش ازیں نادرہ ہمخوابہ بدزد
کر بناچار ترا تنگ کشد در آغوش

گفتم از حرف تو دیباچۂ فیضی پرشد
بعد ازیں جاے سخن نیست دگر ہیچ بگوش

چنیں کآوردہ در خواب سحر گاہ گشت خونابش
مگر بادِ صبا بیدار سازد از شکر خوابش

امیدم را کنارے نیست پیدا بعد ازیں خواہم
بشویم دست ازیں دریا و گوہرہای نایابش

من و غواصی بحر محبت گرچہ مے دانم
حبابے ہم نیارم دست بیروں از گردابش

مگر شد در حریم کعبہ ترسا زادۂ کامشب
فروغ شیشۂ مے مید ہد قندیل محرابش

مرا ناگہ گذر افتادہ در بزم قدح نوشی
کہ دارد بوے خون مے پرستان بادہ نابش

اگر غلطم بخاک و خوں چہ غم تا زکِ نہالی را
کہ در آزار دارد بستر و بالین و سنجابش

قبول نظم فیضی ایں قدر دانم کہ در مجلس
ز بہر گرمیِ ہنگامہ میخوانند احبابش

بگذار تیغم کشتہ مرا زیر پاے خویش
خونم حلال اگر طلبم خونبہاے خویش

یک دید نیست جاں بہواے تو باختن
از ما دگر چہ میطلبی رونماے خویش

دل را ہمہ بخونِ جگر آب دادہ ام
پروردہ ام بلاے خدا را برلے خویش

افسونِ دوستی بدلِ من وبال باد
بیگانہ اگر بکنم آشناے خویش

گفتی ترا بحالتِ مجنوں چہ نسبت است
دارد در عشق مرتبہ ہرکس بجاے خویش

در سینہ دارم آتشِ عشق از گیا چہ سود
اُفتاد طبیب ہرچہ سوزی دوائے خویش

فیضی رسید کشتیِ عمرت بموج خیز
از ناخدا امید ببر بر خدای خویش

خوشا نشاط نهادی ببزم خاص الخاص
هوس پیاله کشِ شوق و آرزو رقاص

نه عشوه را ز کمندِ نظر امید نجات
نه غمزه را ز فریبِ هوس مجالِ خلاص

ز بزمِ عشرتِ ما غافلند بوالهوسان
عوام را نبود ره به پیشگاهِ خواص

بهر جفا که دلت میکشد مکن تقصیر
که چینِ شکوه نباشد بچهرهٔ اخلاص

دلیر باش بقتلم که در شریعتِ عشق
ز بهر کشتهٔ خوبان نگفته اند قصاص

جگر گداخته باید ز آب دیده چه سود
که کیمیای محبت غنی بود ز رصاص

عجب ترا ز دلِ فیضی ندیده ام طلسم
که هم گهر بود و هم محیط هم غواص

گو بخت گو شکنجهٔ گردون شوم خلاص
ور پای بندِ عقل چو مجنون شوم خلاص

روی نجات نیست گرفتارِ عشق را
یارا ازین بلای خدا چون شوم خلاص

ای پند گو بعشق ز افسانه ام چه سود
من زین بلا عجب که بافسون شوم خلاص

خونابه میچکاندم از دیده دمبدم
وه چون کنم کزین دلِ پرخون شوم خلاص

خواهم بآن نگاهِ فسونگر برم پناه
کز سحر آن دو نرگسِ مفتون شوم خلاص

تا تا غبار دل شد و اندرونِ من
مشکل که از ملامتِ بیرون شوم خلاص

فیضی من آن نیم که ز غمهای روزگار
از صوتِ چنگ و نغمهٔ قانون شوم خلاص

ز جوهر و عرض از من مپرس ای معترض
بجوهرِ لبِ او بین ز خال و خطِ اعراض

سوادِ خط به بیاضِ رخت چه موزون است — کسے نبرده بدینساں سواد را به بیاض
چنیں که شمع ز تاب رخ تو مے لافد — سزد که قطع زبانش کنند از مقراض

اگر به پیش تو گویم حالِ خویش مرنج
بعرضِ ما نگر و یک زماں مکن اعراض

به بند دیده که در چشم عارفِ مرتاض — حجابِ ظلمت و نور است ایں سواد و بیاض
نظر بنقطهٔ دل کن که هیچ نگشاید — ز فلسفی و خیالِ جواهر و اعراض
مباد از همه عالم وصال خوباں را — غرض جز اینکه به بند دیده از اغراض
خوش آں دو یار ز اغیار قطع کرده امید — تهی دو دیدهٔ پیکاں بسینه چوں مقراض
بدردهاے محبت صبور باش و منال — که از مسیح نیاید علاج ایں امراض
سموم پرور عشقم ز بوستاں فارغ — سرِ مرا نبود برگ رنگ و بوے ریاض

بهر صحیفه که دیدیم شعر فیضی را
نوشته اند بعنوان او هو الفیّاض

قبله را روی صفا سو تو فرض — کعبه را سجدهٔ ابروے تو فرض
بر درِ کعبه مسلماناں را — نیتِ طاعتِ هندوے تو فرض
بیگنه ریختنِ خونِ کساں — همه بر گردن بازوے تو فرض
دل شهرے بشکنج آوردن — همه در سلسلهٔ موے تو فرض
سر خلقے به کمند آوردن — همه بر غمزهٔ جادوے تو فرض
بنظر بندی صاحب نظراں — سحر بر نرگس جادوے تو فرض
سر طاعت بزمین فیضی را — در طوافِ حرمِ کوے تو فرض

ردیف ط

یارب بپاکبازیِ رندانِ این بساط
کز ششدرِ غمم برہاں مہرۂ نشاط

چندیں ہزار کاسۂ سر ذرّہ ذرّہ شد
در سنگلاخِ عشق قدم نہ باحتیاط

اے صد ہزار نالہ کراز تند باد غم
باغِ جہاں تہیست زگلہاے انبساط

گر خونِ دل خورند حریفاں بجاے مے
ساقیِ گرم خوں نکند میل اختلاط

بردار صفحۂ املِ خود کہ عاقبت
نہ دفترِ سپہر بفتید ز ارتباط

مکشا بہ تنگناے جہاں محملِ امید
دانا نہ ساخت برگِ اقامت دریں رباط

فیضی تو پاکباز کہ از بازیِ قضا
منصوبہ عجب بنشیند دریں بساط

تکو تراش خط از گردِ روی اوست غلط
کہ نیست سبزہ را احتیاج سبزۂ خط

ز سرِّ خالِ لبِ او کسے نشود آگہ
کہ بہرہ مند بود از رموزِ علم نقط

شبِ وصالِ من و دیدنِ رخش کہ بسست
برائے روشنیِ روز آفتاب فقط

ہوا کہ جلوۂ طاؤس داشت عنقا شد
دریغ خونِ کبوتر نخواستیم ز ربط

بنامرادیِ خود ساختم کہ از خوباں
مرادِ دل نتواں یافتن بہیچ نمط

بلند و پستِ جہاں کردہ ام نظارہ و لے
کجاست تازہ نہالے چو او بحدِ وسط

نوائے کلکِ تو فیضی ببزمِ خسروِ ہند
بہ از ترانہ چنگ ست و نغمۂ بربط

بر صفحۂ روے او بنگر خط
استادِ قضا نوشتہ سر خط

یاقوت لبِ گہر فشانش
آوردہ بروں زمشکِ تر خط

این تازه رقم که بر رخ اوست
خطّیست لطیف تر ز هر خط

هر خط که نوشته ایم فیضی
مضمون وفاے اوست در خط

ردیف ظ

چو روے ساده نباشد ز جام باده چه حظ
ز باده که ننوشی بروے ساده چه حظ

گرفتم آنکه لب سلسبیل جاے تو شد
اگر نه می کشی از دست حورزاده چه حظ

اگر عقیق لبے کام جان ما ندهد
ولے چو گوهر یکتا ز دست داده چه حظ

اگر نه از لب ساقی هوس بکام رسد
حریف را بقدح لب بلب نهاده چه حظ

ز دل اگر نگشاید گره گل اندامے
چو غنچه صد گره زر ترا گشاده چه حظ

زمانه گو مرسان شربت اجل بلبم
که زهر نوش بلا را ازین زیاده چه حظ

بدست دامن گل گر نیایدت فیضی
چو خار بر سر راه چمن فتاده چه حظ

بکام اهل وفا تلخی عمت کم نیست
که تلخکام بلا را ازین زیاده چه حظ

جهان چو آئینهٔ حسن اوست اے زاهد
سر خیال بزانوے غم نهاده چه حظ

کجاست باد که چون گردباد برخیزم
چو خاک این همه بر آستان فتاده چه حظ

ز قیل و قال چو محظوظ نیستی فیضی
خیال مدرسه کردن باستفاده چه حظ

مارا نبود صومعه و دلق و مرقع
مائیم و مقام طرب و شاهد برقع

مشکل که رود از دل زهاد سیاهی
این دانه کجا سبز شود در همه مزرع

خواهی رسدت مرتبهٔ بے سر و پایان
از تاج مکلل گذر و تخت مرصع

در دیدهٔ صاحب نظر آن چشمهٔ قیر است — هر دل که نه خورشید ازل را شده مطلع

سر بر زده نور رخ او از دل تنگم — ما هیبت برون تافته از چاه مقنع

از غیرت چشم تو بر هم شده مجلس — در حلقهٔ زلف تو پریشان شده مجمع

فیضی سخن عشق بسر بود و لیکن
شمشیر زبان تو رسانید بمقطع

شبی بخواب سر کوی یار شد طالع — غریب واقعهٔ رو نمود فی الواقع

بجز خیال تو در خواب من نمی آید — خوش آن کسی که بخواب خیال شد قانع

کجاست عارف آگاه تا نظاره کند — ز خط و خال تو چندین صنایع صانع

نتیجه نه بد پیش یار دعوی عشق — بهر مقدمه چون خصم پیش شود مانع

بیا بمیکده فیضی رموز عشق آموز
چرا بمدرسه اوقات میکنی ضایع

ردیف غین

ای از فروغ شمع بدور رخت فراغ — رویت چراغ حسن و خطت سایهٔ چراغ

در دور خط خوش شدم نظارهٔ رخت — آری بنو بهار خوش آید تماشای باغ

جستم نشانهٔ دل گم گشته از غمت — او خود مرا بکوی بلا می دهد سراغ

دود چراغ مدرسه تر کرد چشم من — حاصل نشد ز مدرسه جز خشکی دماغ

فیضی ز عشق لاله عذاران تراچه غم
گر جامه چاک چاک شد و سینه داغ داغ

چرا فتاده سگ او ز حال ما فارغ — که آشنا نشده نا آشنا فارغ

بتان اگرچه شما فارغید از غم ما — ولے نه ایم دمے از غم شما فارغ

بشکر آنکه تو سلطان ملک حسن شدی — مشو ز حال اسیران بینوا فارغ

تو اے طبیب بآں شوخ جور پیشه بگو — که دردمند ترا دیدم از دوا فارغ

نمیرویم بصد جور از درش فیضی
بر آستان وفائیم از جفا فارغ

ردیف فاء

زهے به زیر لبت صد هزار حرف شگرف — لطافت لب لعلت نموده جوهر حرف

خوش است بر رخ من خون دل ز دیده روان — چنانکه بر ورق زرد جدول شنگرف

عجب که زنده دلان از حیات بشمارند — دو روزه عمر که در عاشقی نگردد صرف

در آب دیدۀ عاشق اگر نظر خواهی — که این گهر نتوان یافت جز بچشمۀ ژرف

فگنده شیر دلان را به تیر غمزه و نیست — شکاری که ز فتراک او نه بندد طرف

اگر گداخته افتد فلک ز آتش آه — بچشم مردم افسرده دل نماید برف

مگو بسنگدلی راز میکشان فیضی
که هیچ محتسب خم شکن بود بے ظرف

بادۀ صاف هست و محتسب ناصاف — درد کش را که میدهد انصاف

با که گوییم که میدرد ساقی! — پردۀ عاکفان ستر عفاف

عقل از کف سپر بیندازد — عشق هر جا کشد کمان مصاف

آهوے مست من اگر انیست — شیر نر بر زمیں گذارد ناف

گفتم از حسن دیده بر بندم — چکنم با نگاه دیده شگاف

برسرِ چار سوی رُسوائی | گوہرِ عشق را منم صرّاف

فیضی از حرفِ عشق لب بربند
پیشگاہِ ادب رسید ملاف

ردیف ق

بصد جفا چو شدم از تو مبتلاے فراق | گہ از جفاے تو نالم گہ از جفاے فراق
کسے بداد فراقت نمیرسد ہرگز | مگر وصال کہ اومید ہد سزاے فراق
جُدا ز وصلِ تو خوں میرود ز دیدۂ ما | بیا کہ با تو بگوئیم ماجراے فراق
غمِ فراق ز ما تا ابد نخواہد رفت | کہ بودہ ایم ز روزِ ازل براے فراق

بقصدِ کشتنِ فیضی شدند ہر سہ یکے
جفاے ہجر و غمِ دُوری و بلاے فراق

برکن دل از کتاب و منہ چشم بر سبق | تا چند درمیانہ چو دیوار ہر ورق
کے از شگافِ خانہ کشاید درِ حضور | از تیغِ عشق پردۂ دل را نکردہ شق
ہر سطر را گمانِ رہِ راست بُردۂ | کج رفتۂ مرو کہ نہ این است راہِ حق
تو چشم بر سیاہی و بہر تو کردہ چرخ | چندیں ہزار گوہرِ رخشندہ بر طبق
پیوستہ گرمِ بحث و جدل ہمیت ولے | نبود نتیجۂ تو ز گرمی بجز عرق +
دائم دلِ تو چشم نبو شد ازیں رقم | تا خود ز نیم جانِ تو باقیست یک رمق

فیضی ز من نگارشِ حرف و نقط مپرس
کز ہر کہ سادہ لوح بود بردہ ام سبق

ردیف کاف

سبحانک سبحانک ما اظهر برهانک | ما ابین بنیانک ما اعظم سلطانک

خلقے بر جہت پویاں دیدار ترا جویاں | در ہر نفسے گویاں سبحانک سبحانک

اے پرتو مہر از تو مہ آئینہ چہر از تو | نہ کاخ سپہر از تو ما ارفع بنیانک

ذاتت ز نگاں برتر حمدت ز زباں برتر | شکرت ز بیاں برتر ما احسن احسانک

حرف تو کجا خواند وصف تو کجا راند | کنہ تو کجا داند ایں عقل پریشانک

شوق تو مرا در دل سوے تو دلم مایل | دریافتنت مشکل ما اصعب وجدانک

فیضی ز رہ وجدان در معرفتے حیران
والعجز عن العرفان قد اکمل عرفانک

آمدی اے قبلۂ جانہاے پاک | خیر مقدم مرحبا روحی فداک

تا نہادی پا بہ نعلین حرام | صار من خیط البصر حبل الشراک

گر غبار آلودہ گشتی باک نیست | اے ہزاراں دیدہ در راہ تو خاک

از نظر ہر چند میکردی جدا | انت من قلبی محال الانفکاک

دل بجا آمد کہ با فریاد شوق | ارتقی عینی علی اوج السماک

چاک پیراہن چہ مے پرسی ز من | دل ز چاک سینہ بنگر چاک چاک

فیضی از ہجراں چہ مے نالی بنال
دلخراش است ایں خروش دردناک

اگر در دیدہ مے آئی رہ اینک | وگر دل مے بری بسم اللہ اینک

دل من مے طپد از جلوہ ہایش | کہ مے آید ندا لم وہ وہ اینک

شب و روز آہ من گردوں شگافست | گواہ حال من مہر و مہ اینک

خیالش چوں تواند رفت بیروں
که چشمم بستہ خوں تہ بر تہ اینک

من و محنت سرائے نا امیدی
حریف عشق را خلوتگہ اینک

برائم تازہ ایانِ وصالت
کنم دستِ تمنا کوتہ اینک

بقصدِ جانِ فیضی اے جفا جو
ملکش تیغ ستم شاہنشہ اینک

اے قدرت نازک و میان نازک
کمرت نیز ہمچنان نازک

شود آزردہ در سخن گفتن
بس کہ آمد ترا میان نازک

در تبسم شود لبت رنجہ
کہ بود جوہرش چو جانِ نازک

پیشِ حشمت نمی کنم فریاد
کہ بود طبعِ ناتواں نازک

عمرہا شد کہ عاشقِ اویم
دل ہماں سخت و جاں ہماں نازک

تیز نتواں بسوئے او دیدن
لبکہ شد خوئے آں جواں نازک

فیضی اہلِ زمانہ را بگذار
پند بشنو کہ شد زماں نازک

ردیف لام

در مدرسۂ عشق نخوانند رسائل
ایں مسئلہ معلوم شد از خواندنِ مسائل

در نفی سوئے کوش کہ اسرارِ ولایت
اثبات نکردند بہ ترتیبِ دلائل

در دیدۂ ما نیست بجز جلوۂ معشوق
عاشق نبود مائل ہر شکل و شمائل

بس صورتِ مطبوع کہ خونابہ غم شست
آنا نشد از لوح دلم نقش زوائل

فیضی نبرد سجدہ بمحرابِ عبادت
شود اچو با بروئے بتاں ساختہ مائل

زہے ز تیغ نگاہت جہان جہان مقتول
اجل نکردہ ز قربان غمزۂ تو عدول

چہ فتنۂ تو کہ در دور غمزۂ تو شدند
مژگان قیامت ز کار خود معزول

دو چشم روح فزائے ترا چہ استغناست
کہ جان خضر و مسیحا نمیکنند قبول

بروزگار نخواہی کہ زندہ ماند کس
چہ نازکی کہ شدی از حیات خلق ملول

چہ احتیاج بنامحرمان عشق کہ نیست
میان عاشق و معشوق غیر شوق رسول

بوصف خیال تو صد حرف تازہ میگفتم
اگر نہ قصۂ زلف تو میکشید بطول

کجاست روئے خلاصی ز دست فیضی را
کہ بستہ پائے دل او بطرۂ مفتول

تا گرفتی بدل و جان منزل
دل ز جان رشک برد جان از دل

عشق دلخواہ و ملامت جانکاہ
مرگ آسان و جدائی مشکل

عقل و دانائی ملامت فرمائے
صبر دیوانۂ زنجیر گسل

جان من اینہمہ نادانی چیست
در دلم باشی و از دل غافل

شاد بنشین کہ شہیدان محبت
خون خود را بتو کردند بحل

در گرفتہ آتش حسن تو بدل
وہ چہ شمعی کہ بسوزی محفل

نیم جان ماندہ ز غم فیضی را
ماندہ از زندگی خویش خجل

سیاہ شد عشقت عنان از دست دل
می برد تاب و توان از دست دل

بر فراز شاخسارے شد کہ از دست شست
دل بجان و من بجان از دست دل

ہوسے و چشم نشستہ در صحرا نہاد
این ز دست دیدہ آن از دست دل

دہ چہ دانستم کہ آخر عاقبت
دہ بلاے ناگہاں ازدستِ دل

دل اگر این است خواہد شد خراب
ایں جہان و آں جہاں ازدستِ دل

دل بفریاد آمد ازدستِ زباں
بس کہ بینالد زباں ازدستِ دل

سیر شد فیضی زعمرِ خود ہنوز
میخورد خوں ہمچناں ازدست دل

اَتَانِی رَسُوْلٌ وَّ اَنَّ الرَّسَائِل
لَقَدْ سَرَّ قَلْبِیْ بِتِلْکَ الْوَسَائِل

زطی ظروفِ حروفش ہویدا
اُلُوْفُ الْمَعَانِیْ صُنُوْفُ الْفَضَائِل

گہے گشتہ تعویذ بر بازوے دل
گہے بودہ بر گردنِ جاں حمائل

چہ نقشِ بدیعیست کز پردہ سرزد
زہے حسن قول و زہے لطف قایل

عباراتِ آں از محبت نطا ئر
اشاراتِ آں بر عنایت دلائل

بنامِ زہے کعبۂ پاکبازاں
کہ دلہاے پاکاں سوے اوست مائل

علیُّ المراتب سنیُّ المناقب
حریُّ المحامد رضیُّ الشمائل

زہے آفتابے کہ با ذرّہ قدراں
بآخر رساند عہودِ اوائل

ز دریا دلی مستفیض است فیضی
کہ بر درگہش ہفت دریاست سائل

تختۂ مشق خیر و شر مائیم
از بد و نیک مختصر مائیم

سر بسر پیشِ ما ہنر عیب است
عیب جویانِ بے ہنر مائیم

آفتابے نہفتہ دردلِ ماست
شبِ امّید را سحر مائیم

در کمینگاہ عشق باختہ سر
فارغ از بیم و دردِ سر مائیم

خرد منکر طلسم هستی را
که آتش عشق را سمندر مائیم

نیست ما را سرے بساغر مے
مست پیمانهٔ نظر مائیم

اگرچه داریم کنج تنهائی
محشر عشق را حشر مائیم

تیر باران عشق بر دل ماست
ناوک فتنه را سپر مائیم

فیضی از جام عشق بے خبریم
ما درین انجمن اگر مائیم

قصد من بے او اجل میکرد بازش داشتم
نیم جانے از برائے نیم نازش داشتم

هجر غافل کرده جانم برد از کف رهزنی
چشم قتل از غمزهٔ عاشق نوازش داشتم

وقت جان دادن نه بستم چشم تا فردائے حشر
بر امید وعدهٔ دیدار بازش داشتم

از زبان هندی چشم او بگفتم پیش کس
داستانها کز زبان سحرسازش داشتم

وه چه داشتم که رسولے جهان سازد مرا
دل که عمرے من تجلوگاه رازش داشتم

گوهر دل نازنینان را نیفتد قبول
ورنه من صد بار بر راه نیازش داشتم

داشتم فیضی دل خود بستهٔ نخل قدش
در میان عشقبازان سرفرازش داشتم

دکان عشق فرو چیده گرم بازارم
سر معامله با پادشاه خود دارم

پر است سینه پر از گوهر محبت شاه
بصد هزار متاع گران سبکبارم

نقد دین دل و دین میدهم به نیم نگاه
ببین معامله کن که راست گفتارم

بماهتاب خیالم مخوان که ذره صفت
ستاره سوخته آفتاب دیدارم

ترا که گوهر دل داده ام به نیم بها
اگر مضائقه در دین کنم گنهگارم

ز فرق تا بقدم هر سر موی من [illegible]ست — گمان مبر که درین خانه نقش دیوارم

بود جواهر اخلاص در دلم فیضی
که دارد اینهمه سرمایه که من دارم

تو در بهار حسنی و صد خار در دلم — گل به حسرت گران و سبک کوه بر دلم

آتش بمن مزن که نخواهد شدن جدا — کآمیخت با غم تو چو شیر و شکر دلم

دل کامجوی و دیده نظرباز چون کنم — سرتا بپای دیده ام و سربسر دلم

بوی جگر همی شنوم از کباب دل — کآغشته کرد عشق بخون جگر دلم

شبها ز بس که یاد تو دارد در آتشم — چون آفتاب شعله زند هر سحر دلم

گر آتش خیال در و غم نسوختی — از قطره‌های خون نشدی پر شرر دلم

آسان نمی‌توان دل فیضی ز دست برد
عشقست کوه آتش و در وی گهر دلم

ما نیم جان در آن شکن طره داشتیم — نیمی دگر بگوشهٔ ابرو گذاشتیم

خونین کفن بدار محبت بر آمدیم — در عاشقی دگر علمی بر فراشتیم

کشتی ما بورطهٔ گرداب فتنه رفت — صد دیده‌بان اگرچه بهر سو گماشتیم

جز سودگی خامه نیامد بدست ما — چندین هزار نقش تمنا نگاشتیم

شمع نظر نبود که در سر نسوختیم — تخم هوس نماند که در دل نکاشتیم

فیضی دلی که پهلوی ما بود متصل
از ما چنان ربود که گویی نداشتیم

ما لب ز نوش داروی سهراب شسته‌ایم — ساغر بزهر و شیشه بخوناب شسته‌ایم

کاشانهٔ طرب ز گل خنده رفته ایم
پیمانهٔ هوس ز تهی ناب شسته ایم

ای خاک خواری از رخ ما ننگ بهر چیست
ما آبروی خویش بصد آب شسته ایم

آسان نکنده ایم دل از بزم بیغمی
کز خون دیده دست ز احباب شسته ایم

زیبنده باد صندل تبت بر جبین ما
کز سر غبار سجدهٔ محراب شسته ایم

مهتاب تار میگسلد از کتان ما
کامشب بگریه بستر مهتاب شسته ایم

با ما که عاشقیم وهم از کیمیا حزن
آتش مکن که تو تر ز سیماب شسته ایم

فیضی امید هست که بر خود کنیم باز
چشمی که از غبار رهِ خواب شسته ایم

صنم که عربده انگیز گرم خو یابم
ستاره سوختهٔ آفتاب رو یابم

ز نیکوان نرسد غیر نیکوئی هرگز
همین صنم که بحال بداند نکو یابم

قدم ز هر سر مو کرده ام براهِ طلب
بصد هزار قدم راهِ وصل او یابم

رواست سجدهٔ صد قم بر آستانهٔ عشق
جبین که چهره بجو تاب دیده شو یابم

فتاده ام تا دیده ام بخاک نیاز
تو ای بهار کرامت وگر برو یابم

بجو بمیکده ساقی بگو به پیشان
که چون بدور تو من از تهی سبو یابم

بهجر ساخته خاموش طوطیم فیضی
بروی آئینه روی سخن نکو یابم

ما چو خورشید در جهان فردیم
وز همه دور دور میگردیم

در دل ماست مهر پیران
زین سفیدان بچهرهٔ زردیم

تا بخورشید عشق سرگرمیم
از هوای بهشت دل سردیم

نیست جز ذوقِ عشق و لذتِ درد — در جہاں آنچہ باخود آوردیم
شاہبازِ فرشتہ پروازیم — نہ چو کنجشک خانہ پروردیم
نیست مارا سرے بصحبتِ کس — ہمدمِ عشق و محرمِ دردیم

فیضی این آہ و نالۂ جانسوز
گر نمے بود ما چہ مے کردیم

ما آتشِ درونہ بہفت آب کشتہ ایم — وین نفسِ بیقرار چو سیماب کشتہ ایم
دردِ طمع بدشنۂ جلاد دادہ ایم — گاوِ ہوس بخنجرِ قصاب کشتہ ایم
ما رہزنانِ قافلہ پردازِ غفلتیم — بس کاروانِ فتنہ کہ در خواب کشتہ ایم
اعدا بجوئے ما کمرے بستہ اند ما — خود را بہ تیغِ غمزۂ احباب کشتہ ایم
مستان زصرصرِ نفسِ ما حذر کنید — شبہا چراغِ ماہِ جہانتاب کشتہ ایم
جائے کہ ارغنونِ وفا سازکردہ اند — خود را بہ نیم زخمۂ مضراب کشتہ ایم

فیضی زکیمیاے قناعت بکنجِ فقر
در بوتۂ گداز زرِ ناب کشتہ ایم

ساقی بردِ میکدہ بیتاب نشستیم — گو موج کہ ما در رہِ سیلاب نشستیم
خضرے بچکانید نمی در جگرِ ما — ہرچند درین دشت جگر تاب نشستیم
خاکسترِ ما بود کہ کوتاہ تصور — پنداشت کہ بر بسترِ سنجاب نشستیم
گردیدہ برآئیم زگرداب میندیش — کاندر طلبِ گوہرِ نایاب نشستیم
دیدیم کہ از کعبہ بجائے نرسیدیم — رو سوئے بت و پشت بمحراب نشستیم
فیضی بردِ دیرِ مغاں خاک نشین باش — انگار کہ بر مسندِ داراب نشستیم

ما شیشه بفرق دل بیتاب شکستیم
الماس بزیر قدم خواب شکستیم

هم کعبه و هم بتکده سنگ ره ما بود
رفتیم و صنم بر سر محراب شکستیم

تا راز ز خورشید بود خرقهٔ ما را
گز دلق کتان رنگ ز مهتاب شکستیم

از ساحل مقصود ندیدیم نشانے
صد کشتی اندیشه بگرداب شکستیم

تو رشته نگهدار که ما فقر نشینان
در کام هوس نشتر قلاب شکستیم

صد خضر دهان کرده پر از آب بحسرت
زین تازه خمارے که بخوناب شکستیم

نقد دل فیضی چو مه و مهر روانست
تا قلب سیه بر سر قلاب شکستیم

بے تو اے ماه چه سازم چه کنم
چه کنم آه چه سازم چه کنم

بخت برگشته من از عمر ملول
هجر جانکاه چه سازم چه کنم

دوست مستغنی و دشمن غالب
وصل دلخواه چه سازم چه کنم

آه نادیده رخش گر برسد
مرگ ناگاه چه سازم چه کنم

کنگرِ وصل بلند است و بلند
دست کوتاه چه سازم چه کنم

سفر عشق خطرها دارد
من درین راه چه سازم چه کنم

فیضی از سوختن من دلدار
نیست آگاه چه سازم چه کنم

ما آبروے بخت بسلطان فروختیم
باد هوس بدست سلیمان فروختیم

بستان سراے عیش برندان براے بست
تا یوسف مراد بهجران فروختیم

اے راهرو بچشمهٔ مهر کاروان ما
ما خون خود برنگ بیابان فروختیم

ای نوح رایگان مشو اینجا که سود تست — گر نیم قطره اشک بطوفان فرو ختیم

دادیم نیم جان بدو عالم ز دستِ هوش — جنسِ گران ببین که چه ارزان فرو ختیم

باشد مگر حقیقتِ تقوی شود پدید — رفتیم و می بصومعهٔ پنهان فرو ختیم

فیضی حدیثِ باز خراباتیان بپرس
کز مفلسی بمیکده دیوان فرو ختیم

تیغ زنی و سرو دهی ناوکِ فتنه بار هم — کافرِ سنگدل توئی ترکِ ستیزه کار هم

اینکه بناز سرکشی خوی تو استوار شد — وه چه شدی اگر شدی خوی تو استوار هم

پرده هزار دل شدی خانه نشین که ناز را — حسن تو پرده در شد و شرم تو پرده دار هم

بود بسنده چشم تو بهر فریبِ عالمی — خاصه که یار شد باو غمزهٔ سحر کار هم

از تو رسید ای صبا خاکِ درش بفرقِ من — ذرهٔ دیگری که هست دیده امیدوار هم

قاصد ازان مسافرم نیست خبر خدای را — نامهٔ من چه میبری نامهٔ او بیار هم

شاهسوار من گذر جلوه کنان برون که شد
خاکِ رهِ تو عالمی فیضی خاکسار هم

ما از وفا بدولتِ سرمد رسیده ایم — وز شاه راهِ عشق بمقصد رسیده ایم

بر آستانِ عشق که شد جای آسمان — از سروِ قامتانِ سهی قد رسیده ایم

دوزخ فسرده باش که ما با همه گناه — در گلشنِ بهشتِ مخلّد رسیده ایم

ما را چه التفات برد و قبولِ خلق — گر در زمانه نیک و گر بد رسیده ایم

عنقای همتیم که از دامگاهِ خاک — بر بامِ نُه رواقِ زبرجد رسیده ایم

بر دوشِ ما ردا سزد از نطعِ میکده — کز کسوتِ دو کون مجرّد رسیده ایم

فیضی رسیده ایم بدریا دلی کزو
در هر نفس بفیض محمد رسیده ایم

فیاض عالمیم که در پیشگاه عشق
از دوستی آل محمد رسیده ایم

شب در همه انتظار بردیم
صبرے وولے بکار بردیم

صد ناله هوس گسسته مائیم
صد گریه امیدوار بردیم

افسوس جگر فگار خوردیم
فریاد بخون نگار بردیم

با خود رستیزهٔ که کردیم
رنگ از دل روزگار بردیم

گفتی غم دل شفیع بودی
بردیم و هزار بار بردیم

مارا چه بلائیست در عشق
خودرا نه باختیار بردیم

فیضی ازیں جگر فشانی
گلدسته بنو بهار بردیم

هر کجا خاکیست بر باد غرور انداختیم
در محیط محنتش بردیم و غور انداختیم

تا جواهر دانها فراهم کرده بودند انجمن
زود در هنگامهٔ بطلان فتور انداختیم

ولہ

ما صد هزار مرحله از پیش رفته ایم
صد منزل آں طرف ز عدم پیش رفته ایم

مقصد پذیر نیست دریغا و گرنه ما
در هر قدم هزار قدم پیش رفته ایم

راهیست کز شوق آبله پا گام میزند
همراه صبر مصلحت اندیش رفته ایم

هر خسته را پیام ز ما کز جز حکیم
خوناب ریز با جگر ریش رفته ایم

بر ما کمان کشیده ملامتگران هنر
کز راستی چو تیر بکیش رفته ایم

فیضی چه حکمت است که در پیشگاه تو
پیوسته شاه آمده درویش رفته ایم

بیا که روی بمحرابگاه نور نهیم
بنای کعبهٔ دیگر ز سنگ طور نهیم

حطیم کعبه شکست و اساس قبله بریخت
بتازه طرح یکی قصر بی قصور نهیم

علو طاق حرم تا بسجده مصلحت ست
که داغ عشق به پیشانی غرور نهیم

تو قطع دیر فرو چین که ما قرابهٔ می
بشهپر ملک و طیلسان حور نهیم

ز جوش جرعه کشان صد قیامت انگیزیم
جهان جهان صراحی باده [illegible] نهیم

بجرعه که بسوزد دماغ خلوتیان
نقاب صومعه [illegible] نهیم

نفس بگرمی این بزم تا بکی فیضی
دگر بمجلس روحانیان بخور نهیم

هر نظم گوهری که بیاد تو گفته ام
دل رخنه کرده و جگر خویش سفته ام

از دیده صد نگاه فراهم نموده ام
تا گرد صد نظر ز رهٔ تو رفته ام

بربسته ام شگاف دل از پارهٔ جگر
تا بنگری که درد تو در دل نهفته ام

دارم هزار پاره دلی وه چه حیرت ست
کاندر خزان هجر تو گلگل شگفته ام

بیداری ستاره گواه است کز فراق
شب نگذرانده ام که بر آتش نخفته ام

چون نیست در میانه دوئی هم بیاد تو
با خود حدیث گفته و از خود شنفته ام

فیضی گمان مبر که غم دل نگفته ماند
اسرار عشق آنچه توان گفت گفته ام

گو عشق که زنجیرِ درِ کعبه گدازیم — وز بہرِ پرستش صنمے چند بسازیم

از پردهٔ درِ کعبه بریشم بستانیم — بر چنگ بہ بندیم و بمسیحی بنوازیم

وین کعبه که حجاج برافراخته آں را — انداخته چوں دیر اساسے بفرازیم

از بادهٔ گلرنگ بسجادهٔ طاعت — نقشے بنگاریم و بساطے بطرازیم

وز سنگِ سیہ مہرہ بسازیم و بمحراب — با مُغبچگاں شعبدهٔ چند ببازیم

پے کردنِ جمازهٔ دریں راہ ثواب است — بر قافلهٔ کعبه رواں مست بتازیم

برخوردهٔ ما خورده نگیرید حریفاں — سرمستِ حقیقت نه ریاکارِ مجازیم

بام درِ میخانه بہ از صد عرفات است — ما باہمہ سازیم و بناموس نسازیم

زمزم که بہ ریگِ حرم انباشته اولیٰ — لب تشنهٔ شورابهٔ او دست نیازیم

تحریمهٔ طاعتگہِ ما صبحِ ازل بود — گر مست بخوابیم که در عینِ نمازیم

اے معتکفِ زاویهٔ شہر کجائی — از پرده بروں آی که ما محرمِ رازیم

تا منزلِ مقصود زمانیم قدم نیست — محمل فگن بادیهٔ دُور و درازیم

ما کشتهٔ عشق و دگراں سختیِ محمل — آوردہ بہ بسمل که قربانِ حجازیم

فیضی تو و سالوس که در میکده ما را — عشقست و نیازے که بآں عشق بنازیم

تا چند دل بعشوهٔ خوباں گرو کنم — ایں دل بسوزم و دلِ دیگر ز نو کنم

سر بر نه زد زباغِ امیدم گلِ نشاط — تاکے ہوس بکارم و حسرت درو کنم

خواہم یکے بگوش کشم میلِ آتشیں — آتش بمغزِ عقلِ نصیحت شنو کنم

شاید عنانِ شاہسوارے تواں گرفت — گلگونِ اشک را قدرے گرم رو کنم

مرغانِ نامه بر بهوا پر بریختند | پیکانِ ناله را بپرش تیز رو کنم
اے ابرِ نو بهار گذاری بکشتِ من | تا شرحِ خاک بیزیِ خود جو بجو کنم

فیضی کفم تهی و رهِ عاشقی به پیش
دیوانِ خود مگر بدو عالم گرو کنم

عارضت بے نقاب مے بینم | شرفِ آفتاب مے بینم
خال و خطِ ترا بر آں عارض | همچو نقشے بر آب مے بینم
کے توانم شمرد غمها بیت | که غمت بیحساب مے بینم
لشکرِ عشق تا فرود آمد | ملکِ جاں را خراب مے بینم

دردمے خیزد از دلِ فیضی
سوزشے در کتاب مے بینم

هستیم بدامِ زلفِ او رام | یا دام که هست بهرِ ما دام
زلفت ز صبا رسد بهر آں چشم | یا دام که دیده است با دام
آرام کنی بدیده و دل | مثلِ تو ندیده ام دلارام
آغازِ خمار شد بیارید | آں جام که هست شوقِ انجام

در بندِ رخت چو گشت فیضی
آزاد شده ز کفر و اسلام

تا ابروِ کیش کماں شد و زلفش کمند هم | آنرا کشید بر من و ایں را فگند هم
مارا اگرچه زلفِ وے از پا فگنده است | خواهیم شد ز قامتِ او سر بلند هم
زنهار تا که تند میرود آں شهسوارِ حسن | مشکل اگر رسیم بگردِ سمند هم

امروز یار جلوه کنان آمد و گذشت
خوش دلپسند بود عجب دلپسند هم

ناصح گذار پند که فیضی ز عشق شد
وارسته از نصیحت و فارغ ز پند هم

کردی اکرام عاشقان به سلام
و علیک السلام و الاکرام +

آمدی در مقام عشوه و ناز
از کجا آمدی کجاست مقام +

سرو را بین که در چمن کرده
بهر تعظیم قامت تو قیام +

فیضی از عاشقان نکته سراست
میتوان یافت از ادای کلام

خوش آنکه وصف جمال تو رو برو گویم
درازئ شب زلف تو مو بمو گویم

صبا کجا است که زلف از رخت براندازد
روا بود که ترا شوخ تند خو گویم

دمے که یاد کنم همدمان میکده را
گه از پیاله که از خم که از سبو گویم

ازان میان و دهان میکند سخن فیضی
بیا که با تو رموز خیال او گویم

ز من گر دامن کشد آن مه چه سازم
عجب برگشته روزم وه چه سازم

گذشت از پیش من غافل چه گویم
نشد از حال من آگه چه سازم

ولا ایوان وصل او بلند است
کمند همتم کوته چه سازم

چه میپرسی ز من فیضی ره زهد
چو از مسجد شدم گمره چه سازم

کوهکن را تیشه دادیم و کار آموختیم
طرح نقش تخته سنگ هزار آموختیم

کارگاهِ چشمِ ما رنگیں بود از خونِ دل | ما ز پیرِ عشق ایں نقش و نگار آموختیم
نیست ما را اختیارِ خود بفنِّ عاشقی | نکتہاے عشق را بے اختیار آموختیم

فیضی از اشعارِ خود خواندیم پیشِ ہر کسے
دوستاں را چند حرفِ یادگار آموختیم

بے تو من زیستن نمے خواہم | ہمہ خواہند و من نمے خواہم
ہر کجا زلف و عارضِ تو بود | سنبل و نسترن نمے خواہم
رخصت آں دم کہ مے شود گلگل | سمن و یاسمن نمے خواہم
تا نہ بینند روے تو دگراں | شمع در انجمن نمے خواہم

دلِ صد پارہ بس بود **فیضی**
چاک در پیرہن نمے خواہم

ما بکویش خراب یک نظریم | نظرے میکنیم و مے گذریم
نگرانست دیدۂ دلِ ما | کہ چرا سوے تو نمے نگریم
ناصحا رہ بپیشِ تو ہنر است | بگذر از عیبِ ما کہ بے ہنریم
گاہ در مسجدیم و گہ در دیر | بتمناے دوست در بدریم

فیضی از ما مجو طریقِ صلاح
زاہداں دیگرند و ما دگریم

حریفاں رہِ دیر کردند گم | فَوَیْلٌ لَّهُمْ ثُمَّ وَیْلٌ لَّهُمْ
چنیں بیخود از مے کجا میشدیم | گر از خاکِ مجنوں نمے بود خم
بصحراے ہجراں نراندیم رخش | کہ نشگافت از خارِ بیداد سم

دمے باتو بنشینم آسودہ دل
کہ گردوں ہماندم بگفتا کہ قم

پئے دوست فیضی کساں یافتند
کہ کردند خود را دریں راہ گم

اے دہانِ تو نقطۂ موہوم
ہمہ اسرارِ غیب ازو معلوم
چوں دہانِ تو ہیچ نتواں یافت
زانکہ او نادریست کالمعدوم
فہمِ ہرکس بآں میاں نرسد
عقل حیراں بود دریں مفہوم
قصۂ عاشقی مگو اے دل
بگذار ایں خصوص را بعموم

فیضی اسرارِ عشق را ہرگز
نتواں یافتن بہ کسبِ علوم

دوش ماہے را براہے یافتیم
سالہا گشتیم و ماہے یافتیم
از فلک بودیم عمرے دادخواہ
ناگہاں درراہ شاہے یافتیم
سجدہ آوردیم بر خاکِ رہش
شکر لِلہ قبلہ گاہے یافتیم
سوئے ما یکبار دید از عینِ لطف
صد عنایت از نگاہے یافتیم
سالہا بودیم با غم مبتلا
از بلائے غم پناہے یافتیم
پیش روئے او کہ چوں گلزار بود
خویش را چوں برگِ کاہے یافتیم

فیضی از باغش چساں خندید گل
تا ازیں گلشن گیاہے یافتیم

شوخیت از بے اختیاری گر نگاہے کردہ ام
آں چناں رنجیدہ گویا گناہے کردہ ام
جانِ من خوش نیست ایں مقدار رنجیدن ترا
گر منِ بے صبر و دل بیشِ تو آہے کردہ ام

بود مقصودم که عشق خود نهان دارم ز خلق — اگر گذر بر آستانت گاه گاہے کردہ ام
بر سرِ راه خودم بینی و غافل بگذری — زیں روش بگذر که من هم فکر راہے کردہ ام

فیضی آں رندِ گدا طبعم که در طرزِ غزل
عرضِ حالِ خود بپیشِ بادشاہے کردہ ام

دل نهادی بدل آزاری یارانِ قدیم — جانِ من با دگراں خاص بکن لطفِ عمیم
هر که سر از خطِ حکمِ تو چو کاغذ پیچید — سرش از تیغِ جفا همچو قلم باد دو نیم
شبِ هجراں اگر آشفته دماغم چه عجب — که شمیمِ سرِ زلفِ تو نیاورد نسیم
نیست جز پرتوِ خورشیدِ رخت در عالم — که گهے نارِ خلیل است گهے نورِ کلیم
ساقیا قول حکیم است بنوشیدنِ مے — بود آیا که در آید بعمل قولِ حکیم
کرم و مرحمتِ پیرِ مغاں مے آید — باده در ده که خداوند کریم است و رحیم

فیضی از پیرِ مغاں فیض اگر میخواہی
توبه از زهدِ ریا کن که گناہیست عظیم

با ایں دلِ نا عاقبت اندیش چه سازم — با چشمِ سخن ناشنوِ خویش چه سازم
خوں نابه تراوش کند از هر بنِ مویم — با ایں نمکینان و دلِ ریش چه سازم
از گل بدناں می‌خلدم خار چه نالم — از نوش لباں میرسدم نیش چه سازم
آنجا که تو ساغر شکنی بر سرِ عاشق — مستانه سرِ خود ننهم پیش چه سازم

من خود سپر انداختم از عجز و لیکن
با عربده جویانِ جفا کیش چه سازم

با هیچ امید از گل اندیشه کشیدیم — در سینه دلِ خود به رگ و ریشه کشیدیم

از سرِ دلی بوی دمِ گرم نیآمد — بس نعرهٔ مستانه درین شیشه کشیدیم
انجم ز ستمگاری ما باز نماندند — هرچند بدین سنگدلان تیشه کشیدیم
آهن جگران تاب نیارند نیارند — جوری که ز دوران جفا پیشه کشیدیم

فیضی همه چون موج پدید آمد و گم شد
هر نقش که بر صفحهٔ اندیشه کشیدیم

دوش از فروغ می ره مهتاب میزدم — تا صبحدم بر آتش خود آب میزدم
از من کمند طرهٔ ساقی نبود دور — دستی اگر بعالم اسباب میزدم
مقصود جام باده و ابروی یار بود — کاول سر نیاز به محراب میزدم
هر که لبم بدور لبِ جام میرسید — کوسی سر بخنجر قصاب میزدم
تاثیر دام راهِ قدس داشت ساز من — راهِ هزار عقل بمضراب میزدم

فیضی شگفته بود من از باغ خاطرش
بوی بمغز عشرتِ احباب میزدم

شب بر امیدِ وصل و بر خواب میزدم — ز خون تازه بر دل آب میزدم
می در قدح لبالب و خون در گلو گره — تا صبحدم خروش جگرتاب میزدم
بختم بآسمان و زمین روی جنگ داشت — ناوک بماه و دشنه به مهتاب میزدم
بر روی دولتم درِ گنجینه باز بود — من هر زمان بگوهر شبتاب میزدم
گل زیر پای فتنه بر اقبال میشدم — ساغر بدست خنده به سهراب میزدم

فیضی سحر ز سینهٔ من رخت بسته بود
گر ناگهان چو فتنه درِ خواب میزدم

خطِ سبزِ لبِ جاناں دیدیم — طوطئے در شکرستاں دیدیم
گرد باغِ رخت آغاز بہار — سبزہ بر طرفِ گلستاں دیدیم
خوانِ حسنِ تو چو آراستہ شد — سبزئے گرد نمکداں دیدیم
لبِ تو چشمۂ حیواں بود است — خضر بر چشمۂ حیواں دیدیم
سایۂ خط چو برآں لب افتاد — کفر ہمسایۂ ایماں دیدیم
فتنۂ شد خطِ تو در دو لبت — بو العجب فتنۂ دوراں دیدیم

فیضی از خطِ لبِ او در دل
زنگ بر آئینۂ جاں دیدیم

ز چشمِ خواب بندش فتنہ را بیدار مے بینم — بلا معزول مے یا بم اجل بیکار مے بینم
شدم محوِ تماشای رخش گو جلوہ کمتر کن — قیامت گو مشو قایم کہ من دیدار مے بینم
ز بیدادش چناں شد زندگانی تلخ در عالم — کہ دیگر خضر را از عمرِ خود بیزار مے بینم
مدہ کو پردہ دارِ کعبہ ہرگز در حرم راہم — کہ من دیدار بیروں از در و دیوار می بینم
مگر بر شاخِ گل بانگِ انا الحق میزند بلبل — کہ چوں منصور آں سرمست را بر دار مے بینم
سبو خالی شد و افتاد دست از کار ساقی را — ہنوز آں مست را در کار خود ہشیار می بینم
مرا در پیشِ آں بت سجدہ کردن کے روا باشد — کہ از ایماں گرہ در رشتۂ زنار مے بینم
ملامت را بکویش گرمئے ہنگامہ یا بم — قیامت را ز تمکینش گرمئے بازار مے بینم

خدارا نامۂ بستۂ فیضی مخواں قاصد
کہ افسونِ جنوں در سطرِ ایں طومار مے بینم

من فترِ کون و مکاں یک یک مفصل دیدہ ام — اوراقِ تقویمِ فلک جدول بجدول دیدہ ام

لوحِ ازل بگشاده ام سرِّ ابد دانسته ام
تفسیرِ هستی کرده ام آیاتِ منزل دیده ام

نقشِ هیولی بسته ام تکمیلِ صورت داده ام
پایه بپایه گشته ام اعلیٰ و اسفل دیده ام

در چشمِ عارف از ازل فرقے نباشد تا ابد
اول در آخر خوانده ام آخر در اول دیده ام

یک نقطهٔ وحدت بود بر تختهٔ هستی عیاں
نقاشِ معنی بوده ام خطِ مسلسل دیده ام

زنگارِ هستی کے بود در گوهرِ والائے من
آئینهٔ روشن دلم کز عشق صیقل دیده ام

فیضی بلوحِ هستی بر عقل خط درکش که من
در کارگاهِ عاشقی دانش معطل دیده ام

در عشق بجز راهِ تمنا نکشودیم
یک عقده بجز آبلهٔ پا نکشودیم

از کوه بخونابهٔ پنهاں نگذشتیم
تا چشمهٔ خوں از دلِ خارا نکشودیم

خوں بست گره در دلِ سودا زده لیکن
هرگز گره از زلفِ چلیپا نکشودیم

آں غنچهٔ لب بستهٔ گلزارِ حیائیم
کز یادِ رواں بخشِ مسیحا نکشودیم

از عرصهٔ امید نظر بسته گذشتیم
چشمِ هوس از بهرِ تماشا نکشودیم

ابنائے زماں قابلِ پیوند نبودند
بر خلق درِ خلق و مدارا نکشودیم

فیضی ز ازل دست ادب بستهٔ عشقیم
یعنی کمرِ شاهدِ رعنا نکشودیم

مسلماناں ز خوئے نازکِ دلدار میترسم
همه ترسند از اغیار و من از یار مے ترسم

مبر اے همنشیں شبهائے مهتابم بکوئے او
که من دیوانه ام از سایهٔ دیوار مے ترسم

مبادا از اضطرابِ من دلِ نو آشنائے من
ازیں بے طاقتی میترسم و بسیار مے ترسم

دلم جمعست از هر دم فریبی هائے ابرویش
ولے از فتنهٔ آں غمزهٔ خونخوار مے ترسم

ندانم چون برآید کار من با چشم و زلف او | از آن عیار می لرزم وز آن طرار می ترسم

ندارم زهرهٔ دیدن بسوی ناتوان چشمش | رفیقان خنده زن بر من که از بیمار می ترسم

خدا را طعنه بر دهها سر و سمن مزن فیضی

که من مشت خسم از آه آتشبار می ترسم

ردیف نون

عید است عالم را دگر از جلوه بی آرام کن | در میل قربان با شدت از غمزه قتل عام کن

با چشم کافر دل گذر بر صف نشینان حرم | گر بشنوی غیر از دعا صد ره مرا دشنام کن

قندیل سوز کعبه را صد شعله در خرمن بکن | محراب ساز قبله را صد رخنه در اسلام کن

برق جمالت بس بود از بهر عالم سوختن | گر زان نسوزد از دلم یک شرره آتش وام کن

چون عاملان ناز را سازی بهر جا نامزد | آن غمزهٔ بیباک را سر فتنهٔ ایام کن

خورشید روی من بگه بگذر بسوی عیدگه | بخرام و از تیغ نگه صد قتل در هر گام کن

عید است فیضی تا بکی خونابه غم در کشی

امروز در بزم طرب بنشین و می در جام کن

ترک ستمگار من عربده سازی مکن | از پی تاراج دل دست درازی مکن

طفلی و ناکرده کار در صف مردان مزن | پرده نشینی هنوز معرکه تازی مکن

پایهٔ خوبی نگر سوی رقیبان مبین | خسرویت داده اند سفله نوازی مکن

طالب نظاره ایم پرده افگن ز روی | پیش صف راستان شعبده بازی مکن

زاهد از این شست و شو پاک نشدن مشکل است | تا دلت آلوده است خرقه نمازی مکن

غمزهٔ جادوگری بسته لبم از فسون | ای نفس آتشین سینه گدازی مکن

فیضی اگر عاشقی حرفِ تکلف گذار
تا سخن سادہ ہست نقش طرازی مکن

ای بجنون غرقِ تیغ نگہت غمزہ زناں
سپر انداختہ چشم تو ناوک فگناں

نازم آں تنگ قبا را کہ ز رشکِ قد او
پیرہن گشتہ کفن در برِ گل پیرہناں

آرمیدند شہیدانِ تو بر بسترِ خاک
چہ غم از حلّۂ فردوس باین بی کفناں

پند گو منع من از عشق نکویاں چہ کنی
نقشِ بت محو نگردد ز دلِ برہمناں

از اسیرانِ تو کس نیست بجاں کندنِ من
سنگ فرہاد فزوں آمدہ از کوہکناں

سبزیم بتماشاگہِ گلزار کہ من
غنچہ ساں تنگدلم از غمِ نسرین بدناں

بعد ازیں شب ہمہ شب فیضی و زہر آشامی
نوشِ جاں بادی نوش بشیرین دہناں

چنیں کہ اشکِ جگرگوں رود ز چشمِ ترِ من
مگر گداختہ شد از تفِ درونِ جگرِ من

تو تازہ کی نتوانی نشست در دلِ گرمم
بیا بدیدہ و بنشیں چو نور در نظرِ من

غریب و بیکسم افتادہ دور از سرِ کویش
بغیر جاں کہ برآید کہ میبرد خبرِ من

سحرگہاں چہ عجب گر زند در زار بنالد
کہ خواب میبرد از مرغ نالۂ سحرِ من

بتلخ عیشیِ من در زمانہ نیست حریف
چہ زہر بود کہ آمیخت بخت در شکرِ من

ہمای زلفِ تو بر اوجِ حسن بال فشاں شد
مباد سایۂ اقبال او جدا از سرِ من

نمیشوند بتاں نرم دل ز گریۂ فیضی
دریغ سنگدلاں غافلند از گہرِ من

زہی طراوت بند مشکیں غزالاں
بسروِ تو پیوند نازک نہالاں

بغیر از اسیرانِ زلفت که داند — پریشانیِ حالِ آشفته حالاں
بسامانِ من در جہاں کس نبودے — اگر ترکِ چشمت نہ کرد نالاں
از آں سرکشند از تو سرو و صنوبر — که کوته بود فکرِ بے اعتدالاں
بچشمِ عزیزاں مرا خوار دارد — به پیرانه سالی غمِ خورد سالاں
ببانگِ درا گوشِ لیلیٰ چو پُر شد — چه داند که چونست مجنونِ نالاں

بتاں گرم رقصند بر شعرِ فیضی
زبس جادو آموز جادو خیالاں

اے چشمِ تو شهرتِ پرستاں — زلفِ تو سوادِ کافرستاں
در فتنه گری دو چشمِ شوخت — ابروے ترا ز زیر دستاں
در چشمِ تو صد ہزار غمزه — ہر غمزه بصد ہزار دستاں
دیدیم ز قامتِ بلندت — آں فتنه که میکند به پستاں
در زلف دلے که مانده بودے — ہمچو سرِ زلفِ تو شکست آں
مائیم و ہزار گریۂ خوں — نے گریه که سر دہند مستاں

اے طالبِ دوست ہمچو فیضی
گر بر دو جہاں و ہند مستاں

بیا در رونقِ بازار بشکن — بچشمِ باغباناں خار بشکن
ز حد بگذشت نازِ کج کلاہاں — بشوخی گوشۂ دستار بشکن
که باشد یوسف از خلوت بروں آے — غرورِ شاہدِ بازار بشکن
قدح نوشاں ز پیشِ کعبه بگذر — ز بد مستی در و دیوار بشکن

اگر خواہی شکستِ عالمے را / دلم را بشکن و بسیار بشکن

گرہ از زلفِ عنبر بوے بکشاے / ببوے طبلۂ عطار بشکن

بہار آمد بیا فیضی چمن را / بنوکِ خامہ رنگِ کار بشکن

ہر کس کہ داد دل بتو خوں در دلش مکن / صیدے کہ رام ساختۂ بسملش مکن

در بزمِ او ز کاسۂ سر میکشند مے / اے بوالہوس برو ہوسِ محفلش مکن

اے رہ نورد بادیۂ کعبۂ امید / رہ دور میشود سخن از منزلش مکن

مجنوں بسوے لیلے اگر میکشد دلت / جز جذبِ شوق ناقہ کشِ محملش مکن

گرداب فتنہ است دریں بحرِ موجِ خوں / گوہر نچیدہ آرزوے ساحلش مکن

طاؤس چشم بست سزاوار اوجِ قدس / در پاے نغزِ عالمِ آب و گلش مکن

فیضی چنیں کہ جرعہ کشِ مجلسِ تو شد / عقل از سرش ربا و ز خود غافلش مکن

شرطست جاں بیادِ رخِ یار باختن / شطرنجِ غائبانہ بدلدار باختن

کاریست عشق بر سرِ ہم افتادہ بیشوا / نقدِ حیات در سرِ ایں کار باختن

سودائیانِ عشقِ تو دارند آرزو / صد خانماں بہر سرِ بازار باختن

تا خود کدام نقش ازیں پردہ رو دہد / مائیم و عشق با در و دیوار باختن

منصوبہ کجاست کہ خواہم دریں بساط / گنجینۂ دو کون بیکبار باختن

خوش وقت پاکباز حریفے کہ ہمچو من / رندِ بساط گشتہ ز بسیار باختن

فیضی حریفِ شعبدہ بازی گرفتہ / سر طشت با حریفِ تو ہشیار باختن

مطرب از سازے دلم خرسند کن
ناخنے گر میتوانی بند کن

گر ز قانون تو تارے بگسلد
رشتهٔ جانم باو پیوند کن

ساقی از می چند باشم تلخکام
خندهٔ زاں لعلِ شکر خند کن

از شکر خندی بہر ہوشِ مرا
بیخودم زاں بادهٔ گلقند کن

ترکِ من شکرانهٔ چشمِ سیاه
جانب عاشق نگاہے چند کن

گرچه میدانم نگردی آشنا
یک نگاہے آشنا مانند کن

چوں به فیضی نقش رسوائی نشست
پند گو برخیزد ترکِ پند کن

مستانه قدم نه بگل و لاله خراماں
کز شرمِ تو طاؤس کشد پای بداماں

دوشینه نه دی بر سرِ ما جامِ نکردی
اندیشه ز بدمستی خونابه بجاناں

مائیم و تہی دستی کونین که عشقت
ہم بیدل و دیں خواہد و ہم بیسر و ساماں

از ہا گسل سلسلهٔ مہر که بستند
پای دلِ ابدال بزنجیر سلاماں

خونابه گره میشود امشب بگلویم
ایں بادہ گوارا بلبِ سوخته کاماں

آں کز نفسش بوے دلِ سوخته آید
دل سوختگانش بشمارند زخاماں

تو از دلِ ناکام طلب باش که فیضی
کامِ دوجہاں یافت ز نایافته کاماں

جوشید دماغم چه گلِ تازه رس است ایں
گل کردہ جنونم چه بہارِ ہوس است ایں

زنہار دلا برگ و نوایت نفریبد
اے مرغ بہش باش که گلگوں قفس است ایں

تنہا ز سرِ جوشِ ہوس من نخروشم
نه جرعهٔ بدمستی بسیار کس است ایں

یک جلوه بغمزه افگن امروز بس است این | از شهپر عنقا است نه بال مگس ست این

صحبت بد یوزه گری نفس تو +
فیضی نفست گرم چه فیض نفس است این

ایکه لب زیر چسد میکردی ولب بر کیں | گر دمے در جیب داری مار هم اندر آستیں

از فسونسازی بے ترکیب معجون نفاق
داده جلاب هلاهل را قوام انگبیں

رخسار تست مصحف فرخنده فال من
صورت نبسته از قلم صنع در ازل
هر لحظه از تو مهر و وفا میکنم طمع +
سالے گذشت و ماه من امشب گذر نکرد

کلک قضا نوشته در حسب حال من
جز نقش عارض تو بلوح خیال من
بنگر خیال باطل و فکر محال من
اے وا اے گر چنیں گذرد ماه و سال من

فیضی مرا بمدرسه رفتن دگر چه شود
چوں قلقل شراب بود قیل و قال من

از مے کهنه یافت پیر کهن
چوں خط دور جام نیست نمطے
جام بر دست هر که بنماید
ساقی ما که عقل از نیست است
همه حیران طلعت اویند
حیرتے دارم ایں که در دهنش
فیضی از غیب میکند سخنے

سرو بن زین جهان بسے سرو تن
که نوشتند بر صحیفهٔ کن
انجم افلاک چوں سر ناخن
کل شئ فی وصف ذاته الالسن
حار فی نور وجهه الاعین +
صد سخن هست و نیست جائے سخن
لیکن نارسیده عیب مکن

ای ماهِ رخت قبلهٔ خورشید جبیناں
ابروی تو محراب دلِ گوشه نشیناں

بس گوشه گزیدیم ولے چشم تو آخر
شد باعثِ آوارگیِ گوشه گزیناں

در خواب کسے حالِ مرا یاد ندارد
این واقعه نشنیده ام از واقعه بیناں

عشاق بمیخانه و زهاد بمسجد
در عشرتِ آناں نگر و محنتِ اینان

ای دوست مجو جز غم و اندوه ز فیضی
از شادیِ ایام چه دانند حزیناں

ای بے خبر بو برطهٔ عالم نظاره کن
او را کناره نیست تو از وے کناره کن

خوابے که آفتابِ سعادت کند طلوع
هر شب ز گریه دامنِ خود پر ستاره کن

رخشِ فلک خوش است بنه پا در رکاب
بشتاب و سیرِ عرصهٔ عالم سواره کن

میخواهی از طبیب ترا چاره رسد
بیچاره باش و ترکِ تمنائے چاره کن

زاهد همیشه سر بگریباں چه میبری
بهرِ خدا که خرقهٔ سالوس پاره کن

گر میشوی مرید خراباتیانِ عشق
بر آستانِ پیرِ مغاں استخاره کن

فیضی اگرچه وصل ز یکبار بیش نیست
بارے تو آرزوے دلِ خود دوباره کن

خاست طوفانِ بلا روے بیکتائی کن
کشتیِ باده دریں حادثه دریائی کن

خاست طوفانِ غم از مے طرب افزائی کن
کشتیِ باده بموج افگن و دریائی کن

آتش است آتشِ طوفاں که تو جستنش خواهی
دیده را بانگهِ دور تماشائی کن

همدمے نیست کز و بوے وفاے شنوند
روے از بزم کش و خوے به تنهائی کن

چه کنم ز گریه نتوان غم وصل چاره کردن
که نشسته چشم نتوان بخوش نظاره کردن

من و خوی بی‌نیازی که بود طریق عاشق
ز هوا جدا نشستن نه هوس کناره کردن

ره و رسم پاکبازان نبود بشیوه سازان
هوس نظاره پختن نظر دوباره کردن

مپرس از قید دلها در کمند عنبرین مویان
که می‌بینم سلیمانان بزنجیر پریرویان

تو میدانی که آتش در من افتادست و میسوزم
کدام آتش که خاکستر شدم زین آتشین خوبان

بخند ای روزگار امروز بر حالم چو می‌بینی
بناکامی ز خود کامان عالم کام دل جویان

خوش آن گلگشت کز هستی بگرد گلستان گردم
حریفان مست از بوی گل و من مست گل بویان

ملامت بر زلیخا چون پسندم وه چه خوش بودی
بجای کف بریدی گر زبان طعن بدگویان

غبار آلوده می‌آیم ز گرد راه رسوائی +
دلم گم گشته را جویان ره گم کرده را پویان

بپای خود نمی‌کردم گرفتار هوس لیکن
جنون انگیز میکردند این زنجیر گیسویان

مترسان ای ملامت گر ز حرف عشق فیضی را
که من این حرف میگویم بجوش خود زبان شویان

ساقی بیک دو جرعه مرا تر دماغ کن
وز لاله گون پیاله دلم باغ باغ کن

عهد بهار و عهد جوانی غنیمت است
گل در شراب افگن و می در ایاغ کن

مهمان ماست حور و شد اشتیاق نسیم
فردوس را ازین خبر تازه داغ کن

شمع ایستاده پا بشبستان عیش نه
شاهد نشسته روی بعهد فراغ کن

ای آنکه از دلم طلب صبر می‌کنی
امروز در زمانه که دارد سراغ کن

آوازهٔ بلند درین باغ می‌خرند
ای عندلیب نغمه سرا بانگ زاغ کن

فیضی چه شد که از دلِ گم گشته فارغی
هان جست و جوی این گهرِ شبچراغ کن

امروز نیست همچو توئی ز دستِ حسن — مستِ شرابِ مستیِ جوانی و مستِ حسن
می زیبدت در انجمنِ دلبران سری — بنشین چو پادشاه بصدرِ نشستِ حسن
زلفِ تو می کشید دلِ عالمی بخود — زان پیشتر که عشق شود پای بستِ حسن
تا دلبران کمانِ ستم کرده اند زه — چون غمزه ات نجسته خدنگی ز شستِ حسن
بگذر بباغ جلوه کنان سروِ نازِ من — تا شاخِ گل ز دستِ تو یابد شکستِ حسن
فرقست در پرستشِ ما و امامِ شهر — او خود پرستِ صومعه ما بت پرستِ حسن

فیضی فتادهٔ قدِ شوخیست کز غرور
خورشید را بجلوه کند زیر دستِ حسن

دگر عید آمد ای ترکِ پریوش عزمِ میدان کن — کمیتِ باده را چون رخشِ رستم گرمِ جولان کن
اگر ناگه ز سربازانِ میدان گرد برخیزد — سمندِ گرم را در جلوه مستی خوی افشان کن
ز کشتِ آرزو یک سبزهٔ شادی نمی روید — سمومِ خشک سالی گرم شد از باده طوفان کن
بروزِ عید چندین چیست با من چینِ پیشانی — بدشنامم لبی بکشا و عالم را گلستان کن
مرا گو خار در دل شکن و خاشاک در دیده — تو با هر بوالهوس ریحان بجیب و گل بدامان کن
برافروزان رخ و خنجر بزعمِ غیر بر من زن — بیارا بزم و دشمن را بخونِ دوست مهمان کن

هوای رقص دارد در میانِ خاک و خون فیضی
چه اهمالست قربانت شوم برخیز و قربان کن

ردیف واو

چناں تنگست از شیریں لباں تنگ دہانِ او | کہ از تنگی نمے آید بروں حرف از زبانِ او

بزورِ قادر اندازی آں ابرو کماں نازم | کہ جز تیرِ قضا ننہاد گردوں بر کمانِ او

نگاہش بر زمیں افگند خلقے را چہ سحر است ایں | کہ کارِ صد توانا کرد چشمِ ناتوانِ او

گمانش اینکہ دارم طاقتِ فریاد و خاموشم | مسلماناں چہ سازم با نگاہِ بدگمانِ او

تصور چوں توانم کرد حسنِ او ز سر تا پا | کہ موئی گشتم از اندیشۂ موئی میانِ او

بود چشمش چناں گلگوں کز آں خوں میچکد گوئی | ہمیں از مجمعِ عاشق کشاں باشد نشانِ او

بگفتم حیلتے دہ یکدو روزے قتلِ **فیضی** را
بگفتا باز مانم گر اجل گردد زبانِ او

خوش آں زماں کہ یکے بود خانۂ من و تو | نبود راہِ جدائی میانۂ من و تو

تو تیغ بر کف و من سر بکف ہمیں باشد | میانِ اہلِ محبت نشانۂ من و تو

اگر وفائے من و بیوفائیت اینست | بیادگار بماند فسانۂ من و تو

تراست شعلۂ حسن و مراست آتشِ عشق | بہم بلند بر آید زبانۂ من و تو

حدیثِ لیلی و مجنوں شنیدہ میگویم | کہ فتنہ خیز تر آمد زمانۂ من و تو

دلا من و تو بہم زار زار بنالیم | ببزمِ عشق خوش است ایں ترانۂ من و تو

جواب ایں غزلِ تازہ ام مگو **فیضی**
ہمیں بود جدلِ شاعرانۂ من و تو

من در طلبِ دل شدہ دل در طلبِ تو | آوارۂ عالم شدہ ایم از سببِ تو

بر سدرہ و طوبی بہم پائے ولیکن | کوتہ بودم دست ز شیریں رطبِ تو

مستیٔ حریفاں ہمہ از بادۂ تلخ است | من مست ز تلخی کہ بر آید ز لبِ تو

اے ناقہ دلت سوختہ بر نالۂ مجنوں ۔۔۔ دائم نبود بیہدہ شور و شغبِ تو

نے مردہ مرا خواہی و نے زندہ گذاری ۔۔۔ درماندہ ام اے شوخ بخوے عجبِ تو

شدہ تیرہ جہاں در نظرم روزِ جدائی ۔۔۔ ایں روزِ سیہ دیدۂ بینا و شبِ تو

فیضی نگہ دبدست چیست بہ رویش
ترسم کہ برنجد ز طلب بر طلبِ تو

شہسوارِ عشق آمد اے سرم پامالِ او ۔۔۔ صد بلا در پیش و صد آشوب در دنبالِ او

شمع در فانوس از آں باشد کہ شبہا وصال ۔۔۔ پر زناں پروانہ چوں آید نسوزد بالِ او

گر نگوید حالِ خود عاشق ز حیرت پیشِ یار ۔۔۔ خامشی گاہِ تمنا بس زبانِ حالِ او

محملِ عمرم بہ ملکِ نیستی نزدیک شد ۔۔۔ اے اجل وقت است اگر آئی باستقبالِ او

ایں کہ از خالِ رخش داغِ دلِ من تازہ شد ۔۔۔ جز سیاہی دیدہ ام رنگے دگر از خالِ او

نے ہمیں مجنوں بپا افگند زنجیرِ جنوں ۔۔۔ پاے لیلیٰ ہم بزنجیر است از خلخالِ او

اے ملک در خاک از فیضی چہ میپرسی کہ نیست
غیرِ حرفِ نوخطاں در نامۂ اعمالِ او

اے عقل بخودم بر و اے من فدا ے تو ۔۔۔ جا نیست ایں کہ من نیم اینجا چہ جاے تو

داری ہوائے جلوۂ گم گشتگانِ دل ۔۔۔ سر میدہد بباد فنا نقش پاے تو

در وشت آرزو نبود بیم دام و دد ۔۔۔ راہیست ایں کہ ہم ز تو خیزد بلاے تو

مشکل کہ سیل دیدہ بگردش در آردت ۔۔۔ طوفانِ نوح ہے طلبد آسیاے تو

اے عشق خجست است کہ از دوشِ آسماں ۔۔۔ بر دوشِ خود نہم علمِ کبریاے تو

با آشناے خود نبود آشنا ئیم ۔۔۔ بیگانہ شو ز من کہ شوم آشناے تو

گرورگلیم مے طلبی معنیٔ فنا — رَو رُو کہ ہست ہر سرِ مُو خداے تو

احسنت فیضی ایں گلِ خلوت شگفتہ باش
تو در ہواے خود و جہاں در ہواے تو

اے بلا بر جانم از بالاے تو — در سویداے دلم سوداے تو
تیغ بر کف چند مستغنی روی — عالمے را کشت استغناے تو
از ہمہ بیگانہ مے سازد مرا — با رقیباں آشنائیہاے تو
جاے آں دارد کہ آئی جانِ من — در حریم دل کہ آمد جاے تو

زاہدا امروز چوں فیضی شدم
فارغ از اندیشۂ فرداے تو

بزمِ نشاطِ دوراں چوں نیست جاودانہ — ساقی بدہ پیالہ مطرب بزن ترانہ
صرافِ ذاتِ عشقیم از ذاتِ ما چہ پرسی — پیداست گوہرِ ما از اشک دانہ دانہ
زاہد بدورِ چشمت بیمار ساخت خود را — تا بہرِ بادہ خوردن پیدا شود بہانہ
گاہے ز سوے لیلیٰ تا نامہ بیارند — مرغاں بفرقِ مجنوں کردند آشیانہ

فیضی صریرِ کلکت بسیار دلخراش است
گردوں بچرخ آمد زیں صوتِ عاشقانہ

خطت برآمدہ اے ماہ چاردہ سالہ — ندیدہ است کسے آفتاب در ہالہ
بدورِ خطِ تو اے نوبہارِ حسن دریغ — کہ گشت دیدۂ نجمم سفینہ چوں ژالہ
فتادہ اند بصحراے غم شہیدانت — بچاک سینہ و داغِ فراق چوں لالہ
اگر نہ دردِ دلم در سگِ تو کردہ اثر — چرا است ایں کہ مرا بیند و کند نالہ

چہ باک فیضی اگر جامۂ تو چاک نمود
چو دل ز تیغ بلا شد ہزار پرکالہ

تا ز خط لعل لب خود عنبر افشاں کردۂ
آبحیواں را بخاکِ تیرہ یکساں کردۂ

دادۂ بر باد زلفِ خود بستی ہر زماں
خاطرِ جمع گرفتاراں پریشاں کردۂ

صد دلِ عشاق را از یک نمودن مُردۂ
آفریں بر تو عجب کارِ نمایاں کردۂ

کشورِ دل جلوہ گاہِ تست اے سلطان حسن
گرچہ ایں معمورہ از بیداد ویراں کردۂ

خرقہ پوشاں را کہ بر چرخ آستیں افشاندہ اند
پیرہن چاک از گریباں تا بداماں کردۂ

نیست گر طبعِ ترا نسبت بحیواں اے رقیب
نسبتِ آں لب چرا با آبحیواں کردۂ

فیضی از ہندوستاں جای دگر کم میبری
ہمچو طوطی جاے خود در شکرستاں کردۂ

گرہ زلف را کشاد مدہ
دل درد بستہ ام بباد مدہ

ہنرِ نوائی ما بغمزہ مگو
مست ما را سرود یاد مدہ

لب کشودی و ہیچ دم کردی
ساقیا می ازیں زیاد مدہ

بتو اے پادشاہ حسن کہ گفت
کہ مرادے بنا مراد مدہ

بار قیباں کہ مگر ہند ز عشق
راہِ بیداد گیرد داد مدہ

واعظا رند بے سرو پا ئیم
یادم از مبدا و معاد مدہ

طوطی ہند چوں توئی فیضی
زاغ را رہ دریں سواد مدہ

اے آنکہ چوں زمانہ بما مہرباں نۂ
برعکس آرزو چہ روے آسماں نۂ

خوش دور دور میگذری از کنار ما
این دوری از کجاست بہ تو امان ما

ز مدح شاہ بود خامہ را زبان کوتاہ — فغان کہ قصر بلند است و ریسمان کوتاہ

ز کنگر شرف و پیش طاقِ اجلالش
کمندِ دانشِ ما سست و ریسمان کوتاہ

بیا ساقی ز خود آگاہیم دہ — شراب بزم اکبر شاہیم دہ
شراب گرم و رخشان ہمچو خورشید — بپای تخت ظل اللہیم دہ
نوید بخت کز شوقش برقصیم — ز عشرتگاہِ شاہنشاہیم دہ
مئے کآمد حبابش خرگہ شوق — بروئے شاہد خرگاہیم دہ
دلم تاریک و من سرگشتہ در خود — چراغِ می دریں گمراہیم دہ
خرد جانِ مرا میکاہد از غم — نجاتِ دل ازیں جانکاہیم دہ

فسونِ عقل فیضی بس دراز است
ازیں دستان زبان کوتاہیم دہ

صنمے در دلِ ما یافتہ راہ — نحنُ لا نعبدُ (نے پرستیم) الّا (مگر) ایّاہ (او را)
روئے او مومنِ زنّار پرست — زلفِ او کافرِ اسلام پناہ
طاق ابروئے بلندش بنظر — صوفیاں را ز سر افگند کلاہ
ہندوئے چشمِ وے از نیم نگہ — روئے اسلام مرا کرد سیاہ
ہر کجا بادِ غرورش جنبید — خرمنِ کعبہ پرستان پرکاہ
روئے سفیدی ابد در کیشش — بر رخِ طاعتِ ما نیل گناہ

فیضی از ثبت نکشید هرگز
وَهُوَ مَا اٰمَنَ اِلَّا بِاللهِ

خوے عتاب آمیز را با مہر پیوندے بدہ
خوناب جوش سینہ را از پستہ عنابے رساں
تا کے ز بادامِ ترت عیشم بتلخی بگذرد
چشمت نہانی ریخت خوں و ز رانکہ منکر میشود
خواہی من دیوانہ را غیر پیِ شود شور چوں
ایں آہنیں کوہِ بلا بردار یارب از دلم

ہم عشوہ را منعے بکن ہم غمزہ را پندے بدہ
شور را بہ نوشِ دیدہ را از غنچہ گلقندے بدہ
آں پستہ سربستہ را راہِ شکر خندے بدہ
آں ترکِ کافر کیش را با تیغ سوگندے بدہ
سنگِ ستم تنہا مزن دشنام ہم چندے بدہ
با ناتواں جانِ مرا صبرِ تنومندے بدہ

اے بخت ناساز اندکے بر حالِ فیضی رحم کن
ویں تیرہ روزِ عشق را خورشید مانندے بدہ

ماہِ رمضاں رفتہ و شوال رسیدہ
در ہر چمنے جوش و خروشِ شدہ پیدا
خوبانِ گل اندام خرامندہ بگلشن
بکشادہ درِ میکدہ و ز دستِ جواناں
در عید کہ ایں کرد کہ برخاستہ کوہے
سکندر و اورنگ نشیں اکبرِ غازی
ہم بہر مددگاریش اقطاب نشستہ

رنداں بدرِ میکدہ خوش حال رسیدہ
وز ہر طرفے ساقی و قوال رسیدہ
چوں گل ہمہ با پیرہنِ آل رسیدہ
مے برکتِ پیرانِ کہن سال رسیدہ
شاہ است کہ با دولت و اقبال رسیدہ
کز دولتِ او بخت با جلال رسیدہ
ہم بہر ہوا داریش ابدال رسیدہ

عاجز شدہ فیضی ز شمارِ نعمِ او
ہر چند ز تفصیل با جمال رسیدہ

ما بدل سادہ ایم حسن پرست آمدہ — آئینۂ وحدتیم دست بدست آمدہ

جام نیالودہ ایم از مے و بیخود شدہ — بادہ نہ پیمودہ ایم ہرکز مست آمدہ

خیز کہ در بزمِ شوق پاسے بکوبیم مست — ما نہ دریں عالمیم بہرِ نشست آمدہ

سنگدلاں را گنہ نیست کہ از دورِ چرخ — شیشۂ ناموسِ ما بہرِ شکست آمدہ

لے کہ بمعراجِ عقل آمدۂ بس بلند — رو کہ در ایوانِ عشق جاے تو پست آمدہ

ذوقِ شرابِ صبوح نیست بہ ہوشِ عشق — کز دمِ صبحِ ازل مست الست آمدہ

محتشماں خود پرست برہمناں بت پرست
فیضی ما زآں میاں بادہ پرست آمدہ

بجز عشق در ملکِ دل رَہ مدہ — عناں در کفِ عقلِ کوتہ مدہ

دلِ خود مبر در تمنّا فرو — چناں یوسفی سر دریں چہ مدہ

سہیلِ سعادت گرت آرزو است — دگر تن بخوابِ سحرگہ مدہ

ازآں مے کہ جرعہ نوشاں خورند — ببالانشینانِ سیہ تہ مدہ

خرد در نیابد فروغِ نظر — نشانِ تجلّی باکمہ مدہ

نزیبد دولت در کفِ اہرمن — نگیں جز بدستِ شہنشہ مدہ

دلِ خویش فیضی مکن جاے غیر
صنم را درونِ حرم رہ مدہ

آں پری دست گریزانِ منِ دیوانہ — شمع لرزاں بود از پر زدنِ پروانہ

صبر و آرام کجا گرد دلِ من گردد — آشنائی نتواں کرد بہر بیگانہ

مردمی با زسگِ کوے تو دیدیم کہ یار — آزمودن نتواں تا نشود ہمخانہ

دل نخواهم که زند پنجه بجز نقش دلبر	جان نگویم که نشد صرف رهِ میخانه
شیشهٔ چرخ از آن ماند درین بزم تهی	که میِ عشق نگنجید درین پیمانه
در رهِ عشق زلیخا نه کم از مجنون است	ای بسا زن که نهد گام وفا مردانه

فیضی از شورشِ طوفانِ غم آزرده مباش
قطره بی تلخیِ دریا نشود دُر دانه

امشب در آمد از درِ من ماه پارهٔ	در خانه ام فتاد چو آتش ستارهٔ
هیهات این فروغ باه و ستاره نیست	سر بر زد آفتاب مگر از کنارهٔ
با چشم هندوی که نشیند بر آتشی	با روی آتشی که ندارد شرارهٔ
در جلوه همچو سرو قدش سرکشیدهٔ	در خنده همچو باده لبش مست کارهٔ
رخشنده گوهریست ز سر تا قدم چه عیب	در گوشِ او اگر نبود گوشوارهٔ
خون شد دلم چو بر زده از ساعد آستین	میکرد کشتگانِ ستم را شمارهٔ

فیضی چه چاره ساز تو امشب نگشت یار
دیگر بغیر صبر ترا نیست چارهٔ

ای ترک غمزه زن که مقابل نشستهٔ	در دیده ام خلیده و در دل نشستهٔ
آرام کردهٔ بتنها نخانهٔ دلم	خلقی درین گمان که به محفل نشستهٔ
من خون گرفته نیستم امروز ورنه تو	خنجر بدست و تیغ حمایل نشستهٔ
کس را کجاست زهره که در دیده بنیدت	بدمستی و بعربده مایل نشستهٔ
خوبان شکسته رنگ خجل ایستاده اند	هر جا تو آفتاب شمایل نشستهٔ
ای برق زیر خنده بکشتی نشستگان	معذور دارمت که بساحل نشستهٔ

فیضی توئی عجب کہ بایں گام آبزدہ
طی کردہ راہِ ہجر بمنزل نشستہ

غمزہ زنان ترکِ من روئی بعشاق نہ
ازدرِ گرمی دِرآ عربدہ بر طاق نہ

صبح صفا دیدہ کرد پردہ ز رخ برکشا
منتِ صد آفتاب بر سرِ آفاق نہ

حسن تو بے پردہ بہ پردہ منہ درمیاں
پردہ اگر میکشی پردۂ عشاق نہ

ساغرِ زریں ناز بر سپہر محتاج زن
تازہ ترنج ہوس در کفِ مشتاق نہ

نیست خطِ دورِ جام جز رقم سرنوشت
بادہ وبادم بیار قسمتِ میثاق نہ

اے دل اگر عاشقی سلسلہ بر پا فگن
خارِ تقیّد بگیر در رہِ اطلاق نہ

شب شد و راہِ نیاز پُر ز نشیب و فراز
ناقۂ اُمید را سلسلہ بر ساق نہ

شربتِ آبِ حیات نیست گوارا اے دل
چاشنئ زہرِ مرگ در دلِ تریاق نہ

فیضی ازیں گفت و گو کم نشو جست و جو
معنئ دل در دل است حرف در اوراق نہ

چو افروخت لیلیٰ چراغِ قبیلہ
شد از رشتۂ جانِ مجنون فتیلہ

جہانے بشوق پُر ز مجنون و لیکن
جمالِ وفا نیست در ہر جمیلہ

بزلفِ تو بستم دلِ پُر ہوس را
کہ دولت نیاید بکف بیوسیلہ

مبیں خوار در گوہرِ اشک عاشق
کہ با جوہرِ جاں بود ہم طویلہ

دلم گشت خوں از غزالانِ چشمت
زہے شیر جنگانِ روباہ حیلہ

بپائے نظر کے رود رہ نوردے
کہ از رشتۂ عقل دارد عقیلہ

ز صبر و خرد رست در عشق فیضی!
چو مجنوں کہ بیگانہ شد از قبیلہ

چناں تاب مے روشنت ساخته — که خورشید یا روزنت ساخته
چو دامن کشاں بگذری پا مکش — ز دستے که با دامنت ساخته
قضا کرد از حسن آئینه ات — چه شد گر دل از آهنت ساخته
عنانت بدستِ رقیبان و من — بگردِ رہ توسنت ساخته
نه از آب و خاکے بنازم بصنع — که از شکر و مے تنت ساخته
کسے بسته مارا بفتراک تو — که آهوے شیر افگنت ساخته

به فیضی کسے داده افسون طبع
که در غمزه جادو فنت ساخته

دردل آتش زدن از جان من آموخته — گرمی از آتش پنهانِ من آموخته
کار برهم زنی و عالمے آشفته کنی — گویی از بخت پریشانِ من آموخته
بیتو اے غم دگراں با طرب آموخته اند — بس که با کلبهٔ احزانِ من آموخته
برق ریزاست شکر خندهٔ تو پندارم — که ز آهِ شرر افشانِ من آموخته
مژه بدنام شد از غمزهٔ شوخ تو ولے — رخنه کردن دل از افغانِ من آموخته
سر و سامانِ خودت نیست ازیں معذوری — کز دل بے سر و سامانِ من آموخته

فیضی ایں طرزِ دلاویز که داری بسخن
مگر از شوخ سخندانِ من آموخته

فصلِ بهار است و مرا در سر جنونِ تازهٔ — گو مطربے نادر دمد در من فسونِ تازهٔ
یارب دلست ایں یا جگر کز آتشم بگداخته — کاهر زمے آید بروں از دیده خونِ تازهٔ
ایں عشق مجنوں کش ز تو سر کرده راهم میرود — دانم که ره گم کرده ام زیں رهنمونِ تازهٔ

گر شود فراهم ریش دل طعنم به بیدردی مزن — بشگافت کین ریش کهن دارد درون تازهٔ

بزم مستی رندان نکته دان دیوانِ فیضی در بیان
مطرب غزل خوان هر زمان با ارغنونِ تازهٔ

بیا ساقی و جامِ مے بکف نہ — ز بزمِ تکلف بر طرف نہ
تهی از باده نتوان داشت ساغر — بیا اے ابر و گوهر در صدف نہ
حریفان منتظر در بزم تا چند — قدح برکف گذار و رو بصف نہ
تو اے مطرب چو برخوانم غزل را — بصد آهستگی دستے بدف نہ
چه شد گر بزم ما را شمع نبود — نظر بر بادهٔ خورشیدِ تف نہ
کمانِ فتنه بر روے دلم کش — خدنگِ غمزه را سوے هدف نہ

نماند با تو نقد دهر فیضی
بدل چون عشق گنجے بے تلف نہ

تو اے پروانه این گرمی ز شمعِ محفلے داری — چو من در آتشِ خود سوز اگر سوزِ دلے داری
بروای آشنا خود را سبک از بارِ هستی کن — بدریاے محبت گر امیدِ ساحلے داری
درونِ قدسیان خون شد تعالی الله چه صیادی — که چون جبریل از هر غمزه مرغِ بسملے داری
سفر با غمزه را خون ریختن تیغ از میان بر کش — که چابکدستِ خونریزی و دستِ قاتلے داری
عجب نبود اگر خارِ مغیلان دامنت گیرد — براهِ کعبهٔ وصل ار هولے منزلے داری
نه مجنون خوانمت نے عاقل ای سرگشتهٔ هجران — که هر دم گوش بر بانگِ درائے محملے داری

شدی فیضی شهیدِ یار شرمت باد اگر نالی
بحشر این خونبهایت بس که چون او قاتلے داری

انچنیں بر سر یغما که توئی — فتنه آنجاست بهر جا که توئی
میتوانی شکنی صد صفِ حشر — اینچنیں معرکه آرا که توئی
چه غم از روزِ قیامت داری — با همه فتنه و غوغا که توئی
آنکه خوں ریخته پنهاں زهمه — هست در چشم تو پیدا که توئی
آتشِ من نه فشانی هرگز — شعله افروز تمنا که توئی
نیست در معرکهٔ غمزه زناں — اینچنیں در نظرِ ما که توئی

فیضی ارباب ملامت هستند
نه چنیں عاشق و رسوا که توئی

تا سرمه بچشمِ ستم آلوده کشیدی — در دیدهٔ عاشق نمک سوده کشیدی
امروز باندازه قدح نوش که فردا — پرسند ازاں می که نه پیموده کشیدی
رفتی بسرِ خاکِ شهیدانِ محبّت — داماں بسی مردمِ آسوده کشیدی
من در رهِ اُمید تو بر خاک نشستم — تو دامن ناز از منِ فرسوده کشیدی
ای دیده شدی شیفتهٔ عشوهٔ خوباں — هشدار که زهر شکر اندوده کشیدی
ای حلقه زنِ کعبه ز دستِ تو چه نالم — دستم ز درِ بتکده بیهوده کشیدی

فیضی ز غمِ دنیا و عقبیٰ شدی آزاد
دستِ هوس از بوده و نابوده کشیدی

ملک میخوانمت خونخواره بودی — گلت میگفتم آتشپاره بودی
تو می خوردن ز خوں خوردن ندانی — میست در جامِ خوش میخواره بودی
بیادت باد گر جورِ تو مردم + — تو ظالم پیشه در نظاره بودی

دلت مهر و وفا میخواست لیکن
پرستِ خوے بد بیچاره بودی

تو ئی آں آفتابِ آسماں سوز
که عمرے پیش ازیں سیاره بودی

بسے دل بردی و کس را خبر نیست
چه ساحر شیوهٔ عیاره بودی

ترا در خانه می جستیم **فیضی** !
تو خود از خان و ماں آواره بودی

دارم هوس که جانِ شکیبا بمن دهی
صبرم همه بگیری و تنها بمن دهی

جان و دلم گرفتی و میگوئیم برو
منت بجانِ دل اگر اینها بمن دهی

خوش نیست دل ربوده تغافل نمودنت
یا پیش ازیں غمش بخوری یا بمن دهی

اے با هزار عشوه ز حسنت چه کم شود
گر رخصتی ز بهرِ تماشا بمن دهی

در کام آرزو بطبرزد برابر است
دشنام هاے تلخ که عمداً بمن دهی

فیضی طفیلِ عشق خیالت بلند شد
خواهم خبر ز عالمِ بالا بمن دهی

سر خوشاں غمزه زناں عشوه نماے آئی
چه کسی و ز کجائی و کجا مے آئی

گرم می آئی و دل میطپد از آمدنت
غالباً از پئے دل بردنِ ما مے آئی

در سرت تا چه خیالست ندانم که چنیں
کج کله بسته کمر تنگ قبا مے آئی

صبرِ من رفت دگر تند چرا میرائی
جانِ من سوخت دگر گرم چرا مے آئی

وه چه جادوگری اے شوخ که اندک اندک
میرود هوشِ من دل شده تا مے آئی

کس نه بینم که ترا بیند و از خود نرود
تا تو در دیدهٔ مردم چه بلا مے آئی

سینه پر جاں تماشای جمالت **فیضی**
گرچه در دیدهٔ او روح فزا مے آئی

چو در مستی عتابے کردہ باشی / چہ با جان خرابی کردہ باشی

نہ خندی بر دلِ پُر آتشِ من / نمستی گر کبابے کردہ باشی

نخواہم گل در آغوشِ تو از رشک / بر آں بستر کہ خوابے کردہ باشی

دمِ قتل اضطراب از من عجب نیست / تو خود ہم اضطرابے کردہ باشی

مبیں بسیار در آئینہ آں بہ / کہ از خود ہم حجابے کردہ باشی

منجم کے شود آں ماہ طالع / خبر دہ گر حسابے کردہ باشی

مرا اے مے فروش آں بیخودی نیست / مگر در بادہ آبے کردہ باشی

مرادت گرچہ فیضی دیر یاب است
تو در جستن شتابے کردہ باشی

عشق در نازک دلاں آتش زند یکبارگی / مرغ شکر خوارہ را آرد بآتشخوارگی

عشقِ سرکش صبر غالب دل ز فرمانم بروں / ترکِ من بسپردہ سپاہِ غمزہ را یکبارگی

من بتے را قبلۂ خود کردہ ام کز شوقِ آں / ساکنانِ کعبہ را باشد سرِ آوارگی

میکند فریاد کوہ اما نظر چوں شد بلند / کوہ نتواند کہ گردد مانعِ نظارگی

در محبت پاے گرد آلودِ مجنوں عیب نیست / رہروانِ عشق را نبود چو ہمت بارگی

کاروانِ کعبہ را شبہا نگردد راہ گم / گر کند ریگِ بیابانِ حرم سیارگی

درد روز افزونِ او بے مہر فیضی بیقرار
خود اجل را رحم مے آید بریں بیچارگی

بجعد آفاق سرتاسر شکستی / بقد ہنگامۂ محشر شکستی

تو اے طفلِ بہشتی رو چہ شوخی / کہ در بازی فلک را پر شکستی

بشوخی حلقهٔ کعبه کشیدی ... به بدمستی حرم را در شکستی
بلب میخانهٔ عیسی فگندی ... بنرخ بتخانهٔ آذر شکستی
بمیدان راه بر دلها گرفتی ... بجولان قلب صد لشکر شکستی
ز بهر رخنهٔ دل غمزه بس بود ... تو بی پروا چرا خنجر شکستی
کدامین کیش داری ایکه هر دم ... دل صد مومن و کافر شکستی
ز بی مهری دگر آن طره مشکن ... که دلها را بیکدیگر شکستی

نی کلک تو فیضی آن شکر ریخت
کز آن نی قدر نیشکر شکستی

ساقی دوران گذر ز عربده سازی ... ساغر می ده بدور اکبر غازی
نی می دانش ربا که محتشمان را ... همچو سپهر آورد بسفله نوازی
نی می بد خو که در دماغ رعونت ... باد تهور دهد بهر که تازی
نی می آتش منش که در صفت مستان ... شهره بود گر منش بشعله گدازی
نی می بیباک دل که بر خرد آرد ... ترک هوس را هوای دست درازی
زان می یکرنگ کز تصرف باطن ... توبه دهد چرخ را ز شعبده بازی
زان می صافی که عاکفان صوامع ... خرقهٔ دل ازو کنند نمازی
زان می روشن نظر که باز نماید ... راه حقیقت بعاشقان مجازی
زان می دریا گهر که پاک بشوید ... از دل عارف خیال نقش طرازی

فیضی اگر در کشی ازان می بخشش
دور نباشد که بر دو کون بنازی

غنیمت است حریفان هوای موسم وی
بجای خرگه آتش بس است شیشهٔ می

خوشا کسی که درین خشک سال برگ نشاط
به نیم جرعه کند زنده نام حاتم طی

شبی ز چنگ شنیدم بارغنون میگفت
که مادر از نفس تر ندیده ایم زنی

بگوش نی چو رسید این ترانه گفت بچنگ
چراست کین همه برباد میکنی رگ و پی

کسی که سینهٔ او شد چو من شگاف شگاف
اگر بناله در آید مکن ملامت وی

پیاله گیر و مکن بر بهار رفته دریغ
برآر نعرهٔ هو هو چه سود ازین هی هی

کنون تهی مکن از باده جام جمشیدی
که پر ز خاک فتاده است کاسهٔ سر کی

نوشته اند بطاق رواق میخانه
کتابه و من الماء کل شیء حی

(و از آب هر چیز زنده است)

کدام آب که گر پرتوش فتد بسپهر
ز انفعال کند آفتاب را در خوی

بهوش باش درین راه پر خطر فیضی
که رفته اند رفیقان و میروی از پی

شستند پاک از دل ما نقش رنگ و بوی
پیران ساده لوح و جوانان ساده روی

از باده زنده ایم که در آغاز فطرتیم
چون خون گرم رگ برگم رفت و مو بموی

تندی مکن که با همه نرمی و نازکی
چون شیشه سخت روییم و چون باده گرم خوی

شب تاب گوهری که دلش نام کرده اند
زنهار گم مکن که نیابی بجست و جوی

در عشق آبرو که شود گم دگر مخواه
کین آب باز رفته نیاید دگر بجوی

از عشق ما مگوی که رازیست کس مدان
در حال ما مپرس که حرفیست کس مگوی

فیضی چه سود ازین همه خونابهٔ دولت
داغ فراق محو نگردد بشست و شوی

امشب چہ بجوئی من شتابی
شبگیر مکن کہ آفتابی

از دست مدہ دلم کہ آخر
بسیار بجوئی و نیابی

بیداد تو گر چنین نبودے
عالم نشدے بدین خرابی

سر رشتہ بدست خود نگہ دار
چون رشتۂ جان من بتابی

در دور لب تو پارسایان
دارند ہمہ تنک شرابی

مشکل کہ رسد بدیدہ ام خواب
در دیدۂ من نگر بخوابی

فیضی ز تو یار میبرد دل
بے درد چرا در اضطرابی

خون ریختن بچشم ستمگارہ تا بکے
آہوئے شیر مست تو خونخوارہ تا بکے

از آتشین نگاہ جہانسوز دمبدم
بر دیدہ بستن رہ نظارہ تا بکے

دے کردہ در فریب بیکبارگی غلط
صد عہد بر شکستن یکبارہ تا بکے

یکرہ بیا گلاب فشان آفتاب من
آتش زدن از آن گل رخسارہ تا بکے

بیچارہ عشق بہ نشود از تو اے حکیم
کوشش بچارۂ من بیچارہ تا بکے

ہاں اے قضا و گر قدری نقش تازہ کش
این آسمان و گردش سیارہ تا بکے

از وعدۂ تو کار بسختی کشیدہ باز
آخر زبان ز موم و دل از خارہ تا بکے

فیضی برو بہ بیدلی خود قرار دہ
بیہودہ جستن دل آوارہ تا بکے

بصد دل تا بدن آلودہ کردی
بگل خورشید را اندودہ کردی

تو خودداری پری چون خرمن گل
چرا گل در بغل بیہودہ کردی

عبیر انگیختی از جیب و داماں	نمک از بہر چشم سودہ کردی
بچشم کم مبیں دُودِ دلم را	کہ مژگانہا سیہ زاں دودہ کردی
من بے صبر را کشتی عفا اللہ	کہ خود را و مرا آسودہ کردی
دلت فرمود قتلِ بے گناہاں	گناہت نیست چوں فرمودہ کردی

زخوباں خواستی فیضی وفا را
چرا اندیشۂ نابودہ کردی

دوشینہ بکو شمعِ شبِ تار کہ بودے	یارِ تو کہ بود است تو ہم یار کہ بودے
ما را ہمہ شب خواب نیامد بخیالت	تا روشنیٔ دیدۂ بیدار کہ بودے
ما سوختہ بودیم متاعِ دلِ خود را	تو گرمیٔ ہنگامۂ بازار کہ بودے
آہوے کہ گشتی و لبوے کہ گذشتی	در دام کہ رفتی و گرفتار کہ بودے

شب تا بسحر فیضی دلخستہ فغاں کرد
تا مرہمِ داغِ دلِ افگار کہ بودے

زاہد بما ادائے تصوف چہ میکنی	ما بے تکلفیم تکلف چہ میکنی
چوں از خواصِ عشق ترا نیست بہرۂ	در قالبِ عوام تصرف چہ میکنی
ساقی بہار آمد و دورِ پیالہ شد	زاں وعدۂ کہ بود تخلف چہ میکنی
ایامِ خوشدلی گذرانست ہیچ یاد	فرصت غنیمت است توقف چہ میکنی

فیضی گذشت یار تو از خویش بیخبر
اکنوں زعمرِ رفتہ تاسف چہ میکنی

گرچہ از اہلِ وفا نیند بسے	چوں سگِ یار ندیدیم کسے

بهرِ بیدادِ رقیبان نبود
گر ہنیم کہ از منزلِ وصل
دل کہ وابستۂ خالِ تو بود

جز سگِ کوے تو فریاد رسے
نشنیدیم صداے جرسے
شاہبازیست اسیرِ بکسے

فیضی از شوقِ توجاں مے سوزد
مے پزد بہرِ دلِ خود ہوسے

اے رخت در نہایتِ خوبی
جابجا مصحفِ جمال ترا
نَفَس میکند مسیح لیت

خطِ خوبِ تو غایتِ خوبی
زیبد از خال آیتِ خوبی
از زبانت روایتِ خوبی

فیضی از عشق فتنہا خیزد
ہر زماں در ولایتِ خوبی +

پیداست ز ماہ تا بماہی
دریافتہ ام ازآں رخ و زلف
من عاشقِ پاک وطفلِ اَبکم
از خال وخطِ تو تیز بیناں
گفتی ز تو صبر و عقل خواہم
سلطان سریر ملکِ عشقیم
فیضی من وصحبتِ جواناں

ماہیتِ حسن او کماہی
اسرار سفیدی و سیاہی
بر پاکیٔ من دہد گواہی
دیدند صنایعِ الٰہی
ما پیشِ تو ایم ہرچہ خواہی
داریم نفیرِ صبحگاہی +
زاہد تو و پیرِ خانقاہی

فیضی و سواد ہند باشد
چوں آبِ حیات در سیاہی

بستهٔ سلسلهٔ عشق نشد هر پائے — کم توان یافت درین سلسله پا بر جائے
منم آن رند جهانگرد که همراهم نیست — اندرین بادیه جز باد جهان پیمائے
نتواند که رسد در حرم کعبهٔ وصل — ره روِ عشق اگر طے نکند صحرائے
اینچنین کان بت ترساره دینم زده است — نتوان یافت درین دیر چو من سوائے
چه غم از شور وز یاغم چو بیازار خیال — دل سودا زده ام رهت بجز سودائے
آخر اے تشنه لبِ وادیٔ هجران مخروش — که رسید آنکه رسد موج زنان دریائے

فیضی احسنت ازین نکتهٔ شیرین که بهند
نتوان یافت چنین طوطی شکر خائے

از چمن میرسد بخوشحالی — سرو من مد ظله العالی
خط و خالش بر آن رخِ زیبا — کرده تفصیل حسن اجمالی
غم خود تا فرو نمی ریزم — این دل تیره نمیشود خالی
بهره از پیر عشق به که بود — همچو می شهره در کهن سالی
منطق الطیر منطقِ عجبست — که ندارد مقدم و تالی
اے خوش آن طایرے که خو کرده — همچو عنقا بفارغ البالی

طوطی خوش نوا توئی **فیضی**
چند چون عندلیب مے نالی

شد صحبت و گشت یار ساقی — صحبت باقی و یار باقی
امشب شب عشرتست و دارند — یاران همه عیش اتفاقی
اے ماه ز شمع مجلسِ ما — زین گونه چرا در احتراقی

وی زہرہ چہ شد کزیں ترنم — بے ساز نشستہ در رواقی

فیضی چو وصال شد میسر
تا کے گلہ مند از فراقی

خوش آں بزمے کہ مہمانش تو باشی — نمک بخشی سر خوانش تو باشی
طبیب نبض وا نرا دست نبود — بر آں دردی کہ درمانش تو باشی
نگردم گرد آں خوانے کہ یکرہ — نمک ریز نمکدانش تو باشی

بروز آئینہ صبحش تو کردی
بشب شمع شبستانش تو باشی

دلا نہ بازکہ دلدار نازنیں داری — اگر ستیزہ کند صبر آہنیں داری
فریب سادہ نگاہم مدہ کہ میدانم — بزیر ہر مژہ تیغا نہاے چنیں داری
سپند چشم تو گردم کہ زغمزۂ خویش — ہزار فتنۂ بیدار در کمیں داری
ہجوم کج نظرانست گرد حسن بناز — بپاسبانی چینے کہ در جبیں داری
تراشۂ ز جگر یا سفینۂ غزلست — شنیدہ ام کہ بہشتے در آستیں داری
گلت شگفتہ چنیں فیضی از کدام صبا — کہ از بہار گل افشاں آفریں داری

فرستادہ ام گل بدست نگاہے — ز بہر کلہ گوشۂ کج کلاہے
نفس ریزۂ بستہ بر بالِ شوقے — جگر پارۂ ماندہ بر نوک آہے
گرو دادہ دل در کفِ تیرہ شاہے — گرہ کردہ دم بادم صبحگاہے
مژہ بند بر موکبِ شہریارے — نظر باز بر جلوۂ شاہ راہے
بایں نیم آہے کہ تا لب بجنبد — تسلی دہ آرزو گاہ گاہے

هزاران غم آورده رُو با که گویم — که بر نیم جاں کس نراند سپاہے
چرا میزند شعله سرتا بپایم — اگر مو بمویم ندارد گناہے
گنه بخت دارد که دارم طفیلش — دلِ غم فزائے غمِ عمر گاہے
زخونابِ مژگاں چه بیروں ترادم — چه گلها که سرزد زمشتِ گیاہے
مبادا کسے چوں من از تیره بختاں — زخورشید رویاں بروزِ سیاہے

چه پرسی که در خاک و خوں کیست فیضی
بیفتاده صیدے زفتراک شاہے

بازم آتش زده مهر مه روز افروزے — خرمنِ صبر مرا سوخته گندم گونے
دیدهٔ نیست که نگداخت بنظاره هنوز — خیزد از هر نگهش شعله زناں افسونے
چشمش انگیخته از هر بنِ مژگاں مستی — زلفش آویخته از هر سرِ مو مجنونے
مو بمو هر بنِ مویم بملامت برخاست — که ترا دید زناسور دروں هم خونے
عشقِ بیمار شد اندیشه بر آں میدارد — کز نیاز خود و نازِ تو کنم معجونے
دیده گر سرمهٔ سودائے جنوں دریابد — هست هر ذرهٔ از ریگِ رواں مجنونے

فیضی از خامهٔ غم دل نتراود بیروں
که بهر نقطه ودیعت ننهد مضمونے

اگر بدیده کشم سرمهٔ سلیمانی — پری رخاں دلِ من میبرند پنهانی
فدائے گردشِ چشمے شوم که مستانه — کند بپیشِ درِ کعبه قبله گردانی
من آں برهمن بت قبله ام که میمالم — بجائے صندلِ تر خونِ دل به پیشانی
صراحیم بکشش از جبیں بهر عبرتِ خلق — که همچو کعبه نشستم به پاک دامانی

نظارهٔ رخ یوسف وشان عجب عیدیست | کسے برند زکف آرزو بہ قربانی
نظر بخاک نیازم اگر گرو نبرد | سواد کفر زخال رخ سلیمانی

بزیر دلق ریاے شناسمت فیضی
صنم بپوش کہ با سومناتیان مانی

قصۂ عشق کہ ماند این ہمہ ناگفتہ بسے | با تو گویم بشرطے کہ نگوئی بہ کسے
کس بمنزلگہ مقصود نرفت آبلہ پا | بوالفضولی دو سہ دیدم برہ بوالہوسے
آستان حرم عشق مقام ادبست | دست بکشاے درین پردہ بہر ملتمسے
اگر این ست گل تازہ کہ من دارم نیست | بلبلان راز پر و بال گران تر قفسے
حیرتم سوخت کہ ہمراز بگوشم آمد | صوت زنجیر در کعبہ بہ بانگ جرسے
ہمت ست این کہ دہد کام دل ما چہ کنی | کہ بایں طاق بلندت نبود دسترسے

فیضی ار زندگی مردہ دلان میخواہی
بایدت گرم تر از صبح قیامت نفسے

دلا گدازش پروانہ آرزو کردی | ولے در آتش خود سوختی نکو کردی
بہر کہ مے نگرم کامیاب عافیت است | ترا کہ گفت کہ با درد عشق خو کردی
روا بود کہ ز دست تو پیرہن بدرم | کہ چاکہاے گریبان من رفو کردی
شگفتی از دم باد بہار شرمت باد | کہ دل فریفتۂ نقش رنگ و بو کردی

چہ گویم از نفس دلخراش تو فیضی
مگر کہ سودۂ الماس در گلو کردی

نسیم صبح کہ دیوانہ وار میگذری | ندانمت ز کدامین بہار میگذری

نکہتِ تو کہ صد مستیٔ بہار در وست — ز خود شدم نگر از کوئے نگار میگذری
بجلوۂ تو چہ نیرنگہا است حیرانم — کہ فتنہ خیزتر از روزگار میگذری
کہ تا گسستہ عناں ماندہ از تماشایت — بعرصہ کہ تو چابک سوار میگذری
کدام شیر و چہ آہو کہ بسلامت نشود — بجلوۂ تو کہ ہر دم شکار میگذری
رہِ اُمید بہ میروی چہ بے ادبیست — ز سر گذر چو ازیں رہگذار میگذری

رسید **فیضی** من و اپسیں نفس خوشباش
کہ مست آمدی و ہوشیار میگذری

زاں بت کہ تو در نقاب داری — صد بتکدہ را خراب داری
بوئے برساں بما کہ از زلف — صد قافلۂ مشکناب داری
تو ساقیٔ بزم شو کہ از لب — ہم ساغر و ہم شراب داری
فردوس بود در آب و آتش — زاں گل کہ تو در گلاب داری
خونریز تو چوں پگاہ مستی است — گر بادہ کشی ثواب داری
بربود عنانِ دل ز دستم — آں پائے کہ در رکاب داری

آں نیست کہ بگذرد ز خونت
فیضی تو چہ اضطراب داری

بنامرادی خود گر قرار داشتمے — مراد ہر دو جہاں در کنار داشتمے
سرِ حدیث ندارم بکس و گرنہ منم — کہ لب ز تیز زبانی فگار داشتمے
شکوہِ ناز تو ند بر دہانِ من ورنہ — ہزار نالۂ بے اختیار داشتمے
بخاک و خوں نطپیدے دلم اگر نفسے — تحملِ خلشِ انتظار داشتمے

بجن وسست پیالوده ام چو بوالهوسان — وگرنه در سر اڑیں مے خمار داشتمے

بکارِ عشق چنیں گر نبودمی سرگرم — میانِ خلق دل سپزه کار داشتمے

گذشت آنکه باُمید وعده **فیضی** را
فریب خوردهٔ صبر و قرار داشتمے

اگر بدستِ دلِ بیقرار داشتمے — بوعده ہائے تو امیدوار داشتمے

اگر نه مردمِ چشم شدی ز گریه سفید — نشانِ تیرِ تو مردم شکار داشتمے

بیکدل اینهمه سوداست در سرم ای وائے — چه کردمے گر ازین صد هزار داشتمے

بچشم اینهمه چشمِ هوس ندوختمے — اگر بدستِ نظر اختیار داشتمے

ز آفتاب رخاں روزِ من سیه نشدے — اگر تحملِ شبہائے تار داشتمے

اسیر سلسلهٔ مویاں نمیشدی دلِ من — اگر نه دیدهٔ آشفته کار داشتمے

دریغ مستی **فیضی** بجائے مے اے کاش
چو مرگ شربتِ ناخوشگوار داشتمے

گذشت آنکه دلِ بردبار داشتمے — بزیر کوهِ ملامت قرار داشتمے

گذشت آنکه تو گلگل شگفته بودی و من — ز هر گلے بجگر خار خار داشتمے

گذشت آنکه چو شمعت ز شام و تا بسحر — به پیش دیده شب انتظار داشتمے

گذشت آنکه چو پیمانِ وصل می بستی — بشاهراهِ وفا انتظار داشتمے

گذشت ز غمخواری سگانِ درت — میانِ اهلِ وفا اعتبار داشتمے

گذشت آنکه چو دل از شکوه سر کردی — بوعده ہائے تواش شرمسار داشتمے

گذشت آنکه چو **فیضی** ز خط و خالِ بتاں — نظر مقیدِ نقش و نگار داشتمے

مدعی از من خبرے داشتے
گرچہ تو بیدادگرے داشتے

از تو ستمگارہ بجاں آمدم
کاش دلِ من دگرے داشتے

پیش تو در دلِ خود گفتمے
گر نفسِ من اثرے داشتے

کے بدعا خواستمے مرگِ خود
گر شبِ ہجراں سحرے داشتے

آنکہ ندارد ز جفا ہیچ کم
کاش وفا ہم قدرے داشتے

چرخ کشیدے بدل آزاریم
گر نہ تو بیرحم ترے داشتے

فیضی آوارہ چہ میگردد آہ
گر نہ دریں رہ جگرے داشتے

خاک چمن شد ز ابر مشک تتاری
آتش گل تیز کرد باد بہاری

قرصۂ کافور ریخت شاخ شگوفہ
سنبل مشکیں بسوخت عود قماری

بر سر ہر شاخ جلوہ گر شد گلہا
کردہ چو طفلاں باسپ چوب سواری

از پئے دوشیزگاں حجلۂ گلشن
آب صفت خاک کرد آئینہ داری

دور نظر بازیست و حسن پرستی
وقت گل افشانی ست بادہ گساری

غنچہ و نرگس رسیدہ اند فراہم
گوش کہ دل را بدست دیدہ سپاری

جامِ مے لالہ گون و طرۂ ساقی
فیضی اگر عاقلی ز کف نگذاری

تمام شد غزلیات ابو الفیض فیضی فیاضی و بقیہ اقسام قطعیات و رباعیات
وغیرہم بدیں اوراق ملحق نمودہ مے آید

مقطعات

بوستانِ خیالِ فیضی را — از نمِ فیض تازه و تر بین
هرچه یابی بلند و پست درو — همه بالاتر و فروتر بین
نخلها تا فلک کشیده نگر — سبزها با زمین برابر بین

من آن غوّاصِ اشعارم که عمرے — بدریاے سخن گردم شناها
اگر پست و بلند افتاد شعرم — بقدرِ شعر مے خواهم ثناها
بود دیوانِ من شهرے و در شهر — بلند و پست مے افتد بناها

ایا مسافرِ اقطارِ نظم و نثر ببین — کہ تا کجا بود اندازۂ مساعیِ ما
هزار گونه سخن از زبانِ ما سرزد — هنوز تا بکجاها کشد دواعیِ ما
بآفتاب شود منتهی بوقتِ نظر — چو امتداد پذیرد خطِ شعاعیِ ما
زبهرِ تذکرۂ اہلِ دید منتخبے است — کہ شد رقم زدۂ کلکِ اختراعیِ ما
وگرنه در عدد از نظمِ همگنان کم نیست — قصیده و غزل و قطعه و رباعیِ ما

فیضیم کز دلِ دقیقه شناس — نقشِ سرّ و علن شناخته ام
آنچه باید شناخت دانا را — بیقین نے بظن شناخته ام
از الٰهی بعقلِ دور اندیش — ملک از اهرمن شناخته ام

درطبیعی بطبع دانش سنج
داروی جان و تن شناخته ام

در ریاضی بچشم چرخ نورد
نظم عقد پرن شناخته ام

زا سخچه گفتم اگر بپرسی راست
سخنست این که من شناخته ام

نثر را مو بمو نگافته ام
نظم را فن بفن شناخته ام

اعتدال معانی از من پرس
که مزاج سخن شناخته ام

ایا حریف درین بزمگاه فیضی را
گمان مبر که زخیل تهی سبویانست

کشیده بادهٔ تحقیق در حدایق علم
زشاخسار خرد دسته دسته بویانست

بکوه و دشت معانی که مرغ پر نزند
بنهانگی تفقّل دواسپه پویانست

نگر مسایل فقه مقلدان هوا
که علم حیله گران و بهانه جویانست

مشاجرات فرایض که کس مخواناش
ازو بپرس که آن علم مرده شویانست

درخلاف و جدل هم بجوشتن نکشود
که آن مقدمهٔ جنگ تند خویانست

سیاه نامهٔ اهل سیاق هم نه نوشت
که کار تیره دروتان و سخت رویانست

مدار حرف بتاریخ هم نماند که آن
فسانهای ملال دروغگویانست

شنیدم در خراسان فیضیه بود
که گفتی بلبل این بوستانم

اگر او بود بلبل در خراسان
کنون من طوطی هندوستانم

فیضیم عاشق جمال سخن
کز دو عالم مراد من سخنست

از همه روی در سخن دارم
قبلهٔ اعتقاد من سخنست

هیچ گاه از سخن گریزم نیست
پیر من اوستادِ من سخنست

طبع مشکل پسند من اکثر — مشکلاتِ بدیع ملتزمست
سلکهاے بلاغت از کِلکم — باسالیب خاص منتظمست

گر دلیلے بدین سخن طلبی
در کتاب موارد الکلمست

اگر از شاهِ من خبر جوئی — اکبر عهد و اعدل زمن است
وگر از علم من سخن طلبی — پدرم با علم جهان جهان سخن است
واگر از پیرِ من نظر جوئی — روح فیاض خسرو و حسن است
وگر از شعر من اثر خواهی — از حدیثم هزار انجمن است
وگر از کلکِ من قلم رانی — نقطه‌ام رونق گهر شکن است
وگر از مولدم نشان جوئی — همچو فولاد هندکان من است

در باسلافِ من نظر فگنی +
گوهرم چون عقیق ازیمن است

امروز در شناختن گوهر وفا — صرّافِ عالمیم و زرِ ماست ده دهی
افسانهٔ مکارم اخلاق میرود — معنی نگر که میکندش لفظ کوتهی
دانی کدام طایفه اهلِ محبت اند — آنانکه هم رهینِ وفا یند و هم رهی
بر سر قدم نهند سبکتر ز برگ گل — بر دیده بگذرند چو بادِ سحرگهی
گفتارشان بلب چو جوانانِ پرده در — اسرارِشان بدل چو نگارانِ خرگهی

جاے کہ دامنِ مژہ نتواں بلند کرد — با صد ہزار دیدہ نمایند آگہی
لے آں گروہِ خیرہ کہ در پیشگاہِ عقل — ابلہ فریب ساختہ خود را ز آبہی
در سینہ جہر نے و تمنا ے ہمدمے — در کیسہ خاک نے و گزاف شہنشہی
از روزگار غافل و آنگاہ کردہ مست — بر روزگار قہقہہ با طنز قہقہی
دل بر درِ صنمکدۂ جرم بت پرست — لب در ادا ے سبحۂ استغفراللّٰہی
یا قطرۂ حدث نظر از دو مقدسے — یا ذرۂ حدوث نزیبد منزہی
گو عندلیب نالہ مکش از جنونِ عشق — در گلشنے کہ بید نماید مو الٰہی
بیروں ترا و دار دلِ شاں تلخی مزاج — زانسانکہ شیشہ بادہ بریزد ز بے تہی
کوتہ کنیم قصّہ کہ فرضِ محبت است — با این گروہ سلسلۂ جہر منتہی
زیں ہم گذر کہ سالکِ وحدت نمیکند — ہمخانگی بروح قدس بلکہ ہمرہی

فیضی چو شنیدی از یکے بد — زنہار کہ بد مگوئی وے را
رو گوش یقیں کشا و بشنو — ظنّوا بالمومنین خیرا

دوش در خلوتسرا ے فکر با دستورِ عقل — گفتم اے گنجینہ بخشِ علم و گنجورِ عمل
ہم تو ئی طغرا کشِ عنوانِ منشورِ ابد — ہم تو ئی قانون نہ دیوانِ سلطانِ ازل
از تو منّتہا بود بر من کہ گشت از ہمت — خاطرم مشکلکشا ئی عقدۂ دین و دول
چیست سر آنکہ چندیں چیدہ ستی میکنند — سفلگانِ روزگار از من بمقدار و محل
گفت فیضی خاموشی بگزیں ازیں حرف شگرف — ہم تو خود دانی کہ بر من ہیچ نشد ایں عقدہ حل

برزمیں تنہا نہ کیں برآسماں ہم رفتہ است
بر عطارد زہرہ و بر مشتری بنگر زحل

گر حلاوت ز عمر میخواہی | تا بود عمر باش خاک نشین
که زنیشکر است شیرین تر | انچه نزدیکتر بود به زمین

ولہ

یاد کن کز فلک عربدہ جو | بر سفالین بدنت سنگ افتد
چشم مست ز نظر باز آید | عقل شوخ تو ز نیرنگ افتد
دل بفرمانِ تو تن در ندهد | جاں ز هجرانِ تو دلتنگ افتد
زلف معشوق ز دستِ تو رہا | بربطِ عیش تو از چنگ افتد

ساز عمر تو ز قانون ماند
تارِ نبضِ تو ز آهنگ افتد

فیضی اگر راست روی کار تست | باید ت از کج منشان انزوا

معتدل از راستی ست این سپهر
فطرتِ شکان خطِ استوا

بآں شبے کہ چو پروانہ جبرئیل نمود | بگردِ شمع نبوت بلند پروازی

که تا سفیده دمِ صبح حشر روشن باد
چراغ انجمن شاه اکبرِ غازی

حریرباف سخن محتشم که در کاشاں | بطرز تازه طراز سخنوری دارد
بیکے ز نکته دراں گفت دیدم اشعارش | عبارتیست که معنی سراسری دارد

بگفتمش سخن او عبارتیست ولے
عبارتے که بمعنی برابری دارد

مراست خنده بر آن شست نظم پیچیال
که ساخت قصر سخن از کلوخ چین بیات

بوصف روشنی طبع خود قلم راند
سیه دلے که دلش تیره اند دوات بود

به پیش خلق کند دعوی سخندانی
کسے که قافیه سازد رباط را بجیات

سلطانِ جهاں شاه مراد آنکه نوشتند
بر ناصیه اش طوّله الله حیاتاً

در سلکِ وجود آمد و ارباب همم را
شد وردِ زبان ثبّته الله ثباتاً

تاریخ سرافرازی این نخلِ سعادت
کردند رقم انبته الله نباتاً

حبذا حوضے که شاهنشاه ساخت
آں خدیوِ کامیاب یسار یم و یمیں

وندراں قصری نمود از سنگِ سرخ
همچو قصرِ لعل در خلدِ بریں

خواند رضواں هذه جنّاتُ عدن
تحتها الانهار فیها خالدین

بهرِ اتمامش دو تاریخ شگرف
چشمهٔ خلد است و حوضِ نازنیں

امامِ زماں شاهِ اکبر که هست
ازو بازوی ملک و ملت قوی

بنا کرد این مسجدِ فیض بخش
که با عرش شد کرسیش مستوی

ملایک نوشتند بر طاقِ عرشش
که تاریخ شد مسجدِ خسروی

مولوی عالم عارف افسوس
که سر آمد اجلش را وعده

عقل تاریخ مه و سالش را
زد رقم نوزده ذی قعده

فیضی بکار خانهٔ ایام عمرها / از تار و پود خیط بصر حلّه بافتم

سربستهٔ عقدهای ضمیر هنروران / همچون دقیقهای معمّا نشگافتم

چشمم نداشت قبلهٔ همّت بجز هنر / از هرچه عیب روی توجه بتافتم

مانند چنین شگفته بهارے بچشم من / هرچند چون صبا به تگاپو شتافتم

چون یافت این مرقّع بےمثل انتظام

تاریخش از مرقّع بے مثل یافتم

شَیخُنا وَالِدُنا مَولانا / خَصَّهُ اللّٰهُ بِعِلمٍ و عَمَل

اَلَّذِی اِفتَخَرَ الکَونُ بِهٖ / حَبَّذا عُنصُرُهُ المُتَکَمِّل

عِلمُهُ الاَشمَلُ اَسنیٰ وَ اَتَمّ / اِسمُهُ الاَقدَسُ اَعلیٰ وَ اَجَلّ

لاتَقُل اَنَّ بِمَوتِ الاَجسادِ / بَل مِنَ الدّارِ اِلَی الدّارِ رَحَل

اِنطَویٰ ظاهِرُهُ فِی الباطِن / اِختَفیٰ آخِرُهُ فِی الاَوَّل

قُلتُ فِی رِحلَتِهٖ تاریخَین

اَفضَلُ الهِندِ و فَخرُ الکُلّ

سنہ ۱۰۰۱ ھ

همین نه آدمی از دین و داد تاجوران / بامن و عیش گراید بزیب و فر گردد

بنو بهار عدالت و مدد ز سنگ گیاه / گیاه نخل شود نخل بارور گردد

فروغ عدل دهد آں شہ بروے زمیں

که خاک سنگ شود سنگ سیم و زر گردد

هرچند بچشم اهل ظاهر / از تاج بود رواج خسرو

از روے حساب نیست فرقے / در تاج خروس و تاج خسرو

شاعرانِ زمانه را دیدم | نه درایشاں حیا و نے تمکین

هرچه گویند و هرچه فرمایند
یا توارد کنند یا تضمین

فیضیم شاعرِ توانگر دل | همت از خاک برکشیدهٔ من

هشته در آستین همت کم | طمع پیرهن دریدهٔ من

این سوادِ سخن که بے نگری | هست خونابهٔ چکیدهٔ من

آفریننده شاهد است که هست | معنیٔ خاص آفریدهٔ من

برده هوشِ دلِ نظارگیاں | جلوهٔ طبعِ شوخ دیدهٔ من

بود در کوچهاے تنگ خیال | جنبشِ کلکِ سر بریدهٔ من

باشد اکنوں ز جنسهاے سخن | غزل و مثنوی گزیدهٔ من

هرچه گفتم بطرحِ اهلِ دول | عشق بسترد از جریدهٔ من

ورنه میشد شگرف دیوانے
ازغزلهاے سر قصیدهٔ من

فیضی منم که باخردِ آسماں نورد | یکچند سیرِ عالمِ انصاف کرده ام

باگونه گونه هردم عالم نشسته ام | سیرِ بهشت و دوزخ و اعراف کرده ام

هم در زباں متابعِ اخلاف بوده ام | هم در سخن تتبعِ اسلاف کرده ام

گر ذره نیست در سخنِ من عجب مدار | کیں باده را ببردهٔ دل صاف کرده ام

شهنشاه دریادلِ گنج بخش | که حکمش روانست بالاے دل

جهاں را کند غرقِ طوفانِ جود | هر موج خیزی ز دریاے دل

بیاوردہ از کیمیاے کرم
دراین ہفت قالب جز او نیست کس
مرا کز جہاں گردی عشق بود
دل از فکر ہر کار پرداختم
زہے گنج بخش سعادت کہ ہست
فروغ ضمیر جہانتاب اوست

امیدِ گدایانِ درہاے دل
دلِ عالم و عالم آراے دل
نہ سامانِ عقل و نہ پرواے دل
چو شد لطف او کارفرماے دل
نگاہش کلید تمناے دل
سیاہی زداے سویداے دل

نہ زرین کمر بر میانم بہ بست
کہ زنجیر زر ماند بر پاے دل

فیضیم مست کہ درین میکدۂ عقل فریب
از خود و ہمت خود این قدر امید نبود
نظم من مستی رخشندہ بہ افشاں دارد
دل نہ نجانم و دانم کہ زکوۃ نظر است
شعلۂ طبع مرا تیز نیابی ہر چند
خرف شکوہ مجوئید ز تحریر سخنم
سن و اندیشہ بدو ہر میسر نکناد

نیستم ہیچو تنک بادہ حریفان بے ظرف
کہ ز گنجینۂ غیب این ہمہ بر بندم طرف
گر سیاہی بنویسند و نمایند شنگرف
گر شنگرفی بنمایند ظریفان شنگرف
در تموز از نفس ہیچ عیاں بارد برف
کہ ہمہ گوہر شکر است درین لجۂ ژرف
حیف از آن وقت کہ در ہیچو خساں گردد صرف

گر سخن گرم تر افتد مکنش عیب کہ ہست
چین پیشانی مستی گرہ ابروے حرف

مرد طماع نہد دست چو گل پیش خساں
گرچہ با افسر یاقوت سرافراز شود

غرق دریاست صدف لیک ز بیماری حرص

بہر یکقطرۂ نیساں دہنش باز شود

قطبِ ثانی فریدالدین شکر گنج آنکہ خلق — در مقام او بصد رنج سفر پیہ بردہ اند
قطعِ راہِ عشق آسان نیست کار بانیاز — در حریمِ دل بصد خونِ جگر پیہ بردہ اند
در بیابانِ طلب دل را بخاک افگندہ اند — تا نہ پنداری کہ با شمعِ نظر پیہ بردہ اند

طوطیان دیدیم در پرواز گرد ہر قدش
کوے اینہا ہم بآں گنجِ شکر پیہ بردہ اند

شہا بسیطِ زمین لفریب مائدہ ایست — درو ست ہم نعمِ دنیوی و ہم دینی
نہادہ اند برین گرد خوان ز عالمِ غیب — ہزار نعمتِ حق تا کدام بر چینی
سفر گزیدہ ترین نعمتی است در عالم — ز بہرِ ذوقِ خداوانی و خدا بینی
درین سفر پیہ طوفِ اولیاے عظام — کہ بودہ اند شہان در لباسِ مسکینی
رسیدہ لطوافِ مزارِ گنج شکر — کہ کردہ زیرِ سرش نہ سپہر بالینی

بلی چو اہلِ کرم خوانِ نعمت آرایند
بروے مائدہ آخر کشند شیرینی

ایا محیطِ مواعظ کمالِ ملت و دین — دریغ گوہرِ وعظ ترا مصارف نیست
بہ پیشِ من سخن از دوزخ و بہشت مگوے — کہ گوشِ ہوشِ حریفان برین خارف نیست
خداے را ز من احوالِ حشر و نشر مپرس — کہ سادہ لوحِ محبت الوالمعارف نیست

غلامِ صوفیِ صافی شوم کہ مے گوید
بہشت و دوزخ جز بسط و قبضِ عارف نیست

الا اے متہم در شعر دانی — کہ داری راحتے با صد عقوبت

سخن گفتن ز خود ہر چند صعب است
سخندانی بود با صد صعوبت
مزاج شعر داند آنکہ در شعر
یبوست را شناسد از رطوبت

سخن البتہ در معنی کہ آنرا
سلاست باید و دیگر عذوبت

در تواضع بود بعالمیان
ہر کرا علم دلنشین افتد
سربلندی و سرکشی طلبد
ہر کرا جہل در کمین افتد
ہر دو در کار خویش معذورند
عالم و جاہل اینچنین افتد

میوۂ خام سرکشیدہ بود
چون شود پختہ بر زمین افتد

کاتب کج رقم کہ تیرہ شود
دل ز کاغذ سیاہ کردن او
گردنش زن کہ در قلم و خط
ہست خون قلم بگردن او

اے بسا دل چہ بیخودیست مگر
خون خود میخوری بعالم شرب
خلق را میکشی ز قرب بہ بعد
خویش را می بری ز بعد بقرب

سرکہ مفروش اینہمہ کہ تو نئی
اصنم بیخبر بشہصم چون ترب

زہے عقد در پاش سلطان سلیم
کہ پرتو دہد سال امید را

ز پروردن آفتاب دول
قرانے شدہ ماہ و ناہید را

قدوۂ نظم غزالی کہ سخن
ہمہ از طبع خداداد نوشت

خامہ چو در کف اندیشہ نہاد
نکتہ پے بر پے استاد نوشت

نامۂ زندگی او ناگاہ
آسماں بر ورق باد نوشت

عقل تاریخ وفاتش بدو طور
سنہ نہصد و ہشتاد نوشت

خدیو ملک اکبر شاہ غازی
کہ باد از دولت او چشم بد دور

بہنگامے کہ والا کوکب بخت
بانظار سعادت بود منظور

سپہ انگیخت بہر فتح گجرات
براں کشور مظفر گشت و منصور

عجب ملکے کہ باشد شہر بندش
کشایش بخش طبع مست و مستور

شہ آں ملک را معدوم کردہ
فریب یک و نا فرزانہ دستور

بزور کز لک افسون و نیرنگ
ز لوح چیں سترده نقش فغفور

باقبال شہنشاہی در آں ملک
نوشتند از نوید فتح منشور

بفرمان شہنشاہی سپردند
کلید گنج شاہاں را بگنجور

یکے افگند بر سر چادر امن
یکے شد از لباس زندگی عور

الٰہی باد معمور از عدالت
کہ شد تاریخ ہم گجرات معمور

شہنشاہ جہاں چوں سوے اجمیر
بطوف کعبۂ ثانی گذر کرد

پیا میر فتن ناگہ در دو سر شد
نگر در راہ معنی پا ز سر کرد

تبارک اللہ ازیں صفحہ ہاے سحر نگار
کہ از تلوّن ایام مے برد ناموس

نگر ز دستِ مسیحا ست این شگرف ایوان
که بر مجالیِ اوراق سدره شد معکوس

ز پیشِ طاقِ تخیّل نظاره می کردم
روانه کرد نظر را بشش جهت جاسوس

بهارِ زلزله می برد بر سرِ فردوس
تدرو قهقهه میریخت بر پرِ طاوس

شبی با دود گفتم کای سیه روز پریشان دل
که چون پروانهٔ جانباز با آتش هم آغوشی

بسوزِ سینه چندین پیچ و تاب چیست میدانی
چه غم داری سیه پوشیده بر آتش چه میجوشی

بگفتا من بآتش زنده ام اکنون بصد حسرت
ز آتش دور میگردم از آن در ماتم سیه پوشی

این بیاضی است پُر از نکتهٔ صوفیه ببین
در معانیش که دارد بصفا موصوفی

نکته سنجان نهانخانهٔ دانائی را
از سوادش کند اسرار ازل مکشوفی

صوفی خرقه کبود است بدین نیلی جلد
متحلی شده با عارفی و معروفی

هم بهمرازی او عقل کند مشغولی
هم بدمسازی او روح کند مشعوفی

مکتبش پردگیانند که در عینِ ظهور
همه دارند بجلباب خفا مخفوفی

دیدن و خواندنِ آن نامه گوارا بادش
آنچه دارد بمعانی فنا مألوفی

وقت نظاره صاحب نظرانش کردم
خاتم دیده زدم بر سجل موقوفی

نام این نامه و تاریخ تمامش پیداست
از بیاضیهٔ صافی و بیاض صوفی

تخلص بشرکت بود اکثری را
شد این نکته معلوم بعد از تفحص

مرا گر بنام و تخلص بخوانی
ابوالفیض نام است و فیضی تخلص

یامفتی الاسلام دام بقاؤک | نبیّنا العربی خیر نبیہ

اَسمع دعاوِ سے الشوق عن کلماتی
فاستفت قلبک و ہو خیر فقیہ

سقطت نسخۃ متقدسۃٌ | بسواد کلیلۃ المعراج
او تدلت جمیلۃ الملکوت | وجہہا لِلنقاطِ لایحتاج

او بدت لجۃ لآلیہا
سحقت من تلاطم الامواج

چیست آں ہمنفس کہ ہر ساعت | باز گوید ز علمِ غیب اِسرار
آگہہ از حالِ مہرو کارِ سپہر | واقف از سیر لیل و رازِ نہار
گر بپرسی بگویدت حالے | حالِ خشکی و رازِ دریا بار
ہر دو گیسو ہمیشہ بافتہ است | وز خط و خال وادہ زیبِ عذار
خالش از مشک و طرش از کافور | خط ز شنگرف ابروئے زنگار
چار جامِ مثلث است درو | ہفت ساقی سیمتن دوّار
برہ چوں شد بسایۂ خورشید | یکے از وے بود بصد دینار
در فتاد آفتاب بر ماہی | رایگانت دہند یک خروار

نقو | نام وے قلب وقت و عکس می است
عمرِ او از بہار تا بہ بہار | یم

رباعیات

اللہ اکبر زہے خدائے متعال | خورشید جالش ایمن از بیم زوال

حرفش زخطِ عقل بروں عزّ و جل
گنہش زحدِ فکر بروں جلّ جلال

سبحان اللہ زفرطِ بے تمثالی
ذاتش بود از ساحتِ دانش عالی
یکقطرہ زفیض او نیابم محروم
یکذرّہ ز نور او نیابم خالی

رباعی

یارب قدمے براہِ توحیدم دہ
شوقے بنہاں خانۂ تجریدم دہ
وابستگی بسر تحقیقم بخش
آزادگئی زقید تقلیدم دہ

رباعی

یارب زکرم اُمید بے بیمم دہ
علمے کہ رضاے تست تعلیمم دہ
تاریکی عقل در کشاکش دارد
ازشمع رضا فروغ تسلیمم دہ

رباعی

یارب من اگر مست وگر ہشیارم
گرخفتۂ غفلتم وگر بیدارم
ہنگامِ جزا چو با تو اُفتد کارم
برنیتِ من ببیں نہ بر کردارم

رباعی

یارب زعنایت نظرِ خاصم بخش
جائے بحریم شوق رقّاصم بخش
چلنے زچہار سوے احسانم دہ
بوسے زچہار باغ اخلاصم بخش

رباعی

یارب زکمالِ معرفت مہجورم
درراہِ مجاز از حقیقت دُورم
چوں طاعتِ تو نتیجۂ معرفتست
گرجملہ گناہ کردہ ام معذورم

یارب بسعادت ابد راہم دہ + بیداری دولت سحرگاہم دہ
روشن دلی از خویشتن آگاہم دہ — یک لمعہ ز طلعت شہنشاہم دہ

رباعی

ای ہژدہ ہزار عالم از شوق تو مست — سر در رہ آرزو و جاں برکفِ دست
پس نامہ سیاہ گشت و بس خامہ شکست — حرفے نہ نوشتند بدانگونہ کہ ہست

رباعی

آں ذات کہ عقل از نشاں دید نہ — واں نور کہ دیدہ گماں دید نہ
جز نور نہ و لے چو نیکو نگرم — نورے کہ بدیں دیدہ تواں دید نہ

رباعی

خواہم بتو عرض بینوائی کردن — نالیدن و بخت آزمائی کردن
ہرچند کہ شاہ بے طلب مے بخشد — شرطست دریں راہ گدائی کردن

رباعی

اے حرف نگار لوح پیشانی من — وے پردہ کشاے رازِ پنہانی من
دانم کہ ز نادانی خود نادانم — دانی بچہ حد رسیدہ نادانی من

رباعی

آں نیست کہ ما ارض و سما نشناسیم — سرّ قدر و رازِ قضا نشناسیم
ایں ہژدہ ہزار عالم وانچہ دروست — نشناختہ بہ اگر ترا نشناسیم

رباعی

اے گفتہ قدم گاہِ ادب را لبیک — گر نشناسی مقام فالعزم علیک

مصرع اول		مصرع دوم
زنہار قدم ز نطع کونین بکش		گر وافقی از بساط فاخلع نعلیک
	رباعی	
ازجان و دل و دماغ و خون و رگ و پے		وز شہد و گلاب و شربت و شکر و مے
ہر ذرہ کہ بنگری ز خورشید ازل		فیضی است بقدر قابلیت در وے
	رباعی	
اے ہمنفساں رو بسموات کنید		رہ در حرم قبلۂ حاجات کنید
از شوق تجلیات خورشید ازل		بر طور فلک شبے مناجات کنید
	رباعی	
یارب بصفائی صبح عیسے نفساں		یارب بفروغ شام موسی قبساں
ابر کرمت چو فیض بخشد بخساں		یک قطرہ ازآں فیض بہ فیضی برساں
	رباعی	
سلطان رسل سپاہ شاہ قرشی		ماہ علمش شہرہ بخورشید وشی
ہر چند نبود سایۂ اورا لیکن		چوں سایہ باو بود بلال حبشی
آں منتخب رسالۂ علم قدم	دیگر	دیباچۂ دلکشائے فہرست کرم
تا خواندہ سواد غیب را روشن کرد		زآں پیش کہ بر لوح نہادند قلم
آنہا کہ بدل نور قدم یافتہ اند	دیگر	از سنگ سیہ فیض حرم یافتہ اند
گمراہ مشو کہ رہ نوردان حرم		منزل بہ نتیجۂ قدم یافتہ اند
	رباعی	
شاہے کہ سریر عرش جایش باشد		اقبال بپایۂ عرش سایش باشد

چوں کعبہ سزد قبلۂ اصحابِ صفا — سنگے کہ بروُ نشانِ پایش باشد

رباعی

شاہے کہ درش قبلۂ عالم دانند — گرد قدمش سپہر اعظم دانند
ہر دل کہ اثر پذیر نبود از وے — حقا کہ ز سنگخارہ اش کم دانند

رباعی

سلطانِ رسل ماہِ عجم شاہِ عرب — سنگِ در او قبلہ گہِ اہلِ طرب
از تابشِ قہر او کہ دشمن سوز ست — گر سنگ شود موم عجب نیست عجب

رباعی

صد شکر کہ آمد بہزاراں اکرام — نقشِ قدمِ مقدس خیر انام
فرخندہ شد از مقدمِ خیرش ایام — تاریخ قدوم اوست خیر الاقدام

رباعی

اے عرش مجید در طوافِ حرمت — دریائے محیط تشنۂ نیم نمت
مشکل کہ ز جست و جوئے تو بنشینم — زیں گونہ کہ یافتم نشانِ قدمت

رباعی

آنانکہ نشستند بظلّ علمش — بستند طرازِ دیں ز ذیلِ کرمش
بودند مقیم آستانِ حرمش — رفتند رہِ صدق قدم بر قدمش

رباعی

شیریں قلماں نسخۂ کون و مکاں — رنگین رقماں جدولِ نطق و بیاں
راجوا رضی اللہ تعالیٰ عنہم ✤ — لا زال علیہم صلوات الرحماں

آنروز که مهد هفت طارم بستند | وین هژده هزار نقش عالم بستند
والا گهر عنصر شاهنشاهی | در نور بآفتاب توام بستند

رباعی

نوری که ز مهر عالم آرا پیداست | از جبهه شاهنشه والا پیداست
اکبر که بآفتاب دارد نسبت | این نکته ز بینات اسما پیداست

رباعی

چون شاه فلک قدر بهنگام سحر | از صدق کند بسوی خورشید نظر
رو مصحف توحید کشا در اخلاص | هذا ربی بخوان و هذا اکبر

رباعی

از خطبه شاه رفعت منبر شد | وز سکه عدل کارها چون زر شد
بنشست بتخت سلطنت اکبر شاه | تاریخ جلوس نصرت اکبر شد

رباعی

آن شاه خداپرست خورشید شناس | کایام بروز تاریخو دوخت لباس
هرگاه نهاد تاج زرین بر سر | قد اشرقت الشمس علی سمت الراس

رباعی

ای دیده لباس خسرو والا بین | در خلعت یکتائی آن یکتا بین
در جلوه بخلعت سفیدش بنگر | خورشید و سفیده سحر یکجا بین

رباعی

ما بیم طلب سخن فروشش افتاده | هر سو ز زبان ما خروشش افتاده

آسوده کسے کہ ہمچو خنجر بمیان ——— باتیز زبانی است خموشش افتاده

رباعی

این تیغ کہ صد حکمت فرزانہ دروست ——— یک قطرہ و صد گوہر یکدانہ دروست
صفہائے مخالف تن تنہا بدرد ——— ہندیست ولے عادت ترکانہ دروست

رباعی

در باغ بروز وزن آئین بستند ——— وانگاه ترازوئے نگارین بستند
شاہین پئے آن زشاخ گل آوردند ——— وز ہر طرفش پلہ نسرین بستند

رباعی

امروز کہ وزن شاہ اکبر کردند ——— در میزانش برابر زر کردند
از زر چو مراد خلق حاصل میشد ——— زان روز زر را بشہ برابر کردند

رباعی

این قصر دل افروز ببین جلوہ کنان ——— ہر روزنہ اش بر آسمان خندہ زنان
بنمود کچی تازہ بہر دیوارش ——— چون صندل تر بر بدن سیمتنان

رباعی

این قصر کہ یافت بر لب بحر مدار ——— ابریست سفید بر لب دریا بار
نے نے غلطم اگر زمن میپرسی ——— دریست کہ انداختہ دریا بکنار

رباعی

این قصر فرح بند بتعمیر رسید ——— با مملکت حسن بہ تسخیر رسید
با عیش و طرب بناشد این قصر شگرف ——— سالے کہ نوید فتح کشمیر رسید

این حوض که از زلالِ رحمت شده پُر — کم نیست ز آب وتاب از چشمهٔ خور
پرنادره جوہریست آبش که نمود — بر سبزه زمرد وش و بر سنگ چو در

رباعی

چون شاه بفرق کرد آہنگ سفر — گردید فضائے بحر و بر لشکر
در بر چو نداشت لشکرش گنجایش — نیمے رہِ بحر رفت و نیمے رہِ بر

رباعی

عیداست وحریف تازنیم ہوست — رندانه وداع دل دونیم ہوست
زان مے که بشویدم سینهٔ زہد — یکجرعه بعید و بید نیم ہوست

رباعی

ہر صبح دل فیض طلب مے باید — دریوزهٔ نور از دل شب مے باید
اے ذره چرا بے سر و پا میگردی — در حضرتِ خورشید ادب مے باید

رباعی

صبح است و دلم چو مرغ زاری دارد — چشمم چو سفیده اشکباری دارد
اے دل ز سیه گلیمی شب مخروش — کایام سرِ سفیده کاری دارد

رباعی

صبحست و برافروخته بین طارم را — وز پرتو مہر نور ده مردم را
خواہی بودت رشتهٔ تسبیح بدست — در رشتهٔ خورشید بکش انجم را

رباعی

صبحست و خور از دورافق پرده شگاف — دامانِ فلک ز گرد انجم شده صاف

برجستہ ببیں بروے فرخندہ دہر | کآئینۂ خورشید برآمد ز غلاف

رباعی

صبحست و ز دیدہ خواب برخاستہ است | وز روی جہان نقاب برخاستہ است
آں خط شعاع نیست کز دیدن شاہ | مو بر تن آفتاب برخاستہ است

رباعی

سلطان قضا کہ ہفت منشور نوشت | طغرائی سحر بر شب دیجور نوشت
روزے کہ قلم نہاد بر لوح ازل | بر جبہۂ خورشید ہو النور نوشت

رباعی

در باب کہ صبح عیش رخ بنمود است | خورشید در نور بدل بکشود است
بنگر بسفیدہ دم کہ پیشانی چرخ | در سجدۂ خورشید غبار آلود است

رباعی

آنم کہ بگورۂ طمع دم نکنم | شاہین ترازوے نظر وم نکنم
زالکم کہ درست کار من چوں زر از وست | زرخش زگیاہ کیمیا کم نکنم

رباعی

افسونگری حسن تو ہاروت نکرد | مفتون تو جز بادہ ہوس قوت نکرد
در عشق تو نالہ میکند یا دل من | آں شیوہ کہ الماس بیا قوت نکرد

رباعی

فسرت کتابا متعالی التوصیف | لایقبل وجہہ نقاط التوصیف
حررت بغیر نقطۃ حتی کان | لا مدخل فی حروفہ للتصحیف

معراج صعود خویشتن باید بود	محراب سجود خویشتن باید بود
بوّاب حریم خویشتن باید گشت	فرّاش وجود خویشتن باید بود

رباعی

ای فقر کجائی که فریدون کنمت	گر خاک نشینی سپہ گردون کنمت
ہر نقد که اندر گرہ ہمت بست	بر خاک فرو ریز که قارون کنمت

رباعی

ماییم درین دائرۂ وہم و خیال	پرکار کشائی جدول نقص و کمال
دل را گرہِ عشق و صطرلاب شہود	وندر نظرِ مختصران سنگ و سفال

رباعی

فیضی ز خودی و خود پرستی بگسل	زین کوتہی و دراز دستی بگسل
زان پیش که بند بندت گسلد	دستے زن و مو بموئی ہستی بگسل

رباعی

زین باد که بر لجۂ اسرار وزید	موجے زد و گوہر ہمہ بر اوج گزید
ہان ظن نبری که خطِ من بے نقطہ است	زانروی رموز نقطہ در حرف خزید

رباعی

این لوحِ مقدس بدل آگہ بین	از نقطہ زبان قلمش کوتہ بین
دیباچۂ لا الہ الا اللہ خوان	عنوان محمد رسول اللہ بین

رباعی

سلام بروح من نشئہ طیبہ	و یہدی فواد الصب فی فرط غیبہ

رباعی

اوج کہ فلک ز بہر تبرّاک نہفت ... دانہ در گل و ریحان خس و خاشاک نہفت
اے مرغ بہر دانہ مبر کین صیاد ... از بہر فریب دام در خاک نہفت

رباعی

آنکس کہ بنالہ ہودج دل نہ بست ... شبگیر کناں رخت بمنزل بر بست
فیضی چہ نشستۂ دریں مرحلہ گاہ ... جمازہ براں کہ کعبۂ محمل بر بست

رباعی

اے آنکہ توئی مایل انشا ہمہ گاہ ... خواہی کہ شوی بعلم انشا آگاہ
از خامۂ اختراع مکتوبے چند ... انشا کنم از بہر تو ان شاء اللہ

رباعی

اے غنودہ لم از لب چوں شکر تو ... سرگشتگیم ز کاکل ابتر تو
خواہم کہ ہمیشہ از سر ناز و نیاز ... تو در بر من آئی و من بر در تو

رباعی

یا عالم اسرار بطون و غیوب ... یا دافع اسباب ہموم و کروب
استعید من کل خطاء و اعوذ ... استغفر من کلّ ذنب و اتوب

رباعی

اے ہمنفساں ملال دارید شما ... یا شوقے در خیال دارید شما
دیر است کہ از شما ندارم خبرے ... گوئید شما چہ حال دارید شما

رباعی

آنانکہ سخن بجا دوئی میگویند | ہر یک سخن از ترک دوئی میگویند
از گل تو خبر ندارند مرغان چمن | فریاد کنان توئی توئی میگویند

رباعی

از یمن زبان شاہ ارباب سلوک | صد شکر کہ شد راہِ شریعت مسلوک
ہر دم ہمہ روئے بشرع آورند | زآں روئے کہ الناس علیٰ دینِ ملوک

رباعی

چندانکہ بعقل گیرود ارست مرا | صد گونہ گرہ بکار و بار است مرا
اے عقل برو کہ از تو کارم نکشود | وے بخت بیا کہ با تو کار ست مرا

رباعی

صد شکر کہ تفسیر من از علم بعین | بنمود جمال و مختتش شد بے شین
دوشنبہ عاشر ربیع الثانی | از سال سنہ الف و اثنین

رباعی

فردا کہ حساب ماجرا خواہد بود | نیک و بدِ خلق برملا خواہد بود
بر قدرِ عمل اگر جزا خواہد بود | در معدۂ دوزخ امتلا خواہد بود

رباعی

آں روز کہ کردند شمارِ من و تو | بردند ز دست اختیار من و تو
فارغ بنشیں کہ کارسازِ دو جہاں | پیش از من و تو ساختہ کار من و تو

رباعی

در گریہ حسرت از سرم آب گذشت | گیں عمر چو نشاۂ مے ناب گذشت

یک چشم زدن نبود بیدار دلم		افسوس کہ روزگار در خواب گذشت
آمد شب عید رو بخار کنیم +	دیگر	وز بادہ علاج دل بیمار کنیم
تاکے سوزد گلوی با شربت قند		امروز بآب تلخ افطار کنیم
این خانقہے کہ سودہ با چرخ سرش		فرمودہ بنا پادشہ بحر و برش
تاریخ بنا است خانقاہے اکبر		دروازہ خانقاہ تاریخ درش

رباعی

العیش کہ باد صبح گلبو آمد	دولت ز نشاط تہنیت گو آمد
خوش باش کہ بخت خفتہ سر بالا کرد	می نوش کہ آب رفتہ در جو آمد

رباعی

این خانہ کہ از درش رسد بانگ درا	جا کردہ درو طایفۂ نکتہ سرا
از بسکہ بمیزانِ نظر موزون است	تاریخ بنائے اوست بیت شعرا

رباعی

فیضی سخن از افعل و نفعل چہ کنی	ناقص شد از صحیح و معتل چہ کنی
چون نکتۂ ارباب یقین مختصر است	تدقیق مباحث مطول چہ کنی

رباعی

اے سوح تو بخبر ز اسرار نفوس	تاکے سخن از ارسطو و بطلیموس
آنرا کہ اجل معدۂ او فاسد کرد	تصلیح نبود جوارش جالینوس

رباعی

این نامہ کہ غیرتِ سخن بیزا نست	از رشتہ معنیش دل آویزا نست

ہر تازه دو بیتیم اگر در نگری ۔ بهتر ز دوگانهٔ سحر خیز انست

رباعی

صد شکر که این نسخهٔ دانش پیوند ۔ آسان گفتم بطبع دشوار پسند
بی ہمت آسمان زمین مشکل بود ۔ انگیختن اینهمه مضمون بلند

رباعی

این نامه که از غیب فراہم آمد ۔ در حلقهٔ چرخ نقش خاتم آمد
در خواندن ہر رباعی دلکش من ۔ احسنت ز چار رکن عالم آمد

رباعی

این سکه که دست بخت ازو خاتم یافت ۔ ہردم نظری ز نیّر اعظم یافت
شد نقش پذیر نام اکبر شاہی ۔ زانروست که سرخ روی عالم یافت

رباعی

اللہم حمداً کاملاً للہ عمّ عطاؤه ۔ مع الاکارم سرمداً لمبرره و مکرره
ختم الکلام معولاً حسن المرام مکمّلاً ۔ ما حرره مسا ہما للہ درّه محرره

رباعی

ورد البرید مہنیا بقدومه ۔ ومنوراً بعیوننا برقومه
یبشری لاہل الہندان سواده ۔ قد یجتلی من بارقات علومه

مفردات

نیست تا دم که سر کنم بادیهٔ فراق را ۔ نامه ببال بسته ام طایر اشتیاق را

نوشته اند بدیباچهٔ شمائل ما
که زخم تیغ شهادت شود حمائل ما

از اوج محبت چه خبر بوالهوسانرا
پرواز ملایک نبود سنگ مگسان را

امروز کسے نیست بدلدادگی ما
لے خاک جهان بر سر افتادگی ما

خطش از دائرهٔ عقل بدر کرد مرا
حرکات خوش او زیر و زبر کرد مرا

در عشق بتان چون برود جان و تن ما
از رشتهٔ زنار بدوزید کفن ما

ببین دریاے اشک من درو گم گشته طوفانها
وارکب فیه بسم الله مجریها و مرسیها

ز هر سود و زیان فارغ بخود دارند سوداها
شربت الراح بالاقداح احلها وصفها

روزے که یافتیم بکف زلف یار را
برهم زدیم سلسلهٔ روزگار را

نهادی از سر یاری قدم بر فرق ما یارا
بتشریف قدوم خود مشرف ساختی ما را

میرسد خواب اجل مشکل که بینم یار را
دیدهٔ بیدار باید دولت بیدار را

ببین بگرد جهان این کبود طارم را
مگر به نیل فرو برده اند عالم را

وه که شد خانهٔ عمرم ز دل و دیده خراب
گرچه معموری منزل بود از آتش و آب

اے دو چشمت دزدی دل کرده خوب
خیل مژگانت جواسیس القلوب

برخ خود مکن از زلف نقاب
که نخواهم سر یکموے حجاب

در میکده امروز نه جامم و نه شرابست
اینها همه از محتسب خانه خرابست

امشب بخودم خیال جنگست
من از دل و دل ز من بتنگست

هیچکس در گلشن عالم دل خرم نیافت
درد را درمان ندید و زخم را مرهم نیافت

یا سیدی ارسل الیه کتابه
واسئل عن الله الحبیب اجابه

خطے که ترا بر آن عذار است
چون خط معدل النهار است

بنا دو دیدم اشک از چشم غم فرسود رفت — آبے آید از آں چشمے کہ در دے دود رفت

خستگی از زلفِ پریشانِ تو پیدا است — خون ریختن از خنجرِ مژگانِ تو پیدا است

ز عاشق جو نجیب [illegible] شناسست — کہ در عشق آمد علامت [illegible] ملامت

ز بدستی دگر آں غمزۂ [illegible]د کام لبریز است — گریبانِ تبسم از گلِ دشنام لبریز است

شب است و بادِ شبگیری فراق آمیز مے آید — تو اے بیخودی از [illegible] شب خیز مے آید

آمد بہار و بوئے گل و لالہ شد بلند — و ز بلبلِ دریدہ دہن نالہ شد بلند

از دو چشمِ تو خواب مے بارد — [illegible]ز دو چشمِ من آب مے بارد

بضرورت شدم از کوئے تو دور — الضرورات تبیح المحذور

صوفی بتکلف زنی دم بتصوف — از بادہ دمے درکش و بگذار تکلف

زلف بر روئے تو اے سیم اندام — کافرے ہست مطیع الاسلام

تو بادشاہی و ما بندہ فقیرِ تو ایم — تو آفتابی و ما ذرۂ حقیرِ تو ایم

سلام اللہ فی شہر الصیام — علے شیخ الوری زین الانام

برقِ حیرت در دلِ پروین و ہور انداختیم — طیلسانِ صفوت و جلبابِ نور انداختیم

دل بتارِ زلفِ او آویختا مشکیں کنم — راہ باریک ست و شب تاریک یارب چوں کنم

پیشِ ما کعبہ ہماں باشد و میخانہ ہماں — غلغلِ ذکر ہماں نعرۂ مستانہ ہماں

آں پیکرِ قدسی کہ بود جاں خجل او — پا بلغز ملایک بود از آب و گلِ او

اے بدلِ بیش وفائے کمِ تو — ہادی وادی شادی غمِ تو

زہے ز چشمِ تو صد ہمچو کعبہ خانہ سیاہ — چہ کافرِ عجمی لا الہ الا اللہ

اے سفر کردہ کہ در خاطرِ ما میگذری — ہیچ دانی کہ کجائی و کجا میگذری

دوشینہ بگو شمع شب تار کہ بودے ۔ یار تو کہ بود است تو ہم یار کہ بودے

شندی با مدعی ہمراز تو در من نداشتی ۔ بدشمن دوست گشتی دوستاز شمن ندانی [illegible]

زاہد سخن ز شیر [illegible] حید میکنی + ۔ تجھ [illegible] مرا فتادیں [illegible] سیکنی

صبا اگر [illegible] کنی ۔ غریب نیست کہ یاد من غریب کنی

بہ بیاد [illegible] ۔ زہے آشنائی زہے آشنائی

نگہے عشاق [illegible] ۔ الم تر انہم فی کل وادی

سحر گہ کہ از [illegible] ۔ شکست از دامن شب سیاہی

بساط امل از جہاں چیدہ اولے ۔ بدیدم در نور دیدہ اولے

اے شور محشر از شب ہجرت ترا [illegible] ۔ صبح قیامت از لب وصلت تبسمے

اشعار سکہ

ہماں فروغ کہ از آفتاب یافتہ ماہ ۔ گرفتہ سکہ کابل بنام اکبر شاہ

ہمیشہ باد زوار العیار لطف الٰہ ۔ رواج سکہ کابل بنام اکبر شاہ

ہمیشہ باد طراز نشان حشمت و جاہ ۔ نگین خسرو سلطان سلیم اکبر شاہ

نگین فتح کہ اقبال از و رسد بمراد ۔ بنام شاہ مراد ابن شاہ اکبر باد

دعاے دولت جاوید شاہ اکبر باد ۔ نشان خاتم نقش نگین شاہ مراد

سے درخشد بنور ظل اللہ ۔ خاتم دانیال اکبر شاہ

بانوار ازل بادا منور + ۔ نگین دانیال ابن اکبر

درخشندہ بادا بنور جلال ۔ نگین دل و دیدہ دانیال +

باد گوہر فروز خاتم جاہ ۔ نام سلطان مراد اکبر شاہ

بفروخت نگین چار گوہر ‏ ‏ از شاہ مراد شاہِ اکبر
خطے سکہ از فروغِ سعادت منور ست ‏ ‏ نقشِ نگینِ شاہِ مراد ابن اکبر ست
در نگین ضمیب شاہ مراد ‏ ‏ نقشِ اخلاص شاہِ اکبر باد

متفرقات افراد

زآستانۂ او چند دور خواہم بود ‏ ‏ لبساں دولہ [illegible] ست زاہل استحقاق
العقل یعجز عن ادنے مناقبہ ‏ ‏ فکیف یشرع فی اعلیٰ مناصبہ
انّی اردت لہ التمدّح قیل لی ‏ ‏ انّ [illegible] لا یستنفذ
وکل قمیص حط من نسخ نسقہ ‏ ‏ و [illegible] رت حرفاً عن صبالیہ قابہ
فیضی اگر نظر کنی عالمِ ملکِ عشق را ‏ ‏ ہست زمین و آسماں شعر ہلہ
کے بجنبد چنیں کہ بنہادند ‏ ‏ بر دلِ ما ستون قائمہ
زہے نویدِ شبِ عیدِ نظمِ ما فیضی ‏ ‏ کہ دست و پاے نگہ را بخوں حناست
ایں چہ آشوب نگاہست کہ یک چشم زدن ‏ ‏ فتنہ بر بسترِ مژگاں نکند پاے دراز
رنداں غمِ مارا دو جہاں خرج نہادند ‏ ‏ ہاں دست مبر تا ندہی نیم بہاے
آوارہ شدم کہ یوسفِ من ‏ ‏ در محملِ کارواں نگنجد
آنچناں حسرتِ مژگانِ تو در دل دارم ‏ ‏ کہ مگر در دلِ من تیر نگہ داشتہ اند
ایّامِ نہاں بودنِ زناد گذشتہ ‏ ‏ ہنگامِ رہا کردنِ اطفال رسیدہ

مصرعہاے علیحدہ

چراغ نظر مشعلِ آں شبستاں ‏ ‏ کہ بخت زیں ہمہ عشاق برگزید مرا *
زصد ہزار سیہ بخت برگزید مرا ‏ ‏ کجے راست تواں کردن ایں بخت نگوں را